

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

**YARATICI TURİZM: ULUSAL VE ULUSLARARASI LİTERATÜRÜN
BİBLİYOMETRİK ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS

Esra YETKİNER

**OCAK-2025
GÜMÜŞHANE**

T.C.

**GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

TURİZM İŞLETMECİLĞİ ANA BİLİM DALI

**YARATICI TURİZM: ULUSAL VE ULUSLARARASI LİTERATÜRÜN
BİBLİYOMETRİK ANALİZİ**

**CREATIVE TOURISM: A BIOMETRIC ANALYSIS OF NATIONAL AND
INTERNATIONAL LITERATURE**

YÜKSEK LİSANS

Esra YETKİNER

**OCAK-2025
GÜMÜŞHANE**

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

**YARATICI TURİZM: ULUSAL VE ULUSLARARASI LİTERATÜRÜN
BİBLİYOMETRİK ANALİZİ**

**CREATIVE TOURISM: A BIOMETRIC ANALYSIS OF NATIONAL AND
INTERNATIONAL LITERATURE**

YÜKSEK LİSANS

Esra YETKİNER

Danışman: Doç. Dr. Uğur AKDU

**OCAK-2025
GÜMÜŞHANE**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Yaratıcı Turizm: Ulusal ve Uluslararası Literatürün Bibliyometrik Analizi**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

27/01/2025

.....

Esra YETKİNER

TEŞEKKÜR

Türkiye’de sınırlı bir çalışma alanı olan yaratıcı turizm ilgili tez yazma konusunda beni teşvik eden ve tecrübelerini esirgemeyen, zorlandığım her anı kolaylaştıran değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Uğur AKDU’ya çok teşekkür ederim.

Hayatımın her döneminde beni destekleyen aileme ve sevdiklerime minnettarım. Bilgisini her zaman benimle paylaşan ve tez yazım sürecinde desteğini hissettiren kıymetli eşim Doç. Dr. Beyler YETKİNER’e ve beni her zaman yüreklendiren ablam Dr. Hatice PARLAKÇI DOĞAN’a.

Tez savunma jürimde yer alarak kıymetli vakitlerini benim için harcayan ve önerileriyle tezime değer katan Doç. Dr. Hande Akyurt KURNAZ’a ve Doç. Dr. M. Halit AKIN’a şükranlarımı sunarım.

Her anımda yanımda olan sevgili kardeşim Elif PARLAKÇI’ya ve güzel gülümsemesiyle her zaman destek olan değerli arkadaşım Doç. Dr. Bahar ÖZTÜRK’e ve kıymetli arkadaşım Prof. Dr. Fatma NİSAN’a teşekkürlerimi sunuyorum ve hepsini ayrı ayrı kucaklıyorum.

Eşsiz sevgileri ve tez yazım sürecinde gösterdikleri sabırla beni mutlu eden çocuklarım Mehdiye, Mir Hasan ve Deniz’e sevgilerimi sunuyorum.

Esra YETKİNER
GÜMÜŞHANE - 2025

ÖZET

Turizme yönelik yapılan çalışmalar, özellikle bireysel deneyimi ön plana çıkarırken, kişinin deneyimi ve aktif katılımı önemsenmektedir. Bu anlamıyla son yıllarda “yaratıcı turizm” kavramı ortaya çıkmış ve turizm literatüründe yer bulmuştur. Yaratıcı turizm bir mekânın özgün değerlerini, bölgede yaşayan insanlarla doğrudan deneyimleyerek öğrenme şeklidir.

Bu tezde, dünya üzerinde giderek önem kazanan bir araştırma konusu olan yaratıcı turizm konusuna odaklanılmıştır. Bu açıdan yaratıcı turizm ile ilgili yapılan çalışmaların bir bilimsel haritasının çıkarılması hedeflenmektedir. Tezde, yaratıcı turizm ve uygulamaları ile Türkiye ve dünyadaki durumunun kavramsal olarak irdelenmesi ile dünyada konuyla ilgili yapılan çalışmaların genel bir görünümünü ortaya çıkarmayı amaçlanmıştır. Bu kapsamda, ulusal ve uluslararası turizm literatüründe yaratıcı turizm ile ilgili yapılan araştırmaların belli kıstaslar bağlamında incelenmiştir. Ulusal literatür için DergiPark ve Yüksek Öğretim Tez Merkezi (YÖK Tez), uluslararası literatür taraması için Web of Science (WOS) veri tabanı üzerinden tarama yapılmıştır. Bu kapsamda yer alan bilimsel çalışmalar; araştırma alanları, yıllara göre yayın sayıları, yayın türleri, yayın dilleri, veri tabanları, yayınlandığı dergi ve yayınlandığı ülke vb. ölçütlere göre incelenmiştir. Veri analiz programı aracılığıyla yapılan bibliyometrik analiz sonucunda yaratıcı turizm konusundaki araştırmaların odak noktalarının neler olduğunu tespit etmek ve dünyadaki genel durumu ortaya çıkarmak ve öneriler sunmak hedeflenmektedir. Sonuç olarak dünya genelinde yaratıcı turizmin son yıllarda turizm çalışmalarında öne çıktığı anlaşılmaktadır. Buna karşın Türkiye’de ise özellikle TR Dizin indeksinde yeterince makaleye rastlanmadığı görülmüştür. Bu konuyla ilgili çalışan birkaç akademisyen dışında indekste yayınların bulunmadığı tespit edilmiş ve yaratıcı turizmin çalışmaya elverişli bir alan olduğu tespit edilmiştir. Özellikle somut olmayan kültürel mirasın öne çıkmasıyla, çalışma alanının genişleyeceği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı Turizm, Bibliyometri, Turizm.

SUMMARY

Tourism is seen as an interdisciplinary field and in this sense, studies related to different fields of tourism are encountered. Studies on tourism emphasise the individual experience and the experience and active participation of the individual. In this sense, the concept of ‘creative tourism’ has emerged in recent years and has gradually found a place in the tourism literature. Creative tourism is defined as a way of learning the unique values of a place by directly experiencing them with the people living in the region.

This research focuses on creative tourism, which is an increasingly important research topic in the world. The thesis aims to conceptually analyse creative tourism and its applications in Turkey and the world and to reveal a general view of the studies on the subject in the world. In this context, it is planned to examine the research on creative tourism in national and international tourism literature in the context of certain criteria. DergiPark and Higher Education Thesis Centre (YÖK Thesis) for national literature and Web of Science (WOS) database for international literature review. Scientific studies within this scope were analysed according to criteria such as research areas, number of publications by years, types of publications, publication languages, databases, journals and countries of publication. As a result of the bibliometric analysis conducted through the RStudio data analysis programme, it is aimed to reveal the focal points of the research on creative tourism and its general situation in the world and to provide suggestions in this direction. As a result, it is understood that creative tourism has become prominent in tourism studies in recent years worldwide. On the other hand, it has been observed that there are not enough articles in Turkey, especially in the TR Index. It has been determined that there are no publications in the index except for a few academicians working on this subject and it has been determined that creative tourism is a field suitable for study. It should not be forgotten that the field of study will expand especially with the prominence of intangible cultural heritage.

Keywords: Creative Tourism, Bibliometrics, Tourism.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET.....	VI
SUMMARY.....	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar DİZİNİ	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	X
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	3
2.1. Kültür Kavramı	3
2.2. Kültür Turizmi.....	4
2.2.1. Kültür Turizminin Sınıflandırılması ve Türleri.....	6
2.3. Yaratıcılık Kavramı ve Turizmde Yaratıcılık	8
2.3.1. Yaratıcı Turizmin Özellikleri ve İlkeleri.....	11
2.3.2. Yaratıcı Turizmin Avantajları	13
3. UNESCO YARATICI ŞEHİRLER AĞI.....	15
3.1. Yaratıcı Şehirler	15
3.1.1. Zanaat ve Halk Sanatlarıyla Öne Çıkan Şehirler.....	16
3.1.2. Yaratıcı Tasarım ile Öne Çıkan Şehirler	20
3.1.3. Film Şehri Alanında Öne Çıkan Şehirler	26
3.1.4. Gastronomi Alanında Öne Çıkan Şehirler	31
3.1.5. Edebiyat Alanında Öne Çıkan Yaratıcı Şehirler	40
3.1.6. Müzik Alanında Öne Çıkan Şehirler	50
3.1.7. İletişim Sanatları Alanında Öne Çıkan Şehirler	62
3.2. Yaratıcı Turizm ve Somut Olmayan Kültürel Miras.....	68
4. ARAŞTIRMANI METODOLOJİSİ	90
4.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı	90
4.2. Veri Toplama Yöntemi ve Verilerin Analizi.....	91
4.3. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	92
4.4. Bulgular	92
5. SONUÇ	122
KAYNAKÇA.....	126
ÖZGEÇMİŞ.	133

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Kùltür turizmi türleri	7
Tablo 2. Veriler hakkında genel bir görünüm.....	93
Tablo 3. Yıllara göre yayınlanan makale sayısı	94
Tablo 4. Dergilerde yaratıcı turizm ili ilgili yayın sayısı	95
Tablo 5. H indeksine göre atıf alan dergiler.....	97
Tablo 6. Yıllara göre çıkan yayın sayısı.....	98
Tablo 7. Yazarlar Wos veri tabanında bulunan atıfları	100
Tablo 8. Yazarların yıllık atıf bilgisi.....	102
Tablo 9. Özetlerde kullanılan kelimeler.....	105
Tablo 10. Anahtar kelimelerin ikilik ağı	106
Tablo 11. Anahtar kelimelerin kullanım sıklığı	107
Tablo 12. Yıllara göre anahtar kelimelerin kullanımı.....	110
Tablo 13. Ülkeler arası çalışma ağıının tablosu	115

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Meddahlık geleneğinden bir kare (UNESCO, 2024).....	69
Şekil 2. Sema törenlerinden bir kare (UNESCO, 2024).	70
Şekil 3. Âşık geleneğinden bir kare (UNESCO, 2024).....	71
Şekil 4. Hacivat Karagöz etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).	71
Şekil 5. Nevruz etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).....	72
Şekil 6. Sohbet etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).	73
Şekil 7. Alevi-Bektaşî Ritüeli etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).	73
Şekil 8. Kırkpınar etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).....	74
Şekil 9. Mesir macunu etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).	75
Şekil 10. Hıdırellez etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).	75
Şekil 11. Keşkek etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).	76
Şekil 12. Kahve sunumundan bir kare (UNESCO, 2024).....	77
Şekil 13. Ebru sanatından etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).....	77
Şekil 14. İnce ekmek yapımından bir kare (UNESCO, 2024).	78
Şekil 15. Çini sanatından bir kare (UNESCO, 2024).	79
Şekil 16. Dede korkut hikâyesini temsil eden bir kare (UNESCO, 2024).....	79
Şekil 17. Geleneksel Türk okçuluğundan bir kare (UNESCO, 2024).	80
Şekil 18. Minyatür sanatı etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).	81
Şekil 19. Zeka oyunları etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).	81
Şekil 20. Geleneksel yazı sanatından bir kare (UNESCO, 2024).....	82
Şekil 21. Çay toplama etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).	83
Şekil 22. İpek böcekçiliğinden bir kare (UNESCO, 2024).....	83
Şekil 23. Nasrettin Hoca etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).	84
Şekil 24. Tezhip sanatından bir kare (UNESCO, 2024).	85
Şekil 25. İftar etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).....	85
Şekil 26. Balaban etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).	86
Şekil 27. Sedef kakma etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).....	87
Şekil 28. Islık dilinden bir kare (UNESCO, 2024).	88
Şekil 29. Yıllara göre yayınlanan makale sayısı	93
Şekil 30. Wos veri tabanında yayınlanan makaleler	94
Şekil 31: Dergilere yapılan atıf sayısı	96
Şekil 32. H indeksine göre atıf alan dergiler.....	97
Şekil 33. Yıllık yayınlanan çalışma sayısı	98

Şekil 34. Konuyla ilgili en fazla yayın yapan yazarlar	99
Şekil 35. Yıllara göre yazarların yoğunlukları	99
Şekil 36. Yazarlar Wos veri tabanında bulunan atıfları	100
Şekil 37. Yazar yoğunluklarına göre yazarların iş birliği	101
Şekil 38. Evrensel anlamda en çok atıf alan yazarlar.....	102
Şekil 39. Makale başlığına göre en çok kullanılan kelimeler	103
Şekil 40. Yazarın belirlediği anahtar kelimelere göre yazılan makaleler	104
Şekil 41. Özetlerde kullanılan kelimeler.....	104
Şekil 42. Dergilerin kullandığı anahtar kelime bulutu	106
Şekil 43. Kullanılan tekli anahtar kelime ağı	107
Şekil 44. Kelime ağacında, başlıkta kullanılan kelimeler	108
Şekil 45. Kelime ağacında, özetlerde kullanılan ikili kelimeler	109
Şekil 46. Kelimelerin yıllara göre değişimini gösteren grafiği	110
Şekil 47. Yazarların kullandığı anahtar kelimelerin trend olmaları	111
Şekil 48. Anahtar kelimelerin kavram ağı.....	111
Şekil 49. Anahtar kelimelerin tematik haritası.....	112
Şekil 50. Başlıklarda kullanılan kelimelerin tematik haritası	113
Şekil 51. Ülkeler arası çalışma ağı	114
Şekil 52. Kurumların iş birliği ağı haritası.....	115
Şekil 53.Yaratıcı Turizmi ile ilgili dergiParkta bulunan yayınlar.....	117
Şekil 54. Başlıklarda kullanılan kelimeler	117
Şekil 55. Anahtar kelimelerde kullanılan kelimeler.....	118
Şekil 56. Özetlerde kullanılan kelimeler.....	118
Şekil 57. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi'nde yapılan tezler	119
Şekil 58.Tezlerde kullanılan anahtar kelimeler.....	120
Şekil 59. Konuyla ilgili yıllara göre yapılan tezler	120
Şekil 60. Konuyla ilgili tez başlıklarında kullanılan kelimeler.....	121

1. GİRİŞ

Küreselleşme, teknoloji ve iletişim olanaklarının artması, insan ihtiyaçlarının farklılaşması, deneyim odaklı turizm türlerine olan ilginin artması ve kitle turizmine olan ilginin azalması gibi nedenlerle farklı turizm türlerinin ortaya çıktığı söylenebilir. Turizmde yaşanan bu değişim süreçlerini Meryem Kozak ve arkadaşları şu üç döneme ayırmaktadır: “Modern öncesi”, “modern” ve “post modern”. İlk dönem turizm anlayışı daha çok dini ve ticari sınıfların, ikinci dönem ise sanayi devrimiyle birlikte iletişim olanaklarının artması ve işçi sınıfının doğması turizmin gelişmesini sağlamıştır. Post modern dönemi ise bireyselleşme, teknolojik yenilikler, sanal ilerlemeler ve çevre duyarlılığı bağlamaktadır (Kozak, Evren ve Çakır, 2013). Turizm alanında çalışma yapan araştırmacılar, turizmin sürekliliği ve insan deneyiminin çeşitlendirilmesinde ne tür gelişmelerin ortaya çıktığını araştırmaktadır. Özellikle son yıllarda yaratıcı turizm olarak ifade edilen kavramla birlikte turizm, çevre ve sürdürülebilirlik arasındaki bir ilişkinin olduğu bilimsel çalışmalarda görülmektedir. Yukarıda bahsedilen teknoloji ve iletişim olanaklarının gelişmesi bu ilerlemeleri hızlandırmış, böylece yerel olanakların kullanılmasıyla yaratıcı turizm türü ortaya çıkmıştır. Yaratıcı turizm, turizm türleri arasında unutulmaz turizm deneyimlerine odaklanan bir turizm türü olarak yeni pazarların ve kültürel ortamların doğmasına neden olmaktadır. Bu anlamıyla yeni mekânlarla, mevcut turizm faaliyetlerinin dışında farklı bir anlayışla ve deneyim yaşamak isteyen yeni hedef kitlelerle güncel bir turizm eğiliminden bahsedilmeye başlanmıştır. İlerleyen yıllarda da üzerinde sıkça durulacağı düşünülen yaratıcı turizm birçok alandan beslenmekle birlikte önemli ölçüde alt ve üst yapı yatırımları gerektirmemektedir. Akdu’ya göre (2019) “*yaratıcılığın klasik, moda olanı taklit veya yeni yapılar yapmak yerine mevcut yapıların iyileştirilmesi sürdürülebilir bir yaratıcı turizm gelişimi için önemli ilkeler arasında yer almaktadır.*” Buradan hareketle yaratıcı turizmin gelişimi için mevcut turistik arzların ve girişimlerin düzenlenerek yaratıcı turizm kapsamında değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Özetle yoğun emek ve maddi güç kullanmadan destinasyonların yaratıcı turizm faaliyetleri arttırılabilir. Bu kapsamda bilimin desteğiyle çalışmalara yön verilebilir.

Bu bağlamda yapılan yaratıcı turizm çalışmalarının hangi evrede olduğu da ayrıca önemli ve tartışılması gerekmektedir. Bu bağlamda “Yaratıcı Turizm: Ulusal ve Uluslararası Literatürün Bibliyometrik Analizi” isimli çalışmada, yaratıcı turizm ile ilgili yapılan bilimsel çalışmaların bir haritası çıkarılmıştır. Yaratıcı turizm ilgili çalışmaların

daha çok 2000’li yıllardan sonra yapıldığı ve günümüze yaklaştıkça bu sayının arttığı anlaşılmaktadır. Yeni bir araştırma alanı olan yaratıcı turizm kavramı ile ilgili son zamanlarda hangi konuların çalışıldığı ve nasıl bir ivme kazandığı araştırılmıştır. Bu çalışma yaratıcı turizm ile yapılan çalışmaları karşılaştırmayı ve bundan sonra yaratıcı turizm ile ilgili yapılacak çalışmalara ışık tutmayı hedeflemektedir.

Çalışmada akademik veri tabanı olan Web of Science (WOS), YÖK Tez ve DergiPark aracılığıyla literatür taraması yapılmıştır. Yapılan çalışmada WOS üzerinden elde edilen bilgiler “RStudio” aracılığıyla “Biblioshiny” ara yüzüyle bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada, özetlerde, makale başlıklarında ve anahtar kelimelerde “yaratıcı turizm” kavramı aratılmıştır. İncelenen veri tabanlarında “yaratıcı turizm” kavramı, başlıklarda, özetlerde ve anahtar kelimelerde içerisinde aranmıştır. Konuyla ilgili Web of Science’ta toplam 232 ulaşılabilir makale, DergiPark’ta 7 çalışma ve YÖK Tez’de de toplam 5 teze ulaşılmıştır. Yazar sayısı, üniversite, ülke ve dergi isimleri gibi farklı incelemeler değerlendirilmiş ve sınıflandırılmıştır. Web of Science’teki verilerin RStudio’da işlenebilmesi için bibTeX formatında indirilmiş ve veriler RStudio programına aktarılmıştır. Ardından Rstudio’da bulunan Biblioshiny’a yüklenen veriler analiz edilip detaylandırılmıştır. DergiPark ve Yüksek Öğretim Tez Merkezi’nde yapılan aramalar sonucu elde edilen veriler ise RStudio ile birlikte excel programı ile analiz edilmiştir.

Çalışma üç ana bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde temel kavramları içeren kavramsal çerçeve ve literatür bilgileri verilmiştir. İkinci bölümde yaratıcı turizm kapsamında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) tarafından oluşturulan yaratıcı şehir ağları, yaratıcılık ve yaratıcı turizm uygulamaları, dünyadan ve Türkiye’den örnekler ile yaratıcı turizmin somut olmayan kültürel miras ile ilişkisi anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise araştırmanın yöntem, veri analizleri, bulgular, yorumlar, sonuç ve öneriler yer almaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölüm araştırmanın ana çerçevesini oluşturan temel kavramlara odaklanmaktadır. Bu kapsamda genelden özele doğru kültür, kültür turizmi ve yaratıcılık ve yaratıcı turizm kavramları başta olmak üzere konuyla ilgili kavramsal çerçeve ele alınmıştır.

2.1. Kültür Kavramı

Kültür kavramı, antropologlar tarafından geliştirilen bir kavramı olarak ilk önce Sir Edward Burnett Tylor tarafından ortaya atılmıştır. Yazar kültürü, inanç, ahlak, bilgi, sanat, hukuk, adet ve toplum ve gelenek olarak bir kişinin edindiği yetenek ve kazandığı huylar şeklinde tanımlamaktadır. Tylor'dan sonra kültür kavramının tanımı çeşitlenmiş ve hızla çoğalmıştır. Daha sonraları (1950'lerde A. L. Kroeber ve Clyde Kluckhohn) yapılan literatür çalışmalarında yüze yakın kültür tanımı yapılmıştır (Haviland, 2002, s. 64). Bir topluluğa ait olan maddi ve manevi değerlerin toplamı olarak kültür düşünce dünyası ve davranışlar bütünü olarak değerlendirilmektedir (Turhan, 1994: 45). Lisa Hoecklin kültürü dört başlıkta değerlendirirken kültürde bulunması gereken unsurları şu şekilde sıralamaktadır:

-Anlamların ortaklığı: Kültür bir topluluğun nelere önem gösterdiğini dayatmaya çalışmaktadır. Hayatın ne biçimde algılandığını, kişilerin ne şekilde yaşamını sürdürdüğünü, toplum içinde nasıl davranılması gerektiğine danışmanlık etmektedir.

Kesinliği yoktur: Kültürde kesinlik bulunmamaktadır. Her toplumun kültürel anlayışı ve dünyaya bakışı birbirine benzememektedir. Farklı şekillerde birtakım şeyleri yapmakta, bir kesimin diğer kesim üzerinde etkisinin olduğu fikri bulunmamaktadır. Toplamların kültürel algıları ve faaliyetleri görece birbirinden ayrılmaktadır.

Öğrenilebilir: Sosyal bir yapıya sahip olan kültür genetik bir özelliğe sahip değildir. Topluluklarla ilgilidir: Bir fenomen olarak kültür anlamların ve değerlerin paylaşımıdır (Hoecklin, 1995, s. 25-25). Kültürün toplumdan topluma değişiklik gösterdiği ve bir hayat biçimi olduğu anlaşılmaktadır.

Bu anlamıyla kültür kuşkusuz turistik bir anlam da taşımaktadır. Arınç kültürün anlam olarak içinde barındırdığı özelliklerden dolayı birçok insan kültürleri tanımak için geziler düzenlemektedir. Böylece değişik kültürleri tanımak için konaklama ve seyahatler gerçekleşmekte ve bu kavram “kültür turizmi” olarak nitelendirilmektedir (Arınç, 2002: 8). Bu yeni tanım, çağdaş kültür turizminin sadece sit alanları gibi durumlarla değil, aynı

zamanda yaşam biçimleri, yaratıcılık ve gündelik kültür ile de ilgili olan çok daha geniş doğasını doğrulamaktadır. Kültür turizmi alanı, klasik batı somut mirasına yapılan önceki vurgudan uzaklaşarak, dünyanın her köşesindeki çeşitli kültürel uygulamalardan oluşan çok daha geniş ve kapsayıcı bir alana doğru kaymıştır. Kültür turizmi, ziyaretçinin temel motivasyonunun bir turizm destinasyonundaki somut ve somut olmayan kültürel çekicilikleri/ürünleri öğrenmek, keşfetmek, deneyimlemek ve tüketmek olduğu bir turizm faaliyeti türüdür. Bu alanlar, sanat ve mimariyi, tarihi ve kültürel mirası, mutfak mirasını, edebiyatı, müziği, yaratıcı endüstrileri ve yaşam tarzları, değer sistemleri, inançları ve gelenekleriyle yaşayan kültürleri kapsayan bir toplumun ayırt edici maddi, entelektüel, manevi ve duygusal özellikleriyle ilgilidir (Richards, 2018). Ziyaret edilen ülkenin tarihi, mimarisi, ekonomisi, toplumu, yaşam biçimi ve gelenekleri hakkında bilgi edinmek için seyahat yoluyla gerçekleştirilen kültür ve insanlık hakkında bilgi edinme merakını ve arzusunu tatmin etmeyi amaçlayan bir turizm türüdür (Baquero ve Rıvelles, 2020). Diğer birçok kaynak türünün aksine, kültürel turizm kaynakları çok zengin ve çeşitlidir çünkü insanoğlunun yaratıcı bir ürünüdür, insan faaliyetleri, yaşamı ve gelişimi ile ilişkilidir. Kültür turizmi kaynakları insanların ürünüdür ve insanlar tarafından yaratılır. Bu nedenle, insanlar tüm toplumun yukarı doğru gelişimiyle birlikte yenilenebilir, değişebilir ve yeni bir şey yaratabilir. Kültür turizmi kaynakları genellikle insanların manevi ve ruhani yaşamıyla ilişkilidir ve yerleşim yerlerinde yoğunlaşmıştır. Bu nedenle, bu kaynaklar merkezileştirilmiş ve erişimi kolaydır, bu da kaynaklardan yararlanmak için elverişli bir koşuldur ve aynı zamanda sosyo-ekonomik verimlilik yaratarak yerel halkın yaşamlarının iyileştirilmesine katkıda bulunur (Mai vd., 2023). Bu anlamıyla kültürel turizm yaratıcı turizm bağlamında değerlendirilmelidir. Yeni kaynakların ortaya çıkarılması ancak yaratıcı turizm anlayışıyla gerçekleşebilmektedir. Bu bağlamda öncelikle kültür turizmine değinildikten sonra yaratıcı turizm kavramı açıklanmıştır.

2.2. Kültür Turizmi

Yaratıcı turizm ile Kültür turizmi arasındaki farkların esasında yaratıcı endüstri ile kültür endüstrisi arasındaki değişikliğin olduğu anlaşılmaktadır. Şöyle ki kültür endüstrisindeki ürünler geniş çaplıyken yaratıcı endüstrilerde ise kişisel anlamda üretimler gerçekleşmektedir. *“Kültür endüstrisi, geniş bir kültürel yapının ekonomik çevresini kapsıyor olsa bile zaman içerisinde yeni ürünler, hizmetler ve pazarlama stratejileri içine eklenmektedir”* (Okutan, 2023). Kültür turizmi, kültürel sermayenin dönüşümünü anlatırken, yaratıcı turizm sosyal, davranışsal ve entelektüel sermayenin geleceğe dönük esnek bağlantılarını ifade etmektedir. Yaratıcı turizm, geleneksel kültürel

etkinliklerin ötesine geçerek, örneğin bir heykel sergisi, tiyatro gösterisi ve ışık şovlarının birleşiminden doğan ilgi çekici ve etkileyici deneyimler sunmaktadır. Bu durum, yaratıcı turizmin eski ve yeni kültürleri birleştirerek aktif katılımı teşvik ettiğini ve giderek daha popüler hale geldiğini göstermektedir. Ayrıca, yaratıcı turizmde tüketimden çok üretim odaklı bir yaklaşım olduğundan, bu da kültürel turizm önem kazanmaktadır (Akt. Okutan, 2023). Genel olarak kültürel gelişimde meydana gelen değişiklikler kültür turizmi pazarında da etkisini göstermeye başlamıştır. Daha önce oldukça durağan kültürel ürünler sunan destinasyonlar artık ürün yeniliği kaynağı olarak yaratıcı sürece yönelmektedir (Richards ve Raymond, 2000). Ülker'e alternatif bir gelir getiren kültür turizmi maddi kazanç yanında kültürel unsurların tanınmasına ve korunmasına da katkı sağlayan bir turizm türüdür (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 189).

Yeni seyahat şekillerinin ortaya çıkmasıyla birlikte bireysel farklılıkların öne çıktığı bir turizm anlayışı olan kültürel turizm son zamanlarda büyük bir gelişme ortaya koymuştur. Kültürel unsurların tasarımının kullanılmasıyla kalite ve özgünlük turistler için ziyaret deneyimini arttırmaktadır. Örneğin yöreye özgü hediyelik eşyaların kullanımı sonrası elde edilen kazançla birlikte el sanatları başta olmak üzere birçok alternatifler oluşmaktadır. Bu da kültür turizmi açısından değerlendirilmesi gereken bir durumdur (Eser, Dalgın ve Çeken, 2010). Kültür turizminin bir başka ayırıcı özelliği de yerel mekânını özellikleri ve gelen turistlerin profilidir. Doğal bir beklenti olmasa da bir eşyanın ya da kişinin gezi içinde yer alması, destinasyonun ziyaretçi çekmesine yeterlidir. Böylece doğal güzellikleri bulunmayan veya kısıtlı destinasyonlar kolaylıkla turistlere misafirlik edebilmektedir (Öter ve Ünal, 2017).

Kültür turizmi, doğal kaynakları yetersiz olan bazı turizm bölgeleri için önemli bir fırsat yaratmaktadır. Örneğin, İskoçya'nın Glasgow kenti, 1990 yılında Avrupa Kültür Başkenti seçildikten sonra kültürel zenginlikleriyle hızla turizmde gelişim göstermiştir. Kültür turizmi aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerde el sanatlarının ekonomik kalkınma sürecine dâhil edilmesinde de etkili olabilmektedir. Kolombiya'da kurulan "Artesanias de Colombia" girişimi, el sanatçılarının ürünlerini müzelerde satarak onlara gelir sağlamak ve yerel sanatın korunmasına katkı sunmaktadır. Güney Afrika'nın Robben Adası örneğinde olduğu gibi, kültürel değerlerin ön plana çıkması, sıradan bir mekânın bile turistler için cazip hale gelmesine yol açabilmektedir. Nelson Mandela'nın burada hapse kalması, adaya kültürel ve sembolik bir önem kazandırmış, bu sayede adanın turistik bir ziyaret noktası olmasını sağlamıştır. Bu örnekler, kültür turizminin atıl ve kullanılmayan kaynakları değerli hale getirme gücünü göstermektedir (Steinberg,

2001). Türkiye’de de özellikle somut olmayan kültürel değerler bu bağlamında değerlendirilmektedir.

Türkiye’nin kültür turizmi kapsamında çok bilinen İstanbul, Kapadokya, Selçuk-Efes, Truva, Pamukkale-Hierapolis gibi geleneksel merkezlerin dışında son yıllarda özellikle yerli turisti çekme potansiyeliyle öne çıkan destinasyonları bulunmaktadır. Son yıllarda yükselen kültür turizmi destinasyonlarının tipik bir özellik olarak Selçuklu-Osmanlı kültürel mirasının taşıyıcısı mekanlar oldukları görülmektedir. Örneğin, Cumalıkızık (Bursa), Edirne, Bursa, Beypazarı gibi destinasyonlar genellikle Selçuklu öncesi dönemde de tarihi önem taşıyan yerler olmakla birlikte Selçuklu-Osmanlı kültürel mirasını yoğun olarak içermeleriyle kıyı şeridindeki Grek-Roma ağırlıklı merkezlerden farklılaşmaktadırlar (Öter ve Ünal, 2017). Yukarıda da değinildiği gibi turizm açısından farklı alternatiflerin olduğu görülmektedir.

2.2.1. Kültür Turizminin Sınıflandırılması ve Türleri

Kültür turizmine bakıldığında geniş bir alanın bulunduğu görülmektedir. Bu turizm anlayışını benimseyen turistler, mimari yerleri, festivalleri, müzeleri, arkeolojik alanları, tiyatro gösterilerini, dans etkinliklerini gibi etkinliklere katılmayı amaçlamaktadır. Başka bir ifadeyle *“turistler hem farklı deneyimler kazanmak hem de bu gibi yerleri tanımak, görmek ve öğrenmek için kültür turizmi etkinliklerine katılmaktadır”* (Akt. Baykan, 2007).

Michael fagence (2003), kültürü şu kategorilere ayırmaktadır:

Kurumsallaşmış yüksek kültür: Müzeler, sergiler, görsel sanatlar, tarihi alanlar, tiyatro, sahne sanatları, edebiyat, bilim ve teknoloji merkezleri.

Halk/popüler kültürü: Film, eğlence, spor, kitle iletişim araçları, alışveriş, etkinlikler, gıda, ürünler, el sanatları, gelenekler, görenekler.

Etnik semboller: Halk kültürleri, yerel mimari, eğitim, ulaşım, din, kıyafet, dil, çalışma biçimleri.

Fagence yukarıdaki kategorilerden sonra cazibe unsurlarını da rekreasyonel bir kırsal alan, devlet park alanları, tarihi köyler ve miras yolları, büyük tasarımcı etiketli alışveriş merkezleri, ticari eğlence ve tema parkları gibi geniş bir yelpazeye sığdırmaktadır. Bu çekicilikler arasında köy yerlerinin ve ortamlarının, halk ve popüler kültür özelliklerinin ve etnik sembollerin yer aldığını belirtmektedir (2003: 65).

Smith ve Richards’a göre müze ve anıt gibi yerler gezilmesi başlı başına bir kültür turizmi değildir. Ona göre turisti turist yapan şey bireylerin bir takım şeyleri deneyimleyebilmek ve yaşam tarzının görülmesidir. Şöyle ki kültürel ürünlerinin

tüketilmesi kültür turisti olmanın on koşulu gibi görmektedir. Onlara göre kültür turizminin özelliği deneyim, yaşam tarzın görme ve destinasyondaki bireyleri anlamaktan geçmektedir (Richards ve Smith, 2013). Bu anlamda yapılan turizm türüne göre, kültür turizmi sınıflandırılmaktadır. Genel anlamda farklı farklı sınıflandırılmış olsa da kabul gören sınıflandırma Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Kültür turizmi türleri (Smith ve Melanie, 2015).

Kültürel Miras Turizmi	Anıtlar Arkeolojik alanlar Dini yapılar Kale, saray, kır evleri (geleneksel evler) Müzeler Özgün mimari yapılar
Sanat Turizmi	Galeri Karnavallar Etkinlik Festival Konser Tiyatro
Yaratıcı Turizm	Çömlekçilik Dil öğrenimi El sanatları Fotoğraf Mutfak sanatları Resim
Kentsel Kültür Turizmi	Alışveriş olanakları Gece hayatı Limanlar ve su kaynakları Sanatsal miras Çekicilikleri Tarihi ve yenilenen sanayi şehirleri
Kırsal Kültür Turizmi	Ekomüzeler Kültürel manzara alanları Milli parklar Şarap rotaları Tarım ve tarıma dayalı turizm alanları
Otantik/Etnik Turizm	El sanatları Kültürel etkinlikler ve Festivaller Kültürel merkezlerin ziyareti Yöresel alanlarda yürüyüş
Çağdaş-Popüler Kültür Turizmi	Alışveriş merkezleri Endüstriyel miras alanları Medya ve film setleri Moda ve tasarım müzeleri Pop konserleri Spor etkinlikleri Tema parklar ve tema çekicilikleri

Günümüzde kültürel miras turizmi olarak bilinen yeni bir turizm trendi ortaya çıkmıştır. Bu eğilim, macera, kültür ve tarih arayan turistlerin hacmindeki artışta açıkça görülmektedir. Bu turizm, geçmişin ve günümüzün hikâyelerini ve insanlarını otantik bir şekilde temsil eden yerleri ve faaliyetleri deneyimlemek için seyahat yapmalarıyla gerçekleştirmektedir. Kültürel miras turizmi uzun zamandır var olmakla birlikte, son yıllarda yaşanan demografik, sosyal ve kültürel değişimler ana kaynak ülkeler, varış noktalarında giderek artan sayıda yeni niş pazarlara yol açmıştır (Ismail, Masron ve Ahmad, 2014: 5).

Sanat turizmi, turistik veya tarihi ortamlarda sanatsal ve kültürel faaliyetlerle ilgilenmek etrafında dönen bir seyahat şeklidir. Bazen yaratıcı turizm olarak da adlandırılan bu turizm, sanat eserlerinin sergilendiği destinasyonların ziyaret edilmesini içermektedir. Benzersiz bir seyahat deneyimi sunmakla birlikte kaybolabilecek kültürel alanların korunmasına ve yeniden tahsis edilmesine katkıda bulunmaktadır (<https://www.visionmode.com/> , 2024).

Kentler, coğrafi, kültürel ve tarihi değerlerini turistik faaliyetler olarak sunarak kentsel ve kültürel turizmi geliştirmektedir. Son yıllarda, geleneksel deniz-turizmi yerine alternatif turizm türlerine olan ilginin artması, kent turizminin büyümesine neden olmuştur. Bu gelişmenin arkasında, insanların kentlerin tarihsel ve kültürel kimliklerini daha yakından tanıma arzusu bulunmaktadır. Kentler, bu özellikleri ön plana çıkararak turizmden daha fazla fayda sağlamak için koruma ve imar projeleri geliştirmektedir. Kentsel turizm, kısa süreli gezilerle sosyal, kültürel ve sanatsal deneyimler sunarak hem ziyaretçilere hem de yerel halka katkı sağlamaktadır (Karabulut ve Kaynak, 2016:186). Kırsal turizm, gerek bölgenin sürdürülebilmesi ve doğal kaynakların korunması şeklinde kullanılmasında “*gerekse ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan gelişmesinde katkı sağlayan önemli bir alternatif turizm türüdür*” (Kodaş ve Eröz, 2012:169).

Otantik turizm, gerçek ya da hakiki olanın tüketimine değil, kişinin kimlik duygusuna ve dünya ile bağına katkıda bulunan bireysel ve kişisel turistik deneyimlere atıfta bulunmaktadır (Reisinger ve Steiner, 2006: 481).

Çağdaş popüler turizm ise daha geç gelişmiş kentlerde gerçekleşen alışveriş, medya ve film setlerinin gezilmesi ile moda ve tasarım ile doğrudan ilgilidir.

2.3. Yaratıcılık Kavramı ve Turizmde Yaratıcılık

Yaratıcılık, özellikle 1960’lardan sonra sıkça karşılaşılan bir kavram olmuştur. Teknolojik ve enformatik gelişmelerle birlikte yaratıcılık birçok alanda ortaya çıkmıştır. Kavramın zorluğunu dile getiren ve yaratıcılığın ne olabileceğinin kesin olmadığını

belirten Akdu (2018), kaynaklarda yaratıcılığın farklı tanımlarının bulunduğunu söylemektedir. Akdu'yu destekleyen Okutan'da yaratıcılığın tanımlanmasının zorluğunu ifade etmektedir. Yaratıcılık kavramının kaynaklardaki tanımının net olmamaktadır. Genel olarak yaratıcılık yeni düşüncelerin ve faydalı fikirlerin bir takım kişiler tarafından ortaya konmasıdır. Aynı zamanda yaratıcılık yeni fikirler ve düşünceleri temsil ederken *“yeni fikirleri nakde çevirme özelliği vardır.”* Neredeyse bu nedensellik yaratıcılığın yenilik olgusunun ilk aşaması haline gelmiştir (Okutan, 2023: 3).

Ekonomik ve bölgesel kalkınma sağlayan sektörlerin başında yer alan turizm ülkelere gelir sağlayıcı bir özelliğe sahiptir. Bu amaçla çoğu ülke, turizm sektörünün bu durumundan yararlanmak için turizmin kendine özgü değerlerinden faydalanarak turist çekmeye çalışmaktadır. Böylece turizmin sürekliliğini sağlamak için turistik faaliyetler de çeşitlenmektedir. Ülkeler sürekliliğin sağlamasına ve dünyadaki turizm gelirlerinden pay almaya yönelik olarak gelecek kişilerin ilgisini çekmeye çalışmaktadır. Özellikle gastronomi ve kültürel unsurların ön plana çıktığı görülmektedir (Turgay ve Ülker Erdoğan, 2013:207). Bu anlamda kültürel unsur olarak sayılabilecek her değişim turizm sektörünü etkilemektedir. Teknolojik, ekonomik, sosyal ve siyasal olarak dünyada ortaya çıkan yeni gelişmeler turizm sektörüne de dolaylı ya da doğrudan tesir etmekte ve yeni tüketim biçimleri ortaya çıkmaktadır. Böylece insanlar deniz-kum-güneş, kültürel ve tarihi turizmle birlikte yeni bir ilgi alanı olana yaratıcı unsurları geliştirmeye çabalamaktadır (Pun-arj, 2012). Yaratıcılık sanat, ekonomi, işletme, teknoloji ve eğitim gibi birçok alanda değişik şekilde ele alınsa da herkesin hem fikir olduğu nokta, yaratıcılığın kullanışlı ve orijinal kavramını barındırmasıdır. Orijinallik, yaratıcılığın olmazsa olmazı olmasına rağmen önemli olanın ortaya atılan düşüncelerin kullanılabilir ve etkili olmasına bağlıdır. Özellikle de fikrin uygulanabilir olmasını sağlayan şey düşüncenin hem ekonomik gelir getirmesi hem de değerli bir durum ortaya koymasındır (Runco ve Jaeger, 2012).

Son yıllarda küçük yerlerin yaratıcı potansiyeline daha fazla dikkat çekilmektedir. Özellikle daha küçük şehirler ve yerler daha yüksek bir yaşam kalitesi sunmakta ve bu da giderek artan sayıda kişiyi cezbetmektedir. Yaratıcı endüstriler geleneksel olarak yaratıcı üretimin ve yaratıcı girişimciler arasında yüz yüze temasın yoğunlaştığı yerler olarak büyük şehirlerle bağlantılı olsa da, bu faaliyetler artık daha küçük şehirlerde de daha yaygın hale gelmektedir. Yeni teknolojiler, insanların yaratıcı faaliyetleri kırsal alanlara taşınmasına olanak tanımakta ve somut olmayan miras, turizm deneyimlerinin daha önemli bir unsuru haline gelmektedir (OECD, 2014).

Yaratıcı turizmin gelişimi, toplum ve sosyal bilimlerdeki daha geniş “yaratıcı dönüşümün” bir parçası olarak görülebilmektedir. Bu dönüşümün en önemli örnekleri

arasında Richard Florida ve Charles Landry gibi akademisyen ve danışmanların fikirleri doğrultusunda büyük şehirlerin yaratıcı kalkınma stratejileri yer almaktadır. Şehirlerdeki yaratıcı dönüşümün temelinde yatan ana fikirlerden biri, insanların artık işleri takip etmediği - ekonomik büyümenin insanları, özellikle de yaratıcı insanları takip ettiği düşüncesidir. Dolayısıyla büyümenin reçetesi yaratıcı düşünebilen insanları çekmektir - ne kadar çok yaratıcı olursa, şehir de o kadar yaratıcı ve dolayısıyla çekici olmaktadır. Bu argüman, dikkatleri yaratıcı endüstrilerin yoğunlaştığı ve yaratıcı insanların kümелendiği büyük şehirlere yoğunlaştırma eğilimindedir. Bunlar genellikle kültürel donanım ve yaratıcı yazılımın bir karışımını içermekte ve ortak bir merkez olarak ikonik müzeler ve kültür merkezlerinin geliştirilmesini öngörmektedir (Richards, 2019: 8). Yukarıda anlatılanlar bağlamında düşünüldüğünde yaratıcılığın ne olduğu ya da neye karşılık geldiği tartışma konusu olmaktadır.

Turizmde yaratıcılık kavramı ilk kez kültür turizminin bir ögesi olarak Richards ve Raymond tarafından ortaya atılmıştır. Kavrama göre turizmin yaratıcı özelliklerinin bulup onları geliştirmek isteyen kişilerin, gittikleri destinasyon mekanlarının özelliklerin katılım sağlamaları ve öğrenmeleri sağlayan bir turizm şeklidir (Richards ve Raymond, 2000:18). Yaratıcı turizmi kültürel turizmin bir parçası olarak değerlendirenler de bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle yaratıcı turizm, destinasyon bölgesine gelen kişilerin deneyim edinmek için oranın kültürel etkinliklerine katılmak ve kendini bölgenin bir unsuru olarak hissedip tanıklık ettiği bir turizm faaliyetidir (Zoğal ve Emekli, 2017: 28).

Yaratıcı kalkınma ve yaratıcı turizm, küçük topluluklar için ilginç kalkınma fırsatları sunuyor gibi görünmektedir. Özellikle yaratıcı turizm, bir kitle turizmi biçimi değildir ancak kitlesel kültür turizminin gelişimine bireyselleştirilmiş, küçük ölçekli bir alternatif olabilmektedir. Az sayıda yüksek motivasyonlu ziyaretçiyi çekmek, turist kitlelerini çekmeye çalışmaktan çok daha önemli ekonomik, sosyal ve kültürel etkiler oluşturabilmektedir (Richards, 2019: 10). Bu anlamıyla özellikle küçük yerler ile destinasyon yerleri için yaratıcı turizmde kültürel öğelerin önem kazandığı anlaşılmaktadır.

“Turizm sektöründeki tüm gelişmeler gösteriyor ki, kültüre önem giderek artmakta ve bu konuda yetenekler güçlendirilerek rekabet unsuru haline getirilmekte. Kültür odaklı yaratıcılığın her gün daha fazla önem kazanması, mevcut rekabet ortamında yaratıcılığı turizmin vazgeçilmez bir unsuru haline getirmektedir. Çünkü yaratıcı turizmin, insanların değişen talep ve beklentilerine karşılık verebilen, yeni gelir ve istihdam kaynakları yaratan, kültür turizminin arz kaynaklarına bağlı olarak onları geliştirebilen özellikleri bulunmaktadır. Yaratıcı turizmin bu özellikleri sayesinde daha fazla turist çekilmekte ve

sayıları giderek artmaktadır. Bunun yanı sıra insanların yeni deneyimler kazanarak kendilerini geliştirme ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bütün bu özellikler yaratıcı turizm için çekici unsurlar oluşturmaktadır” (Asiltürk Okutan, 2022: 566).

Yaratıcı turizmin artan çeşitliliği yukarıda yazılanlardan da anlaşılacağı gibi üzere, yaratıcı turizm geliştikçe, buna bağlı temalar ve faaliyetler de gelişmektedir (Richards ve Raymond, 2000).

Artık "yaratıcı" kavramı ön plana çıkarılabildiği ya da deneyimin üretiminde turist ve "yerel" katılım düzeyinin yüksek ya da düşük olabildiği çok çeşitli yaratıcı deneyimleri kapsamaktadır Yaratıcı turizmin farklı rol ve biçimlerinden söz edilmektedir. Yaratıcı turizm, ziyaretçilerin, hizmet sağlayıcıların ve yerel toplumun fikir ve beceri alışverişinde bulunduğu ve birbirlerini sinerjik bir şekilde etkilediği çok sayıda durumda görülebilmektedir.

Turistler için mekânların daha yaratıcı göstermenin mümkün olabileceğinin ve mevcut kaynakların yaratıcı bir şekilde oluşturulması gerekmektedir. Öyle ki ayırt edici özelliğinin güçlendirilmesi ve kimlik kazandırılması için kişilerin kendilerini var edebilecekleri mekânlar oluşturulmalı ve gerekiyorsa yeniden yapılması için çaba gösterilmelidir (Richards ve Marques, 2012).

Gidilen yerlere ait kültürel unsurları tanımaya ve etkileşim kurmaya çalışan, bunun yanında benzersiz bir deneyim edinme fırsatı sunmakla birlikte eğlendirici ve eğitici olan yaratıcı turizm seyahat sürecini de farklı bir boyuta taşımaktadır. Kültür turizmin bir kolu olabilecek ve üçüncü turizm şeklinde de tanımlanmaktadır. Yaratıcı turizmle gerçekleşen uygulamalar turistik bölgede turistlerin aktif katılımını sağlayarak hem turistlerin deneyim edinmesini hem de bölge insanlarıyla kaynaşmasının artırmaktadır (Akdu ve Boztoprak, 2023: 1536). Akdu, günümüzde değişen turizm tercihlerinin değişimiyle birlikte ortaya çıkan yaratıcı turizmi bir turizm türü olarak değerlendirmekte ve bu turizm anlayışının somut olmayan kültürel unsurlarıyla ilişkilendirmektedir. Bunun yanında turistlerin yaşayacakları deneyimlerinin turistler için önemini vurgulamaktadır (Akdu, 2019: 132).

2.3.1. Yaratıcı Turizmin Özellikleri ve İlkeleri

Yaratıcı turizm, çoğunlukla kişileri yaygın olmayan ve tatmin etmeyi amaçlayan kültürel unsurlara yönelmektedir. Bu ürünlerin rekabet gücünü artırmayı hedefleyen destinasyonlar, avantaj sağlamaya çalışmaktadır. Bu anlamda yaratıcı turizm bir yerde taşınabilen bir niteliğe de sahiptir. Yaratıcılık ekonomik bir gelir elde etmekten çok değer oluşturma'nın önemine değinmektedir (Okutan, 2023). Geleneksel turizm anlayışından

farklı olarak, turistlere katılım ve deneyimler sağlarken, boş zaman, eğlence ve oyun gibi alternatifler sunmaktadır (Aydoğan Çiftçi, 2020). Yaratıcı turizm, turistlerin sadece görmekle kalmayıp, yerel halkla etkileşime geçerek çeşitli etkinliklere katılmalarını sağlamaktadır. Bu tür turizm anlayışı sayesinde, turistler yeni beceriler öğrenebilmekte, el sanatları gibi kültürel etkinlikler gerçekleştirmektedir. Böylece, yerel kültür hem korunmuş olmakta hem de özgün bir şekilde sürekliliği sağlanabilmektedir. Turistlerin yerel halkla birlikte etkinliklere katılması, kültürel mirasın korunarak yaşatılması ve turistlerin yerel kültür, sanat ve bölge hakkında bilgi alışverişinde bulunması yaratıcı turizmin temel özelliklerini oluşturmaktadır (Yalçınkaya, 2018).

Bunun yanında ekonomik olarak potansiyeli oldukça yüksek bir turizm anlayışına sahip olsa da (Akşit Aşık, 2014), turistler için deneyimin eşsiz ve hatırlanabilir olması çok önemlidir. Yaratıcı turizm bireylerin etkilenebileceği bazı etkinlikler içermektedir. Çünkü turistlerin bire bir işin içinde olması önemlidir. Aktif katılımları ve öğrenmenin ön planda olması oldukça etkilidir. Bir tek görerek değil birebir etkinlik içinde olmaları böylece hatırlanabilir ve iz bırakması açısından kayda değer olmalıdır. Bu deneyimlerde diğer faaliyetler içinde yaratıcı turizmin daha etkili olduğunu göstermektedir. Mesela turistik bir etkinlik olarak mutfak kursuna katılan biri hem ortamı görmekte hem de gördüklerini uygulama imkânını yaşayarak uygulamaktadır. *“Bu da o faaliyetin daha otantik ve hatırlanır olduğunu ve dolayısıyla deneyim olarak kabul edilebileceğini göstermektedir”* (Akt. Aydoğan Çiftçi, 2020). Bütün bu anlatılanlar bağlamında turistik bir yerde bölgenin özelliklerini, kültürel ve tarihi mirasına katılarak deneyimlemek ve bölge insanıyla seyahat olanakları sayesinde iletişim kurarak öğrenme fırsatı olarak değerlendirilmelidir (Okutan, 2023:4). Yaratıcı turizmde bazı kavramlar özellikle öne çıkmaktadır. Yaratıcı turizme katkı sağlayarak bu turizmin öne çıkmasında önemli bir pay sahibi olan “yaratıcı turizm ağı” (Creative Tourism Network) yaratıcı turizmin özellikleri ve neden desteklenmesi gerektiğini 10 nedenle şöyle açıklamaktadır (www.creativetourismnetwork.org, 2024):

- Fırsat Sunma; deneyimsel turizme yönelik yeni küresel -ve kaliteli- talebi karşılamak için fırsatlar sunmakta,
- Uygulanabilir; tüm destinasyonlara ve bölgelere (köyler, şehirler, dağlar, adalar...) adapte edilebilir ve uygulanması mümkün,
- Sürdürülebilirlik; 2030 yılına kadar sürdürülebilir kalkınma hedeflerini kapsamında sürdürülebilir olma özelliği,
- Yönetişim; bölgelerin verilerini yönetmek, izlemek, kontrol etmek veya raporlamak için yaratıcı turizmi kullanılabilir,

- Döngüsellik; yatırım yapmadan, sadece mevcut bilgi birikimine dayanarak turizmi canlandırma,
- Kültürel Çeşitlilik; kültürel varlıklarını bölgenin organik markası haline getirme,
- Ekosistem; geniş ortak yaratım (turizm, sanat, yaratıcı endüstriler, eğitim vb.) yoluyla ekonomik büyüme, bir değer zinciri ve erdemli bir kalkınma oluşturabilme.
- Dengeli Turizm; sezon dışı dönemlere öncelik verilerek tüm yıla ve “daha az turistik” olanlara öncelik verilerek tüm bölgelere yayılma.
- Ağ Oluşturma; her türden destinasyonla rekabet etmek yerine farklı özellikler öne çıkararak ağ oluşturabilme
- Yaratıcılık; ana kaynak olarak yaratıcılığı kullanma.

2.3.2. Yaratıcı Turizmin Avantajları

Yaratıcı turizmi ekonomik gelir elde etme niyetiyle destinasyonlarda bulunan alanları bozmadan değişik değerleri turizme katmak ve sürdürülebilir bir şekilde bölgesel bir kalkınmayı hedeflemektedir. Bu anlamıyla yaratıcılık kavramı kültür turizmine karşı değil tersine seri üretime neden olabilecek durumlara alternatifler bulmak üzere ortaya atılmıştır. Avantajları olduğu gibi dezavantajları da bulunmaktadır (Richards ve Wilson, 2006). Yaratıcı turizm, turistlere gezileri esnasında farklı alanlarda olumlu öğrenmeler sunmaktadır (Akşit Aşık, 2014). Aşık’a göre olumlu özellikler şöyle ifade edilebilir:

- Turistler için yeni ve yaratıcı destinasyonlar sunan bir araç,
- Mevcut kaynakların değerlendirilmesini sağlayan yaratıcı bir yöntem,
- Bireyin kendini keşfetmesi ve ifade etme biçimi,
- Destinasyonlarda farklı ve yaratıcı ortamlar oluşturmak için bir kaynak,
- Yörenin yeniden tasarlanması ve canlandırılması için kullanılacak stratejik bir yöntemdir (Aşık, 2018). Yaratıcı turizm ile ilgili avantajlar sadece bunlarla sınırlı olmamakta kültür turizmi adına farklı katkılar da sağlamaktadır. Bu katkılar aşağıdaki gibidir:
- Yöresel gelenek, görenekler, müzikler, el sanatları, kıyafetler yeniden hayat bulabilir.
- Yöre halkı kültürel mirası ile daha çok gurur duyarak daha fazla koruyabilir. Eski uygarlıkların sanat eserleri gün yüzüne çıkarılabilir.
- Somut ve soyut kültürel ve tarihi mirasın korunmasının sürdürülmesi sağlanabilir.
- İstihdam sağlayıcı endüstrilerin gelişmesine katkı sağlayabilir.

- Gastronomi, hediyelik eşya, tarım vb. farklı sektörlerin gelişmesine katkı sağlayabilir.

- Destinasyon bölgesinin imaj kazanması, rekabet gücünün artması sağlanabilir.

- Yöre için yenilikçi ve yaratıcı çözümler üretilebilir.

- Turizm faaliyetlerinin sezonla sınırlı kalmadan tüm yıla yayılabilmesi.

- Gençlere girişimcilik imkânı sağlayarak özellikle kadın istihdamının artması sağlanabilir (Akt., Asiltürk Okutan, 2022).

Anlatılan yararlar bağlamında bireyler gördükleri yerlerin değer gelişmesinde, kazanmasında ve imajına katkı sunmaktadır. Hem bölgenin insanları hem de gelen turistler çeşitli etkinlikler sayesinde turizme katkı sunmaktadır (Maitland, 2010). Bu anlamda yaklaşıldığında kültürle yaratıcı turizmi arasındaki ilişki de ortaya çıkmaktadır.

Yaratıcı turizm yaratıcı endüstri, ekonomi ve şehir kavramlarıyla ilişkili olduğu kadar iç içe geçen bir kavram haline gelmiştir. Yaratıcı turizm aynı zamanda kültürel turizmle de yakın bir ilişki içerisindedir. “*Yaratıcı turizmin kültürel turizmden ayrılan en büyük noktası soyut öğelerin öğrenilmesine, deneyimlerin ortak yaratılmasına yoğunlaşması ve kültürel sayılmayacak bazı turizme konu olan unsurların yaratıcı olarak adlandırılabilmesi ile ilişkilidir.*” Ayrıca yaratıcı turizm gidilen mekânın yansıtılması çabasında olduğu unutulmamalıdır (Aydoğan Çiftçi, 2020: 180). Kültür turizmiyle adı anılan yaratıcı turizm kavramı, turizmin gelişmesinde oldukça önemlidir (Akdu, 2019: 132). Özellikle yaratıcı turizme katkı sağlayabilecek olguların geleceğe aktarılması ve tanıtılması turizm faaliyetleri için büyük bir rol üstlenmektedir. Akdu ve Boztoprak yaratıcı turizm ve kültürel unsurları arasındaki ilişkiyi “*Kültür ortaya çıktığı dönemi sonraki nesillere aktaran tanıktır. Bu yüzden bu kültürler korunarak sonraki nesillere miras bırakılmalıdır.*” (Akdu ve Boztoprak, 2023: 1559) şeklinde değerlendirmekte ve bir bakıma somut olmayan kültürel mirasın da önemini vurgulamaktadır.

3. UNESCO YARATICI ŞEHİRLER AĞI

UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı (UCCN), yaratıcılığı sürdürülebilir kentsel kalkınma için stratejik bir faktör olarak tanımlayan şehirlerle işbirliğini teşvik etmek amacıyla 2004 yılında organize olmuştur. Günümüzde bu ağda dünya genelinde 350 şehir yaratıcılığı, kültür endüstrilerini yerel düzeyde kalkınma planlarının merkezine yerleştirmeyi ve uluslararası düzeyde aktif işbirliği yapmayı hedeflemektedir.

3.1. Yaratıcı Şehirler

Günümüzde var olan şehirler, dünya nüfusunun yarısından fazlasına ev sahipliği yapmaktadır. Bu kentler yaratıcı ekonominin büyük bir payına sahip olurken ekonomik faaliyetlerin de dörtte üçünü temsil etmektedir. Kentsel alanlar, kültür ve yaratıcılığı sürdürülebilir kalkınma ve kentsel dönüşüm için itici bir güç haline getirmeyi amaçlayan yeni stratejiler geliştirmektedir. Şehirler, inovasyon ve sosyal uyumun yanı sıra vatandaşların refahı ve kültürler arası diyalogun teşvik edilmesi için, ekonomik büyüme, sağlık krizleri, çevresel etkiler ve sosyal gerilimler gibi sorunlara çözümler aramaktadır. Bu nedenle UCCN, özellikle şehir düzeyinde kültür ve yaratıcılık odaklı politikaları, stratejileri, planları ve girişimleri teşvik ederek, üye şehirler aracılığıyla 2030 gündeminin uygulanmasında UNESCO'nun küresel çabalarına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca örgüt, stratejik hedeflerinin ve faaliyetleri bu alanda incelemektedir. Kültür ve yaratıcılık her şeyden önce yerel düzeyde korunmakta, yaşanmakta, uygulanmakta ve günlük olarak yenilenmektedir. Bu nedenle, kültürel unsurları canlandırarak, yaratıcılığı ve kültür profesyonellerini destekleyerek vatandaşların kültürel katılımı teşvik edilmelidir. Böylece kamusal alana kamu yetkilileriyle birlikte yeni bir bakış açısıyla oluşturarak özel sektör ve sivil toplumla işbirliği içinde olunmalıdır. Bu bağlamda, UNESCO'nun Yaratıcı Şehirler Ağı, şehirlerin yakın ilişki içinde olmaları, öğrenime ve işbirliğine dayalı girişimlerden yararlanmaları, kültürel varlıklarından yararlanmaları ve bunları ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel boyutlarda sürdürülebilir, kapsayıcı ve dengeli bir kalkınma için fırsatlar sunmaktadır.

Yaratıcı şehirler bağlamında toplamda 350 şehir listeye dâhil edilmiş olup bu şehirler “Zanaat ve Halk Sanatları, Müzik, Medya Sanatları, Gastronomi, Edebiyat, Film

ve Mimari Tasarım” gibi temel özelliklerine göre sıralanmıştır. Bu anlamda incelenen örnek şehirlerle ilgili değerlendirmeler UNESCO resmî web sayfası olan <https://www.unesco.org/en/creative-cities/grid?hub=80094> alınmıştır.

3.1.1. Zanaat ve Halk Sanatlarıyla Öne Çıkan Şehirler

Castelo Branco'da bulunan nakış sanatı, şehri diğer şehirlerden ayırmaktadır. Ekonomik önemi ile öne çıkan bu nakış, kültürel mirasın bir kanıtı olarak kaldırımları ve binaları süsleyerek şehrin kalıcı bir sembolü haline gelmiştir. Bu sanatla uğraşan zanaatkârlar, özel nakışlar üretmeye devam ederek yaratıcı dünyadaki geçerliliğinin sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır. Castelo Branco ayrıca Asya, Afrika, Amerika ve Avrupa'daki şehirlerle ortaklıklar kurarak uluslararası işbirliğine de girmiştir. Castelo Branco'nun el sanatları endüstrisinin önemi, kentin gelişiminde merkezi bir rol oynamaktadır. Yerel zanaatkârları daha iyi temsil etmek ve korumak için bu markanın tanıtılması, kentin büyümesinde bir kilometre taşı olmuştur. Yerel el sanatlarının araştırılması, korunması, eğitimi ve tanıtımı da dâhil olmak üzere şehir düzeyinde başka girişimler de teşvik edilmiştir.

Kültürel ve mimari mirasa sahip olan **Buhara** şehri, geçmişi antik çağlara kadar uzanan zengin bir zanaat geleneğine sahiptir. Günümüzde zanaat sektörü, ekonomik büyümeye, istihdam yaratılmasına, turizmin artmasına, sosyal içermeye, çevresel sürdürülebilirliğe, kültürel mirasın korunmasına ve farklı bir şehir kimliğinin oluşturulmasına katkıda bulunarak şehrin kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Buhara zengin bir kültürel varlık mirasına ve el sanatları sektöründe gelişen bir yaratıcı endüstriye sahiptir. Kentin zanaatkârlığı, geleneksel sanatların ve zanaatların korunmasında ve teşvik edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. El sanatları, özellikle eski İpek Yolu boyunca bölgenin tarihi ve kültürel gelenekleriyle derinden iç içe geçmiş olup, önemli bir kültürel kimlik kaynağı olarak hizmet vermektedir. Buhara zanaatkârı istihdam eden çok sayıda el sanatları atölyesine de ev sahipliği yapmaktadır. Bu topluluk yalnızca yerel ekonomiye katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda kültürel mirasın ve nesiller boyunca aktarılan becerilerin koruyucusu olarak da görev yapmaktadır.

Surakarta, 1081 sanatçının çalıştığı 387 atölyesiyle kültürel varlıkları ve yaratıcı ekonomisindeki zengin potansiyeli kullanmaktadır. Bu atölyeler geleneksel müzisyenler, dansçılar, şarkıcılar, tiyatro oyuncular, ressamlar ve heykeltıraşlar da dâhil olmak üzere bir dizi sanatsal disiplini kapsamaktadır. Kentin sanatsal yetenekleri yetiştirme konusundaki kararlılığı, el sanatları ve halk sanatlarına yönelik köklü eğitim alanlarından

da anlaşılmaktadır. Surakarta, halk el sanatlarının temel taşlarından biri olan geleneksel batik tekstil üretimiyle ünlüdür. Surakarta, 1910 yılından bu yana, Sriwedari Wayang Orang Binası'nda düzenli olarak sergilenen Wayang Orang Operası başta olmak üzere halk sanatı gösterileri düzenlemeye öncülük etmiştir. Neredeyse şehrin her mahallesinde rutin eğitim ve performansları kolaylaştıran açık alanlarda halk sanatları performansları için bir merkez haline gelmiştir. Şehir, 192 batik atölyesi ve Kampung Batik Laweyan ve Kampung Batik Kauman adlı iki batik köyü ile bu sanatsal ifadenin merkezi olarak gelişmektedir. Kökleri Mataram krallığının tarihine dayanan Surakarta'nın vatandaşları, el sanatları ve halk sanatı da dâhil olmak üzere Cava kültürüyle güçlü bağlarını sürdürmektedir. Yaratıcı ekonomi, sahne sanatları, el sanatları, mutfak ve moda gibi sektörleri de gelişerek geniş paydaş katılımını teşvik etmektedir.

Umngeni Howick şehri, seramik ve heykel dâhil olmak üzere çok çeşitli alanlarda çalışan 170'in üzerinde zanaatkâra ev sahipliği yapmaktadır. Şehir, Zulu Mphopomeni Turizm Girişim programını desteklemesinin de gösterdiği gibi sanatçıları desteklemektedir. Tamamen toplum tarafından yürütülen program, zanaatkârların ekonomik açıdan yaşayabilirliğini sağlamakta ve Zulu kültürünün korunmasına ve yeniden canlandırılmasına yardımcı olmaktadır. Yaratıcı Şehir, zanaat sektörünün gelişimini desteklemek amacıyla farklı kuruluşlarla işbirliği yapmaktadır. Bu işbirliğinin bir parçası olarak 50 zanaatkâr eğitilmiş ve zanaatkârların mallarını satmalarını desteklemek için da ayrıca çevrim içi bir platform geliştirme planları devam etmektedir. Konuyla ilgili festivallerin yapıldığı Umngeni Howick'in Yaratıcı Şehir olarak tanımlanması, yerel zanaatkârlara yönelik çabaların geliştirilmesinde önemli bir yerdedir.

Ulan Batur şehri, geleneksel el sanatlarının, özellikle de ulusal kıyafetlerin, keçe el sanatlarının ve halk danslarıyla yaratıcı şehir olarak ön plana çıkmaktadır. Bu kültürel varlıklar, hükümet politikaları ve kentin ekonomik odağı ile uyumlu olup ve ülkenin nesiller boyu aktarılan tasarım, teknik ve geleneklerle zengin bir mirasa dayanmaktadır. Kentin farklı ilçelerinden göç eden zanaatkârlar geleneksel el sanatlarına önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Ayrıca Ulan Batur, öne çıkan geleneksel el sanatlarını geliştirerek "Göçebeler Şehri" statüsünü güçlendirmeyi öngörmektedir. Bu el sanatları ekonomik büyüme, sürdürülebilir şehirler, topluluklar ve ortaklıklarla ilgili hedeflere önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Geleneksel el sanatları, göçebe medeniyetinin hayati bir unsuru olarak kabul edilmekte ve çağdaş yaşam tarzlarında hala kullanılmakta ve korunmaktadır.

Montecristi, 60'tan fazla ülkede satılan ve üretim süreci 2012 yılında UNESCO'nun İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'ne kaydedilen el dokuması "Toquilla" hasır şapka üretimiyle dünyaca ünlüdür. Bu ürün kentin ekonomik

kalkınmasında kilit bir rol oynamakta ve kentsel alandaki tüm işlerin %30'unu oluşturmaktadır. Bu mirası halka tanıtan “Ciudad Alfaro” ve Uluslararası Toquilla Hasır Dokuma Festivali gibi kültürel faaliyetler, konserler, fotoğraf sergileri ve belgesel gösterimleri ile kentin gelişen yaratıcı sektörünü sergilemektedir.

Hoi An, yerel el sanatlarının ve halk sanatının geleneksel sanatsal tekniklerinin korunmasını temel bir hedef olarak belirlemiştir. Hoi An ve çevresinde ortaya çıkan, dans, tiyatro ve şarkıyı birleştiren bir halk sanatı olan Bàu chòi, 2017 yılından bu yana UNESCO Somut Olmayan Miras Listesi'nde yer almaktadır. Hoi An, kentin 2018-2022 yıllarını kapsayan “Kültürel ve ekolojik bir kent modeli geliştirmek” başlıklı kararını takiben, kültür ve yaratıcılığın kentin sürdürülebilir kalkınmasının temel taşı olduğunu oluşturduğu “ekonomide kültür - kültürde ekonomi” ilkesini izlemektedir. Hoi An'ın kültür destek politikaları kapsamında, el sanatları ve halk sanatı sektörünün korunması ve canlandırılmasına özel bir çaba sarf edilmektedir.

Bida, Nijerya'nın orta kuşağında yer alan, 11. yüzyıldan bu yana el sanatları üretimi yapan bir şehir olarak bilinmektedir. Bugün yerel yaratıcı endüstri cam üretimi, metalürji, ahşap oymacılığı, kumaş ve rafya dokuma sanatını kapsamaktadır. Bida'nın zanaatkârları, el yapımı ürünlerini hâlâ geleneksel fırınlar ve yerel olarak üretilen el aletlerinin yanı sıra binlerce yıl öncesine dayanan geleneksel yöntemleri kullanarak üretmektedir. Şehrin kentsel vizyonu, Bida'yı gelenekleri koruyan bir yaratıcı şehir haline getirmektedir.

Türkiye’de bir yer alan **Bursa**, Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olarak hem ipek hem de baharat yolları üzerinde yer almakta ve tarihi boyunca önemli bir ticaret merkezi olmuştur. Kentin zengin kültürü, bir göç kenti olmasından kaynaklanmaktadır. Kentin kültürel ve tarihi geçmişi sayesinde başta Bursa ipeği, İznik çinisi, gölge oyunu (Karagöz), çatal-bıçak, dokumacılık, ahşap oymacılığı, cam süsleme, ebru, filografi, geleneksel okçuluk, iğne oyası olmak üzere birçok sanat, zanaat, sanatçı ve zanaatkâr tarafından icra edilmiştir. Bursa şehri, 55 kültür merkezi, 20 sanat galerisi, 28 müze ve diğerlerini içeren bir dizi kültürel varlığa sahiptir. 530 yıllık ipek ticareti geçmişiyle Koza Han, ziyaretçilerin şehrin kültürel mirasını keşfetmeleri için en popüler yerlerden biridir. Tüm bu önemli merkezler, yerel el sanatlarının vazgeçilmez bir unsuru olan Bursa'nın tarihi ipekçilik endüstrisinin önemini yansıtmaktadır. İznik çinilerinin en güzel örneklerinin sergilendiği İznik Müzesi, restorasyon çalışmalarının ardından 2020 yılında yeniden açılmıştır.

Como, İtalyan Tekstil Vadisi'nin merkezinde bulunan, patrimonial tekstil endüstrisi üzerine kurulmuştur. Şehir, bu köklü gelenekleri ve sanatsal becerileri nesilden nesile aktarmayı amaçlarken teknik ve üretim potansiyelini de geliştirmeye devam

etmektedir. Como'da eğitim merkezlerini desteklenmekte, zanaatlar aracılığıyla tekstil ürünleri ve yaratıcılık teşvik edilmektedir. İpekçilik geleneğinin yanı sıra ipekçilik sanatının da temel bir rol oynadığı üretim yöntemlerine odaklanmaktadır. Avrupa ipeğinin yaklaşık %70'i Como bölgesinde üretilmekte ve kent 15.000'den fazla kişiye istihdam sağlayarak yaklaşık 1.400 ipek şirketine ev sahipliği yapmaktadır.

Srinagar, el sanatları ve el dokuması ürünleriyle tanınmaktadır. Şehir 14. yüzyıldan bu yana zengin sanat ve zanaat geleneği ve mirasıyla bilinmektedir. Hâlihazırda kentin zanaatkâr tabanı, çok sayıda zanaat disiplini on binlerce zanaatkârdan oluşmaktadır. El sanatları; gelir oluşturma, ekonomik büyüme ve sosyal ilişkiler için önemli bir alan oluşturmakla birlikte şehrin gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Weifang, el sanatları ve yaratıcılık alanında yerel kalkınmanın temelini oluşturmaktadır. Weifang, 5. ve 6. yüzyıllarda Buda heykeli, 18. yüzyılda ise el ve halk sanatlarının başkenti olarak kabul edilmektedir. Uçurtma, kâğıt oymacılığı, şeftali çukuru oymacılığı ve gümüş kakma resim, kentin el sanatları ve sanat alanında yaratıcı ve öncü bir rol üstlenmesine katkıda bulunmuştur.

Kolombiya'nın güneyindeki **Pasto** kenti, kent halkının yaşamını zenginleştiren çeşitli etnik ve dini gelenekleri, görenekleri ve sanatsal mirasları ifade eden sayısız kültürel varlığa ev sahipliği yapmaktadır. Kentin ekonomik faaliyetleri ticaret ve hizmetlere dayanmakta olup, zanaatkârlık üretimine odaklanmış küçük sanayi ve mikro işletmelere önem vermektedir. Pasto, ahşap oymacılığı, kabartmalı deri ve kumaşlar da dâhil olmak üzere çok sayıda yaratıcı endüstriye ev sahipliği yapmaktadır.

İskoçya'nın merkezinde yer alan **Perth**, Perth College ile 650 kültür ve yaratıcı endüstri öğrencisiyle yeni nesil yenilikçi kültürel gelişimin şekillenmesine yardımcı olmaktadır. Var olan kültür, şehir ve bölge genelinde çeşitli şekillerde sunulmaktadır. Perth ve Kinross Konseyi'nin Kültür Departmanı' nın kültür için yaptığı mevcut yıllık gelir yatırımı 5,90 milyon ABD dolarıdır. Şehir kültür odaklı birkaç büyük gelişme planlamaktadır. Bunlar arasında, el ve halk sanatlarının yer aldığı büyük ölçekli Perth Belediye Binası Müzesi projesi de bulunmaktadır.

Zengin bir kültürel mirasa sahip olan **Nakuru** şehri, yaratıcı örnekler sunarak şehrin ana kültürel varlıklarını oluşturan mekânlar, yıllık kültürel etkinlikler, kültürel simge yapılar ve ikonlarla donatılmıştır. Bu eserler içinde heykel, görsel sanatlar, boncuk işleri, kumaş yapımı ve tasarımı, metal işleri, çömlekçilik, hikâye anlatıcılığı ve folklor gibi unsurlar yer almaktadır.

Akdeniz kenti olan **Manises**, seramik el sanatlarıyla uluslararası alanda tanınmaktadır. Sanat ve zanaat, kentin ekonomik büyümesinde itici güç olup kültürel

kimliğinin temel direğidir. Yılda 10'dan fazla geçici sergi sunan bir Seramik Müzesi'ne ev sahipliği yapan kentte seramik festivalleri düzenlenmektedir.

Gimhae uzun bir el sanatları geleneğine sahip bir şehirdir. Gimhae'deki geleneksel sanatlar sektörü, modern toplum için günlük ihtiyaçların geliştirilmesi, yeni teknolojilerin yapı malzemesi olarak uygulanması ve modernizasyon projelerini yaratıcı endüstriye dönüştürmektedir.

Sharjah, Birleşik Arap Emirlikleri'ni oluşturan yedi emirlikten biridir. Sharjah, kültürel miras alanları ve müzelerine ek olarak, 'Talli' dokumacılığı gibi birçok geleneksel el sanatını da içinde barındırmaktadır. Bu dokumacılık tarihsel açıdan önemli olmasının yanı sıra kadın zanaatkârları ve yerli Emirlik kadınlarından oluşan topluluklar tarafından desteklenmektedir. Ayrıca Sharjah şehri, festivaller ve etkinlikler aracılığıyla kültürel mirasını tanıtmaktadır.

Sukhothai, Bangkok'un kuzeyinde yer alan tarihi bir şehir olup zengin bir geleneksel sanat ve zanaat mirasına sahiptir. Tekstil dokumaları, altın ve gümüş süs eşyaları, seramik ve Sangkhalok ürünleri de dâhil olmak üzere endüstrilerde çalışan 1.300 zanaatkâra ev sahipliği yaparak bir zanaatkâr üretim merkezi haline gelmiştir. Son yıllarda Sukhothai, Sukhothai El Sanatları ve Sanat Fuarı da dâhil olmak üzere birçok önemli El Sanatları ve Halk Sanatı etkinliğine ev sahipliği yapmıştır.

3.1.2. Yaratıcı Tasarım ile Öne Çıkan Şehirler

3 bin yılı aşkın bir geçmişe sahip olan **Chongqing**, şehrin yenilikçi tasarımı, yolları, köprüleri, tünelleri, parkları ve binaları kapsamakta olup, onu bir dağ şehri yapan katmanlı, üç boyutlu özellikleriyle öne çıkmaktadır. Şehir, tasarımda uluslararası profesyonel faaliyetler düzenlemeye önemli bir vurgu yapmaktadır. Endüstriyel tasarım yarışması olan "Smart Expo Cup" ve uluslararası bir tasarım forumu olan "Heartland's Wisdom" gibi etkinlikler, küresel tasarımcıların bilgi alışverişinde bulunmaları ve yenilikçi başarılarını sergilemeleri için önemli platformlar sunmaktadır.

Cetinje, zengin tarihi ve kültürel mirasıyla ünlü bir şehir olarak öne çıkmakta ve çeşitli alanlardaki sanatçılara ilham vermektedir. Şehirde, özellikle genç sanatçılardan oluşan canlı topluluğun katılımı sağlanarak kültürel değerler canlandırılmaya çalışılmaktadır. Cetinje'nin tarihi ve gelişimi, yaratıcılık kavramından önemli ölçüde etkilenmiş ve yaratıcılık adına kayda değer festivallere ve etkinliklere yer vermektedir. Bunlar arasında, 1990 ile 2004 yılları arasında düzenlenen Cetinje Bienali, 2.000'den fazla sanatçıyı bir araya getirmiştir.

Nikaragua'daki **Granada**, geleceğin sanatçıları ve tasarımcılarına yol göstermek adına olağanüstü tarihi ve mimari bir yapıya sahiptir. Şehir tarafından düzenlenen "En Eski Ev" yarışması ve "Tarihi Evler" programı, yerel sanatçılara yaratıcılık fırsatları sunmaktadır. Orada yaşayanlar şehirlerinin mimari tasarımı ve zaman içinde korunması ve geliştirilmesi konusunda korumacı davranmaktadır. Yerel geleneklere ve şehrin kültürel tarihine dayanan bir masa oyunu olan "La Chalupa Granadina" teşvik edilmektedir. Granada, tasarımı sürdürülebilir, sosyal açıdan sorumlu ekonomik kalkınmanın bir kaynağı olarak tanımlanmaktadır.

Valencia, verimli, dayanıklı, işbirlikçi, çekici, sürdürülebilir şehirler için yeni sosyal etkileşim, katılım ve yönetim süreçlerini iyi kullanmaktadır. Şehir, ilk matbaa ve gelişen ipek endüstrisi ile 15. yüzyıla varan bir tasarımla anılmaktadır. Şehir, dünya çapında önde gelen tasarım merkezleriyle bağlantıları teşvik ederek küresel tasarım manzarasında önemli bir merkez olarak tanınmaktadır. 1980'lerde, avangart tasarım grubu La Nave tasarım algısını kökten değiştirdi ve yenilikçi tasarım odaklı uygulanan politikalar, Valencia'nın 2002'de Dünya Tasarım Başkenti olarak belirlenmesinin temelini atmıştır. Bugün, Valencia, alanında örnek gösterilen Yerel Tasarım Konseyi'ne sahip ülkedeki tek şehirdir.

Kopetdağ eteklerinde pitoresk bir vadide yer alan **Aşkabat** yaratıcı şehri, Anau ve Nisa olmak üzere iki antik medeniyetini buluşturmaktadır. Konumu, şehrin tasarımını derinden etkilemiş ve modern teknolojiler ile mimari geleneklerin uyumlu bir karışımını sunmaktadır. Tasarım alanında hem kamu ve özel sektörün hem de profesyonel tasarımcıların aktif rol oynadığı Aşkabat tasarım alanındaki yenilikçi projeleriyle ünlüdür. Bugün, Aşkabat'taki tasarım endüstrisi yaklaşık 190 işletmeyi kapsamakta ve 8.000'den fazla yetenekli kişiyi istihdam etmektedir. 2022'de önde gelen yerel, ulusal ve uluslararası tasarımcıları bir araya getiren Aşkabat Tasarım Forumu "Sınırsız Tasarım" sergisine ev sahipliği yapmıştır.

Covilhã, şehrin kültürel, sosyal, ekonomik ve çevresel ekosistemi üzerinde beklenen olumlu bir etkiyle, bilgi ve inovasyon merkezi olmayı hedeflemektedir. Şehir, endüstriyel, arkeolojik ve mimari mirasıyla, şehrin mühendislik ve sanat merkezli geçmişinin kalıntılarının tekstil tasarımının hafızası ve şiirsel doğasıyla bağlantılı olmasıyla bilinmektedir. Covilhã, Yün Müzesi, Covilhã Müzesi, Kutsal Sanat Müzesi ve Boyama Galerisi gibi sanat galerileri gibi zenginleştirici bir kültürel altyapıya sahiptir.

Katar'ın başkenti **Doha**, inci avcılığı, balıkçılık ve deniz ticaretinin olduğu bir çöl ülkesi olarak liman yerleşimi ve hızlı bir modernleşmeyle öne çıkmaktadır. Şehir, tasarıma giderek daha fazla odaklanıp etkileyici mimari ve teknolojik yatırımın yanı sıra

gelenekleri, mirası, kültürü ve sanatı korumaktadır. *Doha* kültürel varlıkları arasında Katar ve diğer yerlerden 14 asırlık sanat eserlerini sergileyen İslam Sanatları Müzesi ve Katar Ulusal Müzesi'ne ev sahipliği yapmaktadır. Şehir ayrıca Burj Doha ve Msheireb Downtown Doha gibi etkileyici Eğitim Şehri Stadyumu'yla ülkenin sporu, tasarımı ve sürdürülebilir kalkınmanın diğer birçok unsurunu teşvik etmektedir.

Whanganui, yaratıcılığın tarihle güçlendirildiği bir yerdir. Whanganui'nin çevresi, kültürel mirası ve geleceği yönelik planlarıyla işlevsel bir yaratıcı potansiyele sahiptir. Yaratıcı endüstriler şehre yılda 29 milyon ABD doları kazandırıyor. Whanganui Yaratıcı Endüstriler Okulu, dünyanın dört bir yanından gelen deneyimli öğreticiler yerel, ulusal ve uluslararası öğrencileri çeken aktif bir tasarım merkezidir. Whanganui Topluluk Eğitimi, topluluk düzeyinde da olsa tasarım, baskı, çizim, mobilya ve dokuma alanlarında kurslar düzenlemektedir.

Filipin takımadalarının merkezinde, 923.000 kişilik bir nüfusa ev sahipliği yapan **Cebu** şehri, neredeyse 5 yüz yıldır ticaret, kültür ve inovasyonun merkezidir. Geleneksel olarak mobilya, sanat, el sanatları ve moda tasarımıyla bilinen şehir, genellikle ülkenin tasarım başkenti olarak kabul edilmektedir. Uzun zamandır yerel ve uluslararası yeteneklerin bir araya geldiği bir pota olan Cebu'nun tasarım planlamaları, şehrin gelişimiyle paralel ilerlemektedir.

Fortaleza, kuzeydoğu Brezilya eyaleti Ceará'nın başkentidir. Yıllar içinde şehir yoğun ekonomik, sosyal ve kültürel değişime uğramıştır. Yaratıcı ekonomi, yaratıcı endüstri alanında 914 şirket ile şehrin ekonomik ve sosyal gelişiminin arkasında öne çıkmaktadır. Fortaleza, Ceará Tasarım Haftası da dâhil olmak üzere çok çeşitli tasarım etkinliklerine ev sahipliği yapmaktadır.

Vietnam'ın başkenti olan **Hanoi**, 7,9 milyonluk nüfusuyla, merkezinde yaratıcılığın yer aldığı çok katmanlı bir kültür şehridir. Hanoi, hem genç nüfusunu hem de zanaat geleneğiyle teknolojinin büyümesini önemseyen kentsel kalkınma modelini geliştirmektedir. Yıllık bir etkinlik olan Hanoi Yaratıcı Tasarım Festivali, endüstri profesyonelleri, halk için bir dizi etkinliği kapsamakta olup ülke ve dünya genelinde yaratıcı tasarımdaki yenilikleri benimsemektedir.

Tayland'ın güney kıyısında yer alan **Bangkok**, çevredeki çok kültürlü mirastan ilham alan yaratıcı bir enerjiye sahiptir. Geleneksel ve yeni estetiğin karışımı olan şehir tasarımı değişim temel bileşenlerini oluşturmaktadır. Bangkok Tasarım Haftası, her kesimden kişinin ilgisini çekmekte ve tasarımın önemini teşvik eden iş birlikçi bir platform görevi görmektedir. Bu anlamda tasarım eğitiminin merkezi rolünü üstlenen Bangkok, tasarım profesyonellerini kendine çekmektedir. Bangkok tasarım sektörünün

uzun vadeli gelişimi için, tasarım profesyonellerinin statüsünü iyileştirmeyi amaçlayan çeşitli stratejiler uygulamaktadır.

Kosta Rika'nın başkenti **San José**, ülkenin kültürel merkezidir. Şehir, disiplinler arası iş birliği ve sosyal vizyonu temsil etmektedir. San José'de Endüstriyel Tasarım Mühendisliği Okulu, Çağdaş Sanat ve Tasarım Müzesi, 28 inovasyon merkezi bulunmaktadır. Kentte gerçekleşen Mercado Tropical etkinliği, 2012'den beri en yenilikçi ürünleri ve yerel tüketimi tanıtmak için kullanılmaktadır. Bu anlamda kette 2019 yılında başlayan Núcleo Empresarial de Diseño, genel hizmetler, hafif sanayi, bilgi teknolojisi ve sürdürülebilir turizmle ilgili yenilikçi ürünler tasarlayan on bir şirketi bir araya getirmiştir.

Muharraq, tarihin, sanatın ve mimarinin birleşimiyle kentsel bir yenilenmeye hizmet etmektedir. Arap karakterinin uluslararası modernlik standartlarıyla bütünleşen Muharraq bölgede çok önemli bir rol oynamaktadır. Geleneksel inci takı tasarımı ve hat sanatı, şehrim kültürel yaratıcı endüstrisini oluşturmaktadır. Yaratıcı endüstrileri, çağdaş şehir yaşamıyla entegre edip kentsel dokuda bunların örnekler bulunmaktadır.

Querétaro, Meksika'nın Kuzey-Orta bölgesinde bulunan bir kültürel şehir yaratıcı ve ekonomik kalkınmanın merkezi haline gelmiştir. Şehir, otomotiv ve havacılık sektörleriyle bilinen bir inovasyon merkezi olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, tasarım sektörünün büyümesi için desteklenmekte ve şehirdeki etkinlikler, tasarım inovasyonunu teşvik etmektedir.

Asahikawa, Japonya'nın Hokkaido bölgesinde yer alan bir şehir olup, ahşap mobilya ve el sanatlarıyla ünlüdür. Şehir, tasarım ve zanaat alanında uluslararası etkileşimi desteklemekte ve yeni nesil zanaatkârları yetiştirmeyi hedeflemektedir. Ayrıca üç yılda bir düzenlenen Uluslararası Tasarım Forumu, yenilikçi tasarımların üretilmesine olanak tanımaktadır.

Azerbaycan'ın başkenti olan **Bakü**, tasarım alanında önemli bir merkezdir. Moda, grafik tasarım ve mimari gibi birçok yaratıcı sektörde dikkatleri üzerine çekmektedir. Tasarım, şehrin ekonomisinin çeşitlendirilmesine ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaktadır. Bakü, çağdaş mimari eserleri ve yeşil alan projeleriyle kentsel dönüşüme liderlik etmektedir. Ayrıca, uluslararası etkinlikler ve işbirlikleriyle tasarım sektörünü destekler ve genç sanatçılar için çeşitli fırsatlar sunduğu belirtilmelidir.

Dubai, Basra Körfezi'nin güneydoğusunda, 2,7 milyon nüfusa sahip kozmopolit bir şehir ve Orta Doğu'nun iş merkezi olarak öne çıkmaktadır. Birleşik Arap Emirlikleri'nin ilk şehri olan Dubai, petrol tabanlı ekonomisinden yaratıcılığa dayalı bir ekonomik yapıya geçiş yapmayı hedeflemektedir. Şehir, tasarımı, yeniliği ve yaratıcılığı, ekonomik

büyüme, sosyal ilerleme ve kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için stratejik bir şekilde benimsemektedir.

Dubai, yaratıcılık anlamında tasarımın gelişimi çeşitli etkinliklerle desteklenmekte ve önemli fuarları düzenlemektedir. Bunlar arasında, Orta Doğu ve Güney Asya'nın önde gelen tasarım fuarı Downtown Design ve Dubai Tasarım Haftası yer almaktadır. Bu etkinlikler, genç tasarımcılar ve profesyoneller için çeşitli imkânlar sunmaktadır.

Cape Town, 4 milyon nüfusa sahip, yaratıcı bir şehir olup zengin bir kültüre ve tarihe sahiptir. 1994'teki demokratikleşme sürecinden sonra, şehir tasarım ve yaratıcılığı daha iyi ve güvenilir bir şehir inşa etmek yola çıkmıştır. Şehirde yıl boyunca düzenlenen 9 büyük tasarım etkinliği ve birçok küçük etkinlik, Cape Town'ın tasarım alanındaki önemini göstermektedir. Son olarak dünyanın ilk Dünya Tasarım Başkenti olarak görülen Cape Town'da kentsel zorlukları ele almak için çözümler üretilmektedir.

Çin'in Hubei eyaletinin başkenti olun **Wuhan**, 3.500 yıllık kültürel tarihiyle bilinmektedir. Wuhan tasarımcıları, dünyadaki uzun köprülerin %50'sini ve Çin'deki yüksek hızlı demir yollarının %60'ını tasarlamıştır. Yaratıcı endüstriler, Wuhan ekonomisinin önemli bir parçası olup şehrin, GSYİH'sinin %7,47'sini bu sektörden elde etmektedir. Şehir, yaratıcı tasarım alanında kültür ve inovasyona dayalı ekonomik büyümeyi teşvik etmek için etkili stratejiler uygulamaktadır.

Brasilia, Tasarım ve inovasyon şehrin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Brezilya'nın başkenti olan şehir geliştirilen ekonomik ve kentsel kalkınmayla önemli bir atılım gerçekleştirdi. Brasília, tasarım, moda, el sanatları ve grafiti alanlarında yaratıcı ekonomiyi geliştirmeyi amaçlayan düzinelerce aktif çalışmalara ev sahipliği yapmaktadır.

Mexico City, dünyaca ünlü bir sanat ve yaratıcılık merkezi haline gelmiştir. Sürekli büyüyen ve gelişen bir megalopolis olan şehir 2018'de Resmi Dünya Tasarım Başkenti unvanını aldıktan sonra tasarıma yönelik yenilikçi yaklaşımlar tasarlanmaktadır. Şehir, Abierto Mexicano de Diseño (Meksika Açık Tasarımı), Design Week Mexico ve City Mextrópolis gibi çeşitli tasarım festivalleriyle bilinmektedir.

Kortrijk, küçük ve orta ölçekli işletmelerden oluşan gelişen bir ağa sahip, oldukça sağlam ve rekabetçi bir üretim endüstrisine sahiptir. Şehir, yıl boyunca çok sayıda tasarım fuarına ve etkinliğe ev sahipliği yaparak ilgilileri Kortrijk bölgesine çekmektedir. Tasarım ve inovasyonun yerel kalkınma üzerindeki etkisini daha da artırmak için şehirde tasarım endüstrisi, akademi ve yerel yönetim arasında işbirliğini gerçekleştirmiştir.

Kolding, Danimarka ve Kuzey Avrupa için önemli bir yüksek teknoloji merkezidir. Tekstil tasarımı ve üretimi ile gümüş üretimiyle tarihi olarak bilinen Kolding, hareketli

bir merkez haline gelmiştir. Şehir, tasarım odaklı inovasyonu kamu hizmetlerine uygulama konusunda önemli bir deneyime sahiptir.

Avustralya'nın Victoria Eyaleti'nin ikinci şehri olan **Geelong**, yerli tasarım mirasına, tekstil, kimyasal, otomotiv ile makine bileşenleri üretme konusunda önemli geçmişe sahiptir. Şehir, teknoloji, endüstriyel ve kentsel tasarım konularında hızla gelişmektedir.

İstanbul, yaklaşık 15 milyonluk nüfusuyla Türkiye'nin en büyük şehri ve dünyanın en büyük metropollerinden biridir. İki kıtayı birbirine bağlayan mekânlar, geçişler ve etkileşimler şehridir. Tarihi boyunca farklı medeniyetlerin, kültürlerin ve uluslararası ticaretin merkezi olmuştur. Bir tasarım merkezi olarak İstanbul'da, her yıl İstanbul Tasarım Bienali, Tasarım Haftası Türkiye, EkoTasarım Konferansı ve Moda Haftası İstanbul gibi 20'den fazla uluslararası alanda tanınmış tasarım etkinliğine ev sahipliği yapmaktadır. Yenilik ve yaratıcılık, İstanbul'un vizyonunun önemli politikalarının ana bileşenlerini oluşturmaktadır.

Endonezya'nın Batı Java Eyaletinin başkenti ve 2,5 milyon nüfusa sahip **Bandung** şehri, yaratıcılık ve girişimcilik konusunda yenilikçi bir merkezdir. Bandung, özellikle yaratıcılığın, prototiplerin ve ürün tasarımının gelişimini teşvik eden çeşitli atölyeler, konferanslar ve festivallere ev sahipliği yapmaktadır. Bandung'un ekonomik faaliyetlerinin %56'sı tasarım oluştururken moda, grafik tasarım ve dijital medya yerel yaratıcı ekonomideki ilk üç alt sektörü oluşturmaktadır. Yaratıcı Şehirler Konferansına ev sahipliği yapan şehir, sürdürülebilir kentsel kalkınmayı tartışmak ve şehrin sürdürülebilirliğini iyileştirmek için önemli bir platform oluşturmıştır.

Singapur, tasarım gelişiminde her zaman önemli bir rol oynayan modern, kozmopolit ve hareketli bir şehirdir. 5,5 milyonluk nüfusa sahip olan Singapur kentsel tasarımı, vatandaşların konut, sağlık, eğitim ve ulaşım ihtiyaçlarını karşılamak için akıllı çözümler üretmektedir. Tasarım, şehrin GSYİH'sine yıllık yaklaşık 2,13 milyon dolar katkıda bulunmaktadır.

1,7 milyonluk nüfusuyla Macaristan'ın başkenti **Budapeşte**, tasarım alanında yeni kurulan şirketler için bir kuluçka merkezi olarak kabul edilmektedir. Sürdürülebilir kentsel kalkınmanın itici gücü olarak görülen kapsamlı bir tasarım vizyonuna sahip olan Budapeşte, Tasarım Haftası Budapeşte ve Ajándék Terminál fuarı gibi tasarıma adanmış birçok büyük etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır.

Detroit, Michigan eyaletinde (Amerika Birleşik Devletleri) endüstriyel tasarım merkezi ve yaratıcı endüstrilerin kalbi olarak kabul edilmektedir. Endüstriyel geçmiş ışığında Detroit, kendisini Amerikan modernist tasarımının beşiği olarak görülmekte ve

Eames, Knoll, Saarinen iem Yamasaki gibi üretken tasarımcılar için küresel bir merkez olarak görülmektedir. Tasarım endüstrisi, şehrin kentsel yenilenmesinde itici bir güç olmuş ve 45 binden fazla kişiye istihdam sağlamaktadır.

Meksika'nın dördüncü büyük şehri olan **Puebla**, yaratıcılık odaklı gelişimiyle öne çıkmaktadır. Sürdürülebilir kentsel yenileme için beş yıllık bir süre içinde, özellikle kentsel tasarımla ilgili 1.374 yaratıcı projeye 1.250 milyar ABD doları yatırım yaparak, kentsel hizmetlere verimli erişim yoluyla yaşam kalitesini iyileştirmeye çalışmakta ve yaratıcı girişimcilere bir alt yapı oluşturmaktadır.

3.1.3. Film Şehri Alanında Öne Çıkan Şehirler

Ouarzazate, sinemaseverlere göre özel bir yere sahip olarak kabul edilmektedir. Bölgedeki sinema merkezlerinden biri olan Yaratıcı Şehirde, çok sayıda beğenilen film ve TV dizisinin çekimine ev sahipliği yaparak yıllık 15 ila 20 arasında film çekimi yapılmaktadır. Ouarzazate, uzun zamandır film sektörünü yerel kalkınma ve sosyal katılımın bir parçası haline getirmeye çalışmaktadır. Şehir, özellikle film sektörünü herkes için erişilebilir kılmak amacıyla atölyeler ve programlar finanse ederek, dezavantajlı gençleri ve diğer grupları film endüstrisinin bir parçası haline getirmektedir.

Penedo, tarihsel geçmişi ve sanatıyla kültürel bir çeşitlilik ortaya koymaktadır. Mimari doğası gereği sinematografik bir yapıya sahip olan şehir, her yıl birçok turiste ev sahipliği yaparak şehrin kültürel çeşitliliğine katkıda bulunmaktadır. Bu anlamda uluslararası müzik, edebiyat ve film festivalleri düzenlemektedir. Ayrıca şehirde inovasyon laboratuvarı, film okulu ve ikonik bir kompleks bulunmaktadır.

Vicente Lopez, kültür açısından zengin ve film endüstrisi için gelişen bir merkez olmuştur. Dikkat çekici mekânlar arasında sanat filmi programıyla ünlü "Cine York", "Centro Cultural Munro" ve çeşitli kurslara, sergilere, resitallere ve açık hava gösterimlerine ev sahipliği yapan "Quinta Trabucco" yer almaktadır. Yaratıcı Şehir, özellikle ulusal sesli filmin aşamasında ve yerel film endüstrisinin tarihi açısından büyük bir öneme sahiptir. 1931'de Lumiton Studios'un kurulmasıyla Latin Amerika'daki ilk modern film stüdyolarına ev sahipliği yaptı. Bugün, bu stüdyo ulusal bir anıt, müze ve çağdaş görsel-işitsel endüstrinin merkezinde yer almaktadır.

Katmandu'da film endüstrisi yerel unsurun önemli bir parçasını meydana getirmektedir. 50.000'den fazla kişinin çalıştığı ve her yıl ortalama 100 filmin üretildiği Katmandu'da Katmandu Uluslararası Dağ Film Festivali ve Nepal Uluslararası Film Festivali gibi dünyaca ünlü yerel film festivalleri gerçekleştirilmektedir.

Asaba, geçmişten gelen zengin bir film prodüksiyonuna sahiptir. Hem üretim hem de ekonomik değer açısından Afrika'nın önde gelen eğlence endüstrilerinden biri olan Nollywood öne çıkarken ayrıca ilk Film Köyü kurulmuştur. Nollywood, yerel hikâyeleri, kültürleri, ulusal ve ulus ötesi bir sinematik etki yaratarak yıllık 1.000 ile 1.500 arasında film üretmektedir. Film Köyü, Uluslararası Film Konferansları, Uluslararası Sanatçı İkamet Programları ve yerel yetenekleri belirleyip destekleyerek uzmanlıklarını sergileme fırsatları sunmaktadır.

Cannes, 1939'da Cannes Film Festivali'nin kurulmasından bu yana sinema, şehrin tarihinde derin etkilere sahiptir. Sanatsal ve Kültürel Eğitim'de (EAC) öncü bir şehir olan Cannes, 2017'de EAC'nin ilköğretimden mesleki eğitime kadar ülke çapında yaygınlaşması için yol açan bir pilot şehir oldu. Şehirde altı tiyatro, iki müze, çağdaş sanat merkezi, müzik ve tiyatro konservatuvarı, beş medya kütüphanesi. Dans ve tiyatro için iki ulusal sanat okulu, yaratıcı yazarlığa yönelik bir üniversite kampüsü, bir senfoni orkestrası, yaratıcı alanlar, sinemalar, tarihi ve çağdaş arşivlere ayrılmış iki site, özel yayın mekânları ve ayrıca üç gençlik ve kültür merkezi bulunmaktadır.

Cluj-Napoca, kolayca erişilebilen oldukça yoğun bir kültürel kurum ağına ev sahipliği yapan Cluj-Napoca, film ve görsel-işitsel sektörle uzun süredir devam eden bir işbirliği yapmaktadır. Yönetmen Jenő Janovics sayesinde 20. yüzyılın başında yeni film stüdyoları oluşturulmuştur. Şehir, Romanya'nın önde gelen film etkinliği olan Transilvania Uluslararası Film Festivali'ne (TIFF) ev sahipliği yapmaktadır. Genellikle 'Filmin Sahil Başkenti' olarak anılan şehir, uluslararası arenadaki konumunu sürekli olarak geliştirirken, film kültürünü yerleştirmek için aktif olarak stratejiler izlenmektedir.

Potsdam, Brandenburg eyaletinin başkenti ve Büyük Berlin Bölgesi'nin bir parçasıdır. Bu şehir 100 yıldan uzun süredir film merkezi olmuş ve bugün de yaklaşık 20 stüdyoya sahip Studio Babelsberg'in bulunduğu yerdir. Potsdam, sinema konusunda zengin bir mirasa sahip ve 46 hektarlık Media City arazisinde 16 film stüdyosu da bulunmaktadır.

Wellington, film, teknoloji, sanat ve yaratıcı endüstrilerde dünyanın önde gelen kuruluşlarından biri olan Yeni Zelanda'nın yaratıcı ve en önemli yerlerinden biridir. Beyaz perde sektörü Wellington'ın bölgesel ekonomisi için hayati önem taşımakta olup yılda 422 milyon ABD dolarının üzerinde gelir elde etmektedir. Şehrin yaratıcı film sektörünü etkileyen temel politikaları Yeni Zelanda Film Komisyonu (NZFC) tarafından yürütülmektedir. Politikalar arasında Yeni Zelanda'nın uzun ve kısa metrajlı filmlerine yatırım yapmayı, senaryo gelişimini ve film yapımcılarının kariyerlerini desteklemeyi ile kadın ve erkek sinemacıları teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Valladolid, Uluslararası Sinema Haftası altında 64 yıldır kenti uluslararası bağımsız sinemanın merkezi haline getirmiştir. Şehir, sinemayı; eğitmek, bütünleştirmek ve zenginlik ve eşitlik yaratmak için kullanmayı amaçlamaktadır. Valladolid insanlara mesleki açıdan ilham vermeyi, bağımsız sinemaya destek sağlamayı ve insanların yeni kültürel ufukların keşfedilmesini etmektedir. Şehir, sinema profesyonelleri için “Film Çekimi ve Turizm” konulu değişim projelerinin yanı sıra, İspanyol Reklam Filmi Yapımcıları Derneği ve Jornadas Sobre la Distribución Independiente'nin desteğiyle, film endüstrisinde kadınların görünürlüğünü arttırmaya yönelik etkinlikler geliştirmektedir.

12 milyonu aşkın nüfusuyla **Mumbai**, Hindistan'ın finans, ticaret ve eğlence başkentidir. Dünyanın en büyük film endüstrisi için ülkenin önde gelen yeridir. Tüm Hint filmlerinin ve TV şovlarının yaklaşık %50'si Mumbai'de çekilmiş ve üretilmiştir. Günümüzde Bollywood olarak bilinen canlı bir film endüstrisinin merkezi olan şehir, Hindistan'ın en büyük film, televizyon yıldızları ve yönetmenlerinin yanı sıra Fox Star ve Walt Disney gibi büyük uluslararası yapım şirketlerine de ev sahipliği yapmaktadır. “Rüyalar Şehri” olarak anılan Mumbai, ülkenin dört bir yanından gelen sanatçılar ve yetenekler için fırsatlar sunmaktadır.

Doğu ile Batı arasındaki kültürel kavşakta yer alan **Saraybosna**, zengin bir sinematografi mirasına sahiptir. Ödüllü filmleri, film yapımcıları ve film tutkunlarından oluşan nüfusuyla Art House sinemanın kalbinin attığı yer olarak bilinmektedir. Ulusal film ve TV üretiminin %90'ını karşılayan büyük yaratıcı işletmelerin bulunduğu bir kültür merkezi olan Saraybosna, gelişen yerel film pazarının yanı sıra, birçok uluslararası film festivaline de ev sahipliği yapmaktadır.

İngiltere'nin Batı Bölgesi'ne açılan kapısı olan **Bristol**, Birleşik Krallık'ın 10. büyük şehri ve yaratıcı yeniliklere yönelik merkezi bir mekândır. Sinema öncüsü William Friese-Greene, Hollywood ikonu Cary Grant, BBC Doğa Tarihi birimi ve Akademi Ödüllü Aardman Animasyonlarına ev sahipliği yaparak Bristol'un kültürel ve ticari kimliğinde merkezi bir rol oynamaktadır.

Endüstriyel modernizmi yeniden yorumlama mottosuyla hareket eden **Terrassa** şehri, 21. yüzyılın ilk yıllarında görsel-işitsel eğitim veren bir eğitim ekosistemi geliştirerek sinema tarihini ilgilendiren Katalonya Film Arşivi Koruma ve Restorasyon Merkezi'ni inşa ederek film endüstrisini güçlendirmiştir. Şehir, son on yılda, özellikle sinemaya yeni ve evrensel bir dil olarak yaklaşan Mimar Jan Baca ve Ressam Antoni Padrós'un öncülüğünde büyük bir amatör film hareketinin gelişimine katkı sağlamaktadır.

Japonya'nın Kuzeydoğu'sunda yer alan **Yamagata**, Yamagata Uluslararası Belgesel Film Festivali'ni (YIDFF) gerçekleştirmektedir. Bu etkinlik, Asya'da belgesel türüne

adanan ilk uluslararası festival olarak tanınmakta olup, dünyadaki en uzun süreli festivaldir. Ogawa Shinsuke, festivalin kuruluşunda etkili olmuş ve şehri Japonya'da büyük bir film merkezi haline getirmiştir.

“Doğu Stüdyosu” olarak anılan **Qingdao'nun** tarihinde ve kültüründe 1900'lü yılların başından beri hem film hem de sinema önemli bir rol oynamakta ve Çin sinemasının evi olarak anılmaktadır. Ağırlıklı olarak kentin film ve müzik sektörlerine odaklanan kent süregelen başarısını buna dayandırmaktadır. Popüler etkinliklerden biri olan ve Altın Anka Ödülleri olarak da bilinen Çin Film Topluluğu Sahne Sanatı Ödülü verilmektedir. Şehir aynı zamanda dünyanın en büyük film ve televizyon endüstrisi parkı olan Oriental Movie Metropolis'e de ev sahipliği yapmaktadır.

Polonya'nın kalbinde yer alan **Łódź**, 700.000 nüfusuyla ülkenin üçüncü büyük şehridir. Şehir İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1948 yılında Ulusal Film Okulu'nun kurulmasının ardından Polonya'nın film yapım merkezi olarak kabul edilmiştir. Andrzej Wajda, Roman Polanski, Krzysztof Kieślowski ve Piotr Sobociński gibi uluslararası üne sahip birçok yönetmen ve görüntü yönetmenlerine ev sahipliği yapan Łódź, aralarında Polonya'nın en büyüğü olan Feature Film Studio'nun da bulunduğu çok sayıda film stüdyosuna ev sahipliği yapmaktadır.

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin güneyinde yer alan **Bitola**, ülkenin ikinci büyük kentidir. Şehrin film mirası 20. yüzyılın başlarından gelmektedir. Film endüstrisi şu anda şehrin yaratıcı ekonomisinin bel kemiğini temsil etmektedir. Manastır'ın film geçmişi, film ve fotoğraf öncüleri olarak eski adı Manastır olan Manaki kardeşlere kadar uzanmaktadır. Ketten bugün Manaki kardeşlerin mirası olarak 1979'dan bu yana her yıl onurlarına düzenlenen Manaki Kardeşler Uluslararası Sinematograflar Film Festivali düzenlenmektedir. Açık Stüdyo Film Şehri ve Filmland Bitola, belediye tarafından desteklenmektedir. Her ikisi de endüstriyi teşvik etmeyi ve şehri uluslararası alanda tanınan bir film merkezi haline getirmeyi amaçlamaktadır.

Roma, Cinecittà stüdyolarının kurulmasıyla 20. yüzyılın başlarına kadar uzanan zengin bir sinema mirasına sahiptir. Avrupa'nın en büyük film üretim tesisine ev sahipliği yapan Roma, İtalyan sinemasının merkezi olarak uluslararası üne kavuşmuştur. Federico Fellini'nin memleketi olarak benimsenen “Ebedi Şehir”, canlı bir film şehri olarak ününü sürdürmektedir. Film endüstrisinde 1.300'den fazla aktif işletme ile büyük bir sektör büyük bir destek vermektedir.

Bir kıyı kenti olan **Santos**, 1900'lere dayanan zengin bir sinema mirasına sahiptir. Santos Film Komitesi'nin desteğiyle, şehirde beş yıl gibi bir zaman zarfında 300 prodüksiyon çekilmiş ve 2,3 milyon doların üzerinde katma değer sağlanmıştır. Santos,

faaliyetlerini uluslararası düzeye taşıyan 21 başarılı prodüksiyon film şirketi ve kolektifiyle birlikte sinema sektörüne katkı sağlamaktadır. Ayrıca, benzersiz Cinema Transmedia Experience Bienali, yeni teknolojilerin kullanımıyla film izleyenlere yenilikçi yaklaşımlara odaklanan, rekabetçi olmayan bir etkinlik düzenlenmektedir.

Sofya'daki sinema tarihi, 20. yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır. On yıllar boyunca, Sofya, Bulgaristan sinema endüstrisinin merkezi haline gelmiştir. Şehirde üretilen filmler, birçok kez uluslararası festivallerde temsil edilmiştir. UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'nın bir parçası olarak Sofya, potansiyelini en üst düzeye çıkarmaya çalışmakta ve film şehri olarak bu ağını genişletmektedir.

Batı kültürünün etkisiyle, **Busan** sinema endüstrisinde güçlü temeller geliştirmiş ve Kore'de sinema filmi yayınlayan ilk şehir olmuştur. Busan ayrıca, dağlar, nehirler ve denizle çevrili doğal çevresinden büyük faydalar sağlamış, bu da filmler ve ulusal ve uluslararası televizyon programları için popüler çekim alanları sunmaktadır. Bu sayede Busan, Asya film ve görsel endüstrisi için hayati bir yaratıcı merkez haline gelmiştir.

Amerikalara doğru batıya bakan bir karakol ve Avrupa'ya açılan bir kapı olan **Galway**, İrlanda'nın Batı Kıyısı'nda önemli bir konumda yer almaktadır. Şehrin çok kültürlü, çok dilli geçmişi, ticaretin ve sanatın geliştiği bir yer olmasına katkı sağlamıştır. Galway bölgedeki zengin mirası, geleneği, mevcut film faaliyetlerini genişletip ekonomik ve kültürel özellikleri zenginleştirmektedir.

Sydney, Avustralya'nın tartışmasız film ve televizyon prodüksiyon merkezi olarak öne çıkmaktadır. Sinematografiye olan tutkusuyla kültür açısından zengin olan Sydney, ekran sektöründe Avustralya'nın önde gelen şehridir. Ulusal alanda üretim ve post-prodüksiyon işlerinde istihdam edilen kişilerin neredeyse %60'ı burada çalışmaktadır. Sydney, Güney Yarımküre'nin en büyük ses sahnesine sahip Fox Studios Australia'ya ev sahipliği yapmaktadır. Matrix, The Great Gatsby ve The Wolverine gibi filmlerin hayat bulduğu bu stüdyo, sinemacılara son teknoloji film çekim imkanı ve dijital kaynaklar sunmaktadır.

Bradford 2009 yılında, şehrin zengin sinema mirası, ilham verici film lokasyonları ve şehirde düzenlenen film festivalleri nedeniyle UNESCO Film Şehri olarak kabul edilmiştir. Bradford, uzun süredir film endüstrisi tarafından film dostu bir şehir olarak kabul edilmektedir.

Bradford, film ve televizyon prodüksiyonu için önemli bir merkez oluşturmuştur. Bradford Uluslararası Film Festivali, Bradford Animasyon Festivali gibi birçok önemli film festivaline ev sahipliği yapan Bradford'da Ulusal Medya Müzesi de bulunmaktadır.

3.1.4. Gastronomi Alanında Öne Çıkan Şehirler

Denizler ve dağlar arasında yer alan **Chaozhou**, 1.600 yılı aşkın bir tarihin şekillendirdiği bir şehirdir. Zengin mirası, şehre Chaozhou Gongfu çayı ile kendine özgü bir mutfak gibi eşsiz kültürel hazineler kazandırmıştır. Şehir, Chaozhou Mutfağı'nın doğduğu yer olarak görülmekte ve kültürü evrensel bir değer olarak kabul etmektedir. Dünyaca ünlü Chaozhou Mutfağı, 130'dan fazla ülke ve bölgeye yayılan restoranlar aracılığıyla sergilenmektedir. Dünya fuarlarında ve Pekin Olimpiyatları'nda Çin'i temsil eden Chaozhou Mutfağı, 500'den fazla yemek, 300 atıştırmalık ve 100 çeşniden oluşan zengin bir çeşitliliğe sahiptir.

Yaratıcı Şehir **Fribourg**, başta Gruyère peynirinin üretimi, pazarlanması ve ihracatı olmak üzere tarımsal üretimiyle uluslararası üne sahip bir bölgede yer almaktadır. Şehir aynı zamanda 40.000 nüfusa düşen 180'den fazla restoranıyla hem kaliteli hem de geleneksel yemekler için gelişen bir ortam sunmaktadır. İsviçre'nin 2023 Lezzet Şehri olarak seçilen Yaratıcı Şehir, gelen misafirleri bir hafta boyunca kendi ülkelerinden yemekler hazırlamak üzere ağırlamak ve böylece kültürlerarası diyalogu ve kültürel ifadelerinin çeşitliliğini gastronomi yoluyla teşvik etmektedir.

Gangneung şehri, geleneksel yerel mutfağı koruyup güncel tutarak kapsayıcı ve yaratıcı bir mutfak kültürü oluşturmuştur. Şehir, gastronomi sektörüyle bağlantılı 7.500'den fazla işletmeye ev sahipliği yapmaktadır. Gangneung, yerel mutfak yeteneklerinin yaratıcı bir potada eritilmesini amaçlayan çeşitli etkinlikler ve yarışmalar aracılığıyla gastronomi alanında bir kültürünün geliştirilmesini teşvik etmektedir. Bu mutfağın geliştirilmesi için Gangneung Yemek Festivali ve Food Talk Show gibi etkinlikler bulunmaktadır.

Battambang'ın UNESCO Yaratıcı Şehir olarak belirlenmesi, şehrin zengin gastronomi mirasına dayanmaktadır. Şehir, sürdürülebilir kentsel kalkınma için itici bir güç olarak gastronomi de dâhil olmak üzere çeşitli biçimlerde yaratıcılıktan faydalanmaktadır. Gastronomi alanında, zengin geleneksel mutfak ve pirinç bazlı yemeklerle öne çıkmaktadır.

Zengin bir tarımsal mirasa sahip olan **Nkongsamba**, gastronomi geleneğine sahip kahve ve Penja biberi gibi yerel ürünleriyle bilinmektedir. Yaratıcı şehir Nkongsamba, halkı yerel mutfak mirası etrafında bir araya getirerek gastronomi günleri ve festivaller düzenlemektedir.

M.Ö. 8.000 yılına kadar uzanan bir kültürel mirasa sahip olan **Herakleion**'un, kültür ve yaratıcılığı sürdürülebilir kalkınma için stratejik bir faktör olarak kabul etmektedir.

Geleneksel gastronomiye odaklanan bölge, 30 milyon zeytin ağacı ile ekilebilir arazinin üçte ikisini zeytin üretimine ayırmıştır. Şehir, ayrıca tarih öncesi çağlardan bu yana kültürel ve sosyal bir miras olarak kabul edilen 150'den fazla yenilebilir yeşillığe sahiptir.

Yeraltı köyüne sahip olan **Bohicon** şehri, somut ve somut olmayan mirasıyla önemli bir potansiyele sahiptir. Başta gastronomi olmak üzere kültürel olanaklarıyla öne çıkan şehir, yerel yemeklere ev sahipliği yapmaktadır.

Buraidah'ın ticaret kervanları için bir kavşak noktası olarak, zengin bir gastronomi ve tarım mirasına sahiptir. Kentin ekonomisi gastronomik oluşumlarla canlanmış, yaratıcı ve kültürel turizmi öne çıkarmaktadır. Buraidah yıl boyunca, kentin en uzun soluklu festivallerinden biri olan Hurma Festivali ve ikonik geleneksel lezzeti Klija'nın yer aldığı Klija ve Geleneksel Yemek Festivali de dâhil olmak üzere bir dizi gastronomi festivaline ev sahipliği yapmaktadır.

Kirmanşah, onlarca farklı yemek türüne ev sahipliği yapmaktadır. Her biri kendine has özelliklere sahip yüzlerce farklı türde doğal bitkiye sahiptir. Bölgede üretilen ekmek türlerinin yanı sıra, geleneksel olarak pepegah, teptepi veya Saji ekmeği pişiren Kirmanşahi kadınları öne çıkmaktadır.

Rouen, 250 restorana ev sahipliği yapan şehir yerel ürünlerinin zenginliği ve gastronomi kültürüyle dünya çapında bilinmektedir. Rouen, her yıl 200'den fazla katılımcının yer aldığı Fête du Ventre'ye (Mide Şöleni) ev sahipliği yapmaktadır. Bu etkinlik, 150.000'den fazla ziyaretçinin tadım yaparak Normandiya'nın gastronomisini keşfetmesine sebep olmaktadır. Şehirde ayrıca gastronomi alanında önemli eğitim kursları yer almaktadır. Sektörün önde gelen eğitim kuruluşu olan Institute National de la Boulangerie-Pâtisserie (Ulusal Fırıncılık Enstitüsü), sürdürülebilir ve iyi mutfak uygulamalarını teşvik etmektedir.

Saint Petersburg, tarihsel olarak, farklı mutfak geleneklerinden beslenen Saint Petersburg misafirperverliği ve açıklığı ile ünlü çok etnikli bir şehir olmuştur. Saint Petersburg Restoran Festivali, Uluslararası Yaz Festivali “Oh Yes! Food!”, Maslenitsa Festivali ve Uluslararası Gastronomi Festivali McGustro gibi önemli uluslararası ve ulusal etkinliklerle anılmaktadır.

Lankaran, Güney Kafkasya'nın tarım ve gastronomi merkezi olmuş ve ekonominin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Gastronomi sektöründe çok sayıda yerel, ulusal ve uluslararası etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır. En önemlisi Lankaran Çay, Pirinç ve Narenciye Festivali'dir. Festival, çay ve narenciye çiftçilerini, şefleri, yerel dernekleri, işletmeleri ve gastronomi turizmi profesyonellerini bir araya getirmektedir. Şehrin sürdürülebilirlik açısından önemini ortaya koymaktadır.

Thessaloniki, her zaman farklı kültürlerin kesişme noktası olduğu için gastronomi açısından oldukça çeşitliliğe sahiptir. Belgelenmiş lezzetler ikliminin de etkisiyle daha çok ön plana çıkmıştır. Dünyaca ünlü Yunan zeytinyağı, beyaz peynir ve yoğurt gibi kaliteli ürün listesine sahiptir. Yunanistan'ın en büyük ve en uzun soluklu gastronomi festivali olan “Selanik Yemek Festivali” 2011 yılında başlamıştır.

Usuki şehri, Japonya'nın güneybatısındaki Kyushu Adası'nda yer almaktadır. Miso ezmesi ve soya sosu (pirinç maltıyla fermente edilen baharatlar) ile sake ve shochu likörü gibi alkollü içkilerin üretimiyle ünlenmiştir. Şehir organik tarım ve yavaş gıda sektörüne öncülük etmektedir. Şehirde mayalanmış ürünler oldukça yaygındır ve çeşitli etkinliklerle desteklenmektedir.

Güney Tayland'daki **Phetchaburi**, zengin biyolojik çeşitliliği ve farklı ekosistemleri yüksek kaliteli malzemeleriyle tanınmış ve geleneksel tariflerin korunmasında önemli rol oynamıştır. Gastronomi odaklı kuruluşlar Gelenekle moderniteyi birleştiren yerel mutfak, ulusal ve küresel zeminde somut mirası korumak adına şekillenmeye çalışmaktadır.

Launceston, Tazmanya'nın kuzeyinde yer alan gıda, şarap ve kültür açısından canlı bir merkez olan şehir fermantasyon alanında büyük öneme sahiptir. Boags Bira Fabrikası ve köpüklü şaraplarıyla uluslararası gastronomi alanında yer bulmaktadır.

Kuching Malezya'nın çok kültürlülüğü ve Borneo adasının kendine özgü biyolojik çeşitliliğiyle kaynaşan şehir benzersiz bir gastronomik bakış açısına sahiptir. Bu şehirde yemek kültür ve turizm aktivitelerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Yağmur Ormanı Dünya Müzik Festivali, Kuching Caz Festivali ve Sarawak Regatta gibi etkinliklerde geleneksel yemek pazarları düzenlenmektedir. Ayrıca, 19. yüzyılın başlarından bu yana devam eden göçler, yemek kültürünü çeşitlendirmiş, geleneksel sokak yemeği merkezleri ve pazarlarda keyifle tadılabilen zengin bir yerel mutfak ortaya çıkarmıştır.

Santa Maria da Feira, 20 yıldan fazla bir süredir kültürel ve yaratıcı dinamikleriyle küresel alanda tanınmaktadır. Santa Maria da Feira, her yıl yerel gastronomik mirası, yaratıcılığı öne çıkaran ulusal ve uluslararası boyutta dört büyük etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır. Fogaceiras Festivali, Imaginarius Festivali, Orta Çağ Yolculuğu ve Perlím gibi gastronomik festivaller önemli ekonomik gelir sağlamaktadır. Önümüzdeki yıllarda şehirde gastronomik etkinliklerin ve bu etkinliklerden elde edilen gelirlerin daha da artması öngörülmektedir.

Huai'an Çin'in Jiangsu eyaletinin kuzeyinde bulunan UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan önemli bir şehirdir. Huai'an, Çin'in geleneksel mutfaklarından biri olan

Huaiyang Mutfağı'nın doğduğu yer olarak önemini korumaktadır. Şehir Xuyi kereviti ve Hongze Gölü yengeci ile ünlenmiştir. Huai'an, gıda ve aşçılık alanında Çin'in en üst düzey kolejleri ve Ar-Ge platformlarına ev sahipliği yapmaktadır.

Overstrand bölgesinin bir parçası olan **Overstrand Hermanus**, çoğunlukla olağanüstü balina izleme olanaklarıyla tanınmaktadır. Dünyanın en güzel manzaralı yolu olarak kabul edilmesinin yanı sıra, Overstrand Hermanus, şarap endüstrisinde yükselen ve gelecek vadeden bir potansiyele sahiptir. Yöresel şarap kutlamalarının yanı sıra şehirde, gastronomi sanatlarının tanıtımına ayrıldığı on günlük FynArts Festivali'ne de ev sahipliği yapmaktadır.

1897 yılında kurulan **Belo Horizonte**, Brezilya'nın ilk modern planlı şehirlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Belo Horizonte, tamamen yaratıcı alanda çalışanlara yönelik yapılan geniş bir etkinlik takvimine sahiptir. Uluslararası Kahve Haftası da Brezilya'nın en büyük kahve üretimine sahip olan şehirde stratejik etkinlikler düzenlenmektedir. Bu uluslararası fuar, kahve üretimi ve tedarik zincirinde yer alan herkesi kapsamakta ve aynı zamanda kahve yetiştiriciliğinde uzun vadeli sürdürülebilirliğe de odaklanmaktadır.

Bendigo'nun ve bölgenin gastronomik öyküsü yaratıcılık, değişim ve esneklikten oluşmaktadır. Geleneksel olarak sürdürülebilir gıda sistemine ev sahipliği yapmasının yanı sıra, 1851'deki altın madenciliği için İngiltere, İrlanda, Almanya ve Çin dâhil olmak üzere dünyanın dört bir yanından gelen göçmenleri misafir ederek kültürel bir miras katmanı oluşturmuştur. 130'dan fazla şarap imalathanesi ve bira fabrikasına ev sahipliği yapan kentte gastronomi turizmi, yıl boyunca düzenlenen yemek, şarap, bira ve elma şarabı etkinlikleriyle kent ekonomisinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

120.000 nüfuslu bir şehir olan **Bergamo**, Peynir Vadileri'nin kavşak noktasıdır. Yüzyıllar boyunca keçi yetiştiriciliği ve tarım yerel halkın geçim kaynağı olmuştur. Eskiden kalma beceri ve ustalıkların çoğu bugün de kullanılmaktadır. Bergamo, kendi geleneksel gıda sektörünü desteklemenin yanı sıra, sürdürülebilir bir gastronomi endüstrisine duyulan ihtiyacın farkında ve gereklerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Aynı zamanda Bergamo Belediyesi 2017 yılında "Beslenme ve Tarımsal Kalkınmanın Geleceği" konulu G7 Tarım Zirvesi'ne ev sahipliği yapmıştır

Yangzhou, gastronomi mirasının tanıtılması ve yaygınlaştırılmasında da öne çıkmaktadır. Çok sayıda kolej ve üniversitede gıda ve mutfak alanlarında ülkeye öncülük etmektedir. Ayrıca, Çin'de türünün ilk örneği olan Yangzhou Yurtdışı Çin Mutfağı Merkezi, yılda 100'den fazla yabancı şefi eğitmektedir. Yangzhou Çinli ve yabancıların

yaratıcı gastronomi lezzetlerini paylaşmayı sağlayan ortak bir platformlar görevi görmektedir.

Portoviejo şehri geleneksel yemekler ve Avrupa etkisinin benzersiz bir bileşimine sahip çağdaş bir mutfaktır. Karmaşık ve karakteristik bir lezzet füzyonu ortaya kaymak için yeni mutfak lezzetlerini denemektedir. Bölgedeki mutfak gelişimini teşvik etmeye odaklanan gastronomi sektörü, yerel halk için istihdam olanakları sağlayan ve yoksulluğu azaltan bir kültür endüstrisi olarak görülmektedir.

Güney Meksika'da **Yucatán** Eyaleti'nde yer alan **Mérida**, 800.000 kişiye ev sahipliği yapan bir şehirdir. Yüzyıllar boyunca şehrin Maya ve sömürge mirası, Avrupa ve diğer bölgelerden etkili seferler neticesinde, bugün Meksika'nın en saygın ve tanınmış mutfaklarından birini temsil etmektedir.

Haydarabad, 9 milyonu aşkın nüfusuyla Hindistan'ın en büyük ikinci metropol bölgesidir. Çok sayıdaki yerel ve uluslararası nüfusla sayesinde zengin Haydarabadi mutfağı, yerel ve uluslararası tatların tarifi için güzel bir birliktelik ortaya koymuştur. Şehir, büyük ve küçük, resmi ve gayri resmi, modern ve geleneksel gıda işletmeleriyle doludur. Bu gelişim tarzı, çok sayıda gıda satış noktasının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Afyonkarahisar, ana karayollarının kesiştiği noktada yer alan tarihi bir şehirdir. Mermer endüstrisi ve zengin termal kaynaklarıyla tanınan Afyon, başta lokum ve kaymak olmak üzere mutfak alanındaki ünüyle bilinmektedir. 800'ün üzerinde firmadan oluşan gıda imalat sektörü, bölgede geniş istihdam olanakları sağlamakta ve aynı zamanda şehrin ihracatının %26'sına katkıda bulunarak en büyük ikinci ekonomik sektör haline gelmiştir. Hayvancılığın da ekonomik noktada önemli bir yer edinmesiyle şarküteri, kentin gastronomi kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. Kırsal tarımın bu şekilde desteklenmesi, yerel mutfakta sağlıklı ve organik hammaddelerin kullanımını teşvik etmekte ve kırsal-kentsel düzeyde sürdürülebilir ve kapsayıcı bir sosyo-ekonomik kalkınmayı desteklemektedir. Gastro Afyon Festivali ve Yerel Lezzetler Festivali de dâhil olmak üzere bölgede düzenlenen çeşitli festivaller bulunmaktadır

Arequipa 2000 yılında UNESCO tarafından Dünya Mirası olarak görülmektedir. Kentin gastronomisi birçok kişi tarafından Güney Amerika'nın en iyi mutfağı olarak kabul edilmektedir. Arequipa'nın geleneksel mutfağı yaklaşık 3500 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Yüzyıllar sonra Arequipa, geleneksel mutfağı ile çağdaş modern yemeklerin bir araya getirildiği ve herkesin deneyimleyebileceği yenilikçi bir gastronomi sahnesi oluşturan Picanterías (sosyal alanlar) ile ünlüdür.

Bolivya'nın Gastronomi Başkenti **Cochabamba**, And Vadisi'nin verimli topraklarına bakmaktadır. Bolivya gastronomik zenginliği ve Cochabamba'nın İnka İmparatorluğu'nun en önemli tahıl üretim merkezi olan Kolomb öncesi döneme kadar uzanan bir tarihe sahiptir. Gastronomi kentin kimliğinde önemli bir yer edinmiştir. Şehir, gıda ihracatı pazarında öncü bir etkinlik olan Expo Alimenta da dâhil olmak üzere her yıl yüzlerce gastronomi fuarı ve festivaline ev sahipliği yapmaktadır.

Pasifik Okyanusu kıyısındaki bir koyda yer alan **Buenaventura** Kolombiya'nın en büyük liman kentidir. Buenaventura'nın geleneksel mutfağı, yerel meyvelerin çeşitliliğine ve deniz ürünlerinin zenginliğine dayanmaktadır. Kadınlar mutfakta yaratıcı sürecin merkezinde yer almakta ve geleneksel pazar yerlerine dayalı işbirliği ağlarının geliştirilmesinden faydalanmaktadır. Son yıllarda, Güney Pasifik Geleneksel Mutfakları Buluşması ve Cocinando Desde la Raíz (Köklerimizden Yemek Pişiriyoruz) Festivali sayesinde geleneksel mutfak bilgisi ve tekniğine yönelik farkındalık oluşturmuştur. Bu etkinlikler, Kolombiya'daki Afrika diasporasıyla bağlantılı olup Pasifik Bölgesi'ndeki geleneksel mutfağın önemini sergileme fırsatı sunmaktadır.

Paraty, Brezilya'nın Rio de Janeiro eyaletinde uzanan yemyeşil bir koridor olan Costa Verde (Yeşil Sahil) üzerinde yer almaktadır. Paraty ayrıca Brezilya'nın ünlü şeker kamışı içkisi olan cachaça üretimindeki ustalığıyla da bilinmektedir. Cachaça, Kültür ve Lezzet Festivaliyle ön plana çıkmaktadır. Paraty'nin gastronomi ve tarım vizyonu büyük ölçüde biyolojik çeşitliliğe dayalı çevre dostu bir politika yürütmektedir.

1,7 milyon nüfuslu Panama'nın başkenti **Panama City**, Pasifik Okyanusu ile Darien tropikal yağmur ormanları arasında yer almaktadır. Şehir zengin bir biyolojik çeşitlilik ve deniz ekosistemle öne çıkmaktadır. Panama City'nin şefleri, canlı gastronomi sektörünün oluşumunda önemli rol oynayan aktörlerdir. Bunlardan biri de Şef Elena Hernández, 2010 yılında Panama'yı bir lezzet merkezi olarak tanıtmak için kentin en eski yemek fuarı olan Panamá Gastronómica'yı kurmuştur.

16. yüzyılda Portekiz yönetimine giren **Macao**, o dönemin önemli bir ticaret merkeziydi. Bu durum, doğu ile batı kültürlerini bir araya getirerek dünyanın ilk “füzyon mutfağı” olarak kabul edilmesini sağlamıştır. Günümüzde, bu mutfak yerel hükümet tarafından Macao'nun somut olmayan kültürel mirası olarak kabul edilmektedir. Gastronomi, Macao'da kültürel çeşitliliği besleyen ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi destekleyen kilit bir rol oynamaktadır.

San Antonio, coğrafya, jeoloji ve fauna noktasında medeniyetler ve kültürlerin kesişim noktasında yer almaktadır. 1800'lerde ise Avrupa, Asya ve Afrika'dan gelen

yerleşimciler, yeni tatlar, baharatlar ve malzemelerin yanı sıra karmaşık ve kendine özgü lezzet karakteristiklerini oluşturan yeni mutfak teknikleri kullanılmaya başlandı.

Türkiye'nin güneyinde, Amik Ovası'nın kalbinde yer alan **Hatay**, eski İpek Yolu üzerindeki konumundan aldığı mirasla çok kültürlü kimliğini korumaktadır. Hatay, İpek Yolu'nun Akdeniz'e açılan kapısı olarak yüzyıllar boyunca baharat ticaretinin merkezi olmuştur. Hatay, tıbbi ve aromatik bitkilerin yetişmesine olanak tanıyan son derece zengin bir floraya sahiptir

İtalya'nın Piyemonte bölgesinde, Langhe Roero'nun tarihi merkezi olan ve "Beyaz Trüf Başkenti" olarak anılan **Alba**, ülkenin merkezinde yer almaktadır. 1990'larda, Alba, Yavaş Gıda Hareketi'nin oluşturulmasında ve geliştirilmesinde kilit bir rol oynamıştır. Günümüzde, gastronomi sektörü kentin kültürel ve ekonomik gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. Mikro tarım işletmeleri, gıda şirketleri ve çok uluslu kuruluşların bir arada bulunduğu şehirde, sektörde 24.000'den fazla kişiye istihdam sağlamaktadır.

Belém, topraklarının %65'ini 39 ada üzerinde dağıtmış bir coğrafi avantaja sahiptir. Bu konumu sayesinde, deniz ürünleri, açai, kakao ve pupunha gibi çeşitli ürünlere sahiptir. Gastronomi, Belém yaşamının merkezinde yer almaktadır. Belém'de organize edilen girişim ve programlar, özellikle gıda teknolojisi ve yenilikçilik üzerine odaklanmaktadır.

İspanya'nın kuzeyinde yer alan ve 178.000 kişilik bir nüfusa ev sahipliği yapan **Burgos**, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 2000'de eklenen Sierra de Atapuerca mağaraları gibi birçok örnek yapısı sahiptir. Gastronomi Yaratıcı Şehri olarak Burgos, gastronomik dönüşüm üzerine yenilikçi bir çalışmaya öncülük etmektedir. İnsan vücudunun besin enerjisi tüketimine dayalı deneysel çalışmalara dayanan bu proje, Küresel Gastronomik Evrim Laboratuvarı tarafından yürütülen İnsan Motorları adlı bir girişim tarafından yapılmaktadır.

İspanya'nın doğusunda yer alan **Dénia**, geleneksel balıkçılık için geniş bir alana sahip bir Akdeniz liman şehridir. Balıkçılık sektörü, yerel ekonomiye yıllık yaklaşık 15 milyon Euro tutarında gelir sağlamaktadır. Gastronomi ve gıda endüstrileri, şehir ekonomisinin lokomotifini oluşturmaktadır.

"Meksika'nın Pasifik Külkedisi" olarak bilinen **Ensenada**, Baja California Yarımadası boyunca uzanan bir kıyı şehridir. Ensenada, ülkenin şarap üretiminin %90'ını karşılayan, 50'den fazla şaraphanede 500'den fazla markayla şarap üreten bölgenin en büyük şarap üreticisidir. Bu doğal kaynak çeşitliliği, kentin gastronomi sektörünün gelişmesine olanak tanımıştır. Ensenada'nın yemek ve gastronomiye bakışı, yaratıcılık, sürdürülebilirlik ve kültürlerarası diyalogla uyumlu bir şekilde geliştirilmektedir.

Parma, “İtalyan Gıda Vadisi”nin gastronomi merkezinde yer almaktadır. İş gücünün %30,5’inin tarım-gıda ve gastronomi dayandığı şehir, tarihi boyunca bu sektörle şekillenmiş ve yerel ekonominin itici gücü olmuştur. Qualivita Vakfı tarafından “Tarım-Gıda Kalite Üstünlüğü” alanında İtalya’nın ilk şehri olarak kabul edilen Parma, aynı zamanda Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi’nin merkezi olarak seçilmiştir. Parma, girişimcilik, sanayi ve araştırma alanlarında iş birliğini içeren gıda konulu etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır.

Sonoran Çölü’nde yer alan **Tucson**, Amerika Birleşik Devletleri’nin en eski tarım geçmişine sahip şehridir. 300 yıllık bağcılık, meyve bahçeciliği ve hayvancılık geleneği, yerel halk için kimlik ve canlılık kazandırmıştır. Tucson’un kendine özgü mutfacı, kültürel katmanlarla örülü tarihi, çeşitli gıda malzemeleri ve geleneksel yemek hazırlama teknikleri ile bilinmektedir. Şehir, gelişen gastronomi sektörünü sürdürmek için gıda güvenliği ve sürdürülebilir yerel gıda üretimine öncelik vermektedir.

İran İslam Cumhuriyeti’nde, Hazar Denizi kıyısında yer alan **Rasht**, Sefid-Rud Nehri deltasının çevrelediği zengin doğal kaynak çeşitliliğine sahip olan balık türleri ve mevsimlik ürünlerin kullanımına dayanmaktadır. Gastronomi, Rasht’ta her şeyden önce kültürel mirasın korunması ve tanıtımı ile eş anlamlıdır. Kuşaklar boyunca Rashti mutfacı, kendine özgü pişirme araçlarını ve yöntemleri yaşatmıştır.

Türkiye’nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yer alan **Gaziantep**, demir çağından bu yana kültürel kimliğinin temelinde yer alan köklü gastronomi tarihine sahiptir. Günümüzde gastronomi, şehrin yerel ekonomisinin ana itici gücü olmaya devam etmektedir. Gaziantep’te aktif nüfusun %60’ı bu sektörde çalışmakta ve işletmelerin %49’u baharat, tahıl ve kuru meyve gibi gıda ürünlerine odaklanmaktadır. Gaziantep’te gastronomi aynı zamanda şenlik, kültürlerarası diyalog ve toplumsal uyum anlamına gelmektedir. Gaziantep Fıstık Kültür ve Sanat Festivali, gastronomi, müzik, edebiyat ve halk sanatını bir araya getiren geniş kapsamlı etkinlikleriyle şehri canlandıran önemli bir etkinlik olarak öne çıkmaktadır. Diğer yerel festivallerden biri olan Şıra Festivali, Gaziantep’in tarihi İpek Yolu üzerindeki konumundan miras kalan yerel mutfak çeşitliliğini paylaşmaktadır. Şehir, İpek Yolu Belediye Başkanları Forumu’nda paydaş şehirlerle iş birliğini güçlendirmektedir.

Hem Santa Catarina Adası’nda hem de ana karada yer alan **Florianopolis**, “Brezilya’nın Yaşam Kalitesi Başkenti,” “Girişimcilik İçin En İyi Brezilya Şehri” ve “Brezilya’nın İstiridye Başkenti” olarak tanınmaktadır. Florianopolis’in UNESCO Yaratıcı Şehirler Gastronomi unvanını, şehrin kültürel endüstriler aracılığıyla

sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmesine, yatırımlarına ve nitelikli insan kaynaklarına borçludur.

Shunde, kuzeyde Guangzhou ve güneyde Hong Kong ile birlikte Pearl Nehri Deltası'nın merkezinde bulunan merkez mutfaklardan biridir. Olağanüstü doğallığı, canlı kültürel ortamı, ekonomisi, gastronomi kültürü ve ünlü mutfak sanatları akademileriyle gelişime elverişli koşullar sağlamaktadır. Şehirdeki şefler, malzemelerin tatlarını korumaya özel önem vermekte ve “hafif, taze, çıtır, yumuşak, pürüzsüz ve gerçek” olarak tanımlanabilecek çekici kokular ve tatlarla yemek pişirmektedir.

Tsuruoka'nın tarihi 400 yıl öncesi Japon Edo dönemine kadar uzanmaktadır. Coğrafi çeşitlilik, Tsuruoka'yı çevreleyen alanda yetiştirilen dağ sebzeleri, mantarları, pirinç, bambu filizleri, edamame (yeşil soya fasulyesi) ve deniz ürünleri gibi yiyecekleri içeren olağanüstü bir gıda çeşitliliğine sahiptir. Tsuruoka'da tarım ve yiyecek-içecek hizmetleri gibi gıda ile ilgili sektörler kentin geleceği için umut vaat eden sektörler olarak düşünülmektedir.

Zahle, Lübnan'da ve bölge genelinde güzel bir iklim ve geleneksel mutfakla tanınmaktadır. Zahle, ünlü gastronomisinin yanı sıra geçtiğimiz yüzyılda yaşayan şair ve yazarı da öne çıkarmaya çalışmaktadır. Coğrafi konumu ve doğal güzelliği nedeniyle “Bekaa'nın Gelini” ve “Vadinin Komşusu” olarak bilinen Zahle, aynı zamanda “Şarap ve Şiir Şehri” olarak da bilinmektedir. Zahle'nin kültürü; üzüm, şarap ve geleneksel olarak günün her saatinde kafelerde servis edilen anason aromalı içecek olan arak bilinmektedir.

“Lezzet Şehri” olarak bilinen **Jeonju**, gastronomi ve gıda endüstrisiyle ünlü bir şehirdir. Honam Ovası'nda yetiştirilen pirinç, Sarı Deniz'den gelen balık ile tuzlanmış balık, dağlardan gelen taze sebzeler ve yeşilliklerin üretiminde köklü bir geleneğe sahip olan Jeonju, geleneksel Kore yemekleri için bir referans olarak kabul edilmektedir. Şehir, geleneksel yemek kültürünü korumak ve gastronomi sektörünü geliştirmek için sürekli yenilenmektedir. Geleneksel yemek kültürünün gelişimini desteklemek için Jeonju'daki üniversitelerde, liselerde ve özel kurumlarda çeşitli geleneksel yemek ve aşçılık programları yürütülmektedir.

Ünlü bir gastronomi merkezi olan **Chengdu**, Çin mutfağının önemli referansından biri olan Sichuan mutfağının beşiği ve merkezidir. Sichuan mutfağı, Guangdong mutfağı, Shandong mutfağı ve Yangtze ve Huaihe nehir kenarı mutfağı olarak bilinmektedir. Öyle ki bir Çin atasözü şöyle demektedir: “En iyi mutfak Çin'den, en zengin lezzet ise Chengdu'dandır.” Chengdu, hükümet ve sivil toplum kuruluşları tarafından organize edilen gastronomi etkinlikleri yıl boyunca şehrin dört bir yanında düzenlenmekte olup Chengdu Uluslararası Gıda ve Turizm Festivali gibi etkinlikleri düzenlenmektedir.

Uzun süreli mutfak geleneklerinden ilham alan ve sürdürülebilir yerel gıdalara dayanan **Östersund**, gastronomik kültürüyle bilinmektedir. Girişimci ve çiftçileri bir araya getirip destekleyen Eldrimner (İsveç Ulusal Küçük Ölçekli Zanaat Gıda İşleme Merkezi), gastronominin yaratıcı endüstrilerle ilişkisini ortaya çıkaran eğitim ve ürün geliştirme desteği sunmaktadır.

Kolombiya'nın güney-batısında yer alan **Popayán**, bölgenin geleneksel mutfağının lezzetlerini tanıtmaya yönelik birçok gastronomik etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır. Şehrin mutfak geleneği, şu üç temel kültürel unsurdan beslenmektedir: Prekolombiya kültürünün kökleri, Afrika kültürünün etkileri ve İspanyol mutfağı.

3.1.5. Edebiyat Alanında Öne Çıkan Yaratıcı Şehirler

Bremen, onlarca yıldır yazarlar adına savunuculuk yapan iki özel derneğe, “Literaturkontor” ve “Sanal Literaturkontor”a ev sahipliği yapmaktadır. Bremen edebiyat derneklerinin yanı sıra, birçok önemli etkinliğe ev sahipliği yapmış bir edebiyat ortamına sahiptir. Bremen Edebiyat Ödül’lerine ev sahipliği yapan şehir, Avrupa’da eşi zor bulunan Sanatçı Yayınları Merkezi (Zentrum für Künstlerpublikationen) ile uluslararası üne sahiptir.

Taif, hem edebiyat ve kültür fırsatların hem de zorluklarının temel taşı oluşturmaktadır; zira şehir zengin kültürel mirasını turistleri çeken, gelir getiren ve istihdamı artıran benzersiz bir tarz yaratmak için kullanmaktadır. Taif, önemli kültürel varlıklara sahip bir yaratıcı endüstri şehri olarak öne çıkmaktadır. Tarihsel olarak Taif, Arap Yarımadası’nda ilk kütüphane olan Abdullah bin Abbas Kütüphanesi’ni kurarak edebiyata öncülük ederek akademisyen ve araştırmacılar için bir kaynak oluşturmuştur.

Edebiyat, **Buffalo** şehrinin tarihini ve gelişimini şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır. Güçlü temeller atarak dikkate değer katkılarda bulunmuştur. Kentin edebi mirası, tarihi olaylardan ve kültürel etkilerden dolayı oldukça zengin bir mirasla tanımlanmaktadır. Edebiyat Buffalo Şehri’nde kültürel söylem ve hikâye anlatımı için bir araçtır. Edebi eserler aracılığıyla kentin kültürel çeşitliliği belgelenmekte ve böylece kültürel miras etkin bir şekilde korunmaktadır.

Tarihsel olarak yazarlar, zanaatkârlar ve ressamlar kenti olarak tanınan **Tukums**, kent kimliğinde ve kültürel alanının şekillenmesinde edebiyatı ön plana çıkarmaktadır. Küçük bir kasaba olmasına rağmen Tukums, yerel kültürün gelişiminde büyük bir öneme sahiptir. Edebiyat ve doğanın bütünleşmesi kentsel çevrede, parklarda ve ormanlarda kendini göstermektedir. Zengin edebiyat ortamı, ülkedeki diğer bölgelere kıyasla daha fazla yazarın burada çalışmasına ve yaşamasına neden olmaktadır.

Okayama şehri, pirinç tarlaları, buğday, şeftali ve üzüm bahçelerinin doğal güzelliğiyle birlikte 8. yüzyıldan bu yana şairleri ve yazarları büyüleyen ilham verici bir manzaraya sahiptir. Şehir, çocuk edebiyatı olmak üzere kökeni tarihin derinliklerine uzanan edebi mirasıyla bilinmektedir. Okayama, edebiyatı teşvik ederek çekici ve yaratıcı bir toplum oluşturmayı amaçlamaktadır. Küreselleşmeye ayak uydurmaya çalışan şehir, vatandaşlarına diğer ülkelerin edebiyatıyla aralarında bağlantı kurmayı teşvik etmektedir.

Rio de Janeiro, edebiyatın yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde sosyokültürel gelişim için bir katalizör olma potansiyeline olan inancıyla hareket etmektedir. Şehir, edebiyatı, özellikle kütüphaneleri kültürel vatandaşlığa açılan kapı olarak gördüğünden sosyal açıdan dezavantajlı gençler için eşitsizlikleri gidermeyi ve yaşam kalitesini artırmayı hedeflemektedir. Kitap sektörü Rio de Janeiro'nun ekonomisine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır.

Kutaisi şehri 20 kütüphaneye sahip üniversitesinde edebiyat bölümünü yıl boyunca halka açık okumalar, sahaflarda kitap satışı ve şiir dinletileri gibi etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Bu etkinlikler sayesinde sağlam bir kültür politikası oluşturmaktadır. Örneğin Yaratıcı Şehir, edebi eserleri yaygınlaştıran ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmaya çalışan kurumların gelişimini aktif olarak teşvik etmektedir.

Kozhikhode, yılda 400 ile 500 kitap çıkaran 70'ten fazla yayınevine ve on binlerce üyesi olan 545 kütüphaneye ev sahipliği yapmaktadır. Edebiyat ve okuma, kent sakinlerinin günlük yaşamlarına derinlemesine işlemiştir. Şehirde, P.A. Lalitha Ödülü; K. Pottekkatt Edebiyat Ödülü ve Mathrubhumi Edebiyat Ödülü gibi yerel yetenekleri öne çıkaran ve yaratıcı yenilikleri teşvik eden etkinlikler düzenlenmektedir.

Kral I. Carol tarafından 1866 yılında “Kültür Başkenti” ilan edilen **Laşi**, 52 yayınevi ve 105'ten fazla yayınevine sahiptir. Ayrıca yaratıcı yerel ve kültürel sektörleri destekleyerek bu tarihi unvanı devam ettirmektedir. Laşi, çeşitli önemli girişimler aracılığıyla yerel edebiyat endüstrisine ışık tutmaktadır. On yıldır yüz binlerce ziyaretçiyi ağırlayan Uluslararası Edebiyat ve Çeviri Festivali sayesinde festivale katılan yazarlar, sanatçılar ve kitap profesyonelleri için olağanüstü bir vizyon oluşturmaktadır.

Hobart, ülkenin en eski bağımsız kitapçısına ev sahipliği yapmaktadır. Aralarında Richard Flanagan, Amanda Lohrey ve Heather Rose'un da bulunduğu dünyaca ünlü ve ödüllü birçok yazarın doğum yeridir. Hobart bu zengin edebi mirası her yıl Tazmanya Yazarlar Festivali ve Tazmanya Okuma Haftası etkinlikleriyle kutlamaktadır.

600.000 nüfuslu liman kenti **Göteborg**, Avrupa'nın en hızlı büyüyen metropollerinden biridir. Yaratıcı bir endüstrisi oluşturmak için Gothenburg Kitap Fuarı (GBF) ile 2.500 yaratıcı girişimini geliştirmektedir. GBF, hem yayıncılık sektörü hem de

halk için tasarlanmış dünyanın en büyük uluslararası kitap fuarlarından biridir. Şehir ayrıca, yazarların buluşma ve tartışma fırsatı bulduğu Göteborg Edebiyat Evi de dâhil olmak üzere birçok kütüphane, kulüp, dernek ve mekâna ev sahipliği yapmaktadır.

Litvanya'nın **Vilnius** şehri, Litvanya'daki tüm yayınevlerinin %63'üne ev sahipliği yapıyor. 2017 yılı itibariyle ülkedeki tüm kitap ve broşürlerin %63'ü Vilnius bölgesinde basılmıştır. Şehir, özellikle genç neslin edebiyata ilgi göstermesi için politikalar geliştirmektedir. Vilnius Üniversitesi, Litvanya Edebiyatı ve Folkloru Enstitüsü, Litvanya Yazarlar Birliği, Litvanya Edebiyat Çevirmenleri Derneği ve Uluslararası Kitaplar Kurulu, Litvanya Bölümü gibi birçok araştırma alanına sahiptir

Güçlü bir yaratıcı endüstriye ev sahipliği yapan **Jakarta**'nın yaratıcı ekonomisi, 2015 tarihli başkanlık kararnamesi ile yayıncılık sektörü de dâhil olmak üzere 16 yaratıcı endüstriyi geliştirmeyi hedeflemektedir. Endonezya Turizm ve Yaratıcı Ekonomi Bakanlığı tarafından yaptırılan Endonezya'daki Yaratıcı Şehirler/Bölgeler için Bağımsız Değerlendirme'ye (PMK3I) göre Jakarta, Endonezya'daki yayıncılık endüstrisi için önemli bir yaratıcı merkez olarak kabul edilmektedir. Uluslararası Yayıncılar Birliği'ne göre 2019 yılında Endonezya ve Jakarta, Güneydoğu Asya'daki en üretken yayıncılık sektörü olarak Endonezya'nın edebiyat sahnesinin merkezinde yer almıştır.

Exeter, Devonshire'da 130.000 nüfuslu bir şehirdir. Bir zamanlar 1700'lü yıllarda dünya ticaretinin merkezi olan şehir, günümüzde gelişmekte olan bir yaratıcı teknoloji ve edebiyat merkezi olarak kabul edilmektedir. Agatha Christie, Ted Hughes, Daphne du Maurier ve Charles Causley gibi ülkenin en ünlü yazarlarına sahip olmasının yanı sıra, 1.000 yıllık Katedrali ile “İngiliz edebiyatının temel cildi” olarak tanımlanan 10. yüzyıl antolojisi The Exeter Book'a ev sahipliği yapmaktadır.

Irak'ın doğusunda yer alan **Süleymaniye**, 2.345.522 kişilik nüfusuyla 200 yılı aşkın bir süredir Kürt kültürüne ev sahipliği yapmaktadır. Edebiyat, Süleymaniye'nin kültürel ve ekonomik gelişiminde her zaman etkin bir rol oynayarak kentin geleneksel olarak barışçıl varlığı olan Sorani Kürtçesinin edebi bir dil haline gelmesini sağlamıştır. Süleymaniye'nin sokaklarına şairlerin isimleri verilmiş, kentin en eski parkında yazarların büstleri sıralanmıştır. Kent sakinleri klasik şiirleri ezberden okuyabilmektedir. Şehir, 1996 yılında kurulan ve Kürt, Arap, Fars, Türk ve Iraklı yazarların katıldığı Galawezh Festivali de dâhil olmak üzere önemli edebiyat festivallerine ev sahipliği yapmaktadır.

Lübnan'ın başkenti **Beyrut**, yüzyıllardır yazın, basım ve dağıtım yoluyla edebi üretimin merkezi olmuştur. Şehir, sayıları giderek artan kadınlar başta olmak üzere yazarlara ilham vermekte ve edebiyatı öne çıkarmaktadır. Akademiler, kuruluşlar,

kütüphaneler, bağımsız girişimler, atölyeler, konutlar, eğitim ve sergiler aracılığıyla edebiyatı yaygınlaştırmaktadır. Bu doğrultuda Beyrut, 2009 yılında UNESCO tarafından “Dünya Kitap Başkenti” seçilmiştir.

Wonju, Güney Kore’de yaklaşık 350.000 nüfusa sahip bir şehir, Park Kyong-Ni’nin UNESCO tarafından tanınmış eseri *Toji* de dâhil olmak üzere uluslararası üne sahip yazarlarla temsil edilen güçlü bir edebiyat geleneğine sahiptir. Her yıl Wonju, Wonju Kültür Vakfı ve Wonju Kültür Merkezi gibi kuruluşların öncülüğünde çeşitli ekonomik ve kültürel edebiyat etkinliklerine ev sahipliği yapmaktadır.

2016 yılında, Polonya’nın dördüncü büyük şehri olan ve yaklaşık 1 milyon nüfusa sahip **Wrocław**, UNESCO Dünya Kitap Başkenti unvanını almanın onurunu yaşamıştır. Bugün şehir, 60 kitabevine ve yılda 300’den fazla edebi projeyi hayata geçiren yaklaşık 30 yayınevine ev sahipliği yapmaktadır. Belediye yönetimi de Wrocław’ın edebi kültürüne büyük ölçüde yatırım yapmakta olup, 2017 yılına gelindiğinde şehrin kültür harcamaları 39,5 milyon ABD dolarına ulaşmıştır. 2014’ten bu yana, Wrocław Edebiyat Evi gibi edebiyat etkinliklerine adanmış 11 yeni kültürel kurum kurulmuştur.

Polonya’daki en prestijli edebiyat ödülü törenine de ev sahipliği yapan **Wrocław**’ın edebiyat festivalleri dünya çapında tanınmaktadır. Bunlar arasında, kaliteli kurgu eserleri teşvik eden yazarlarla tanışma ve atölye çalışmalarına katılma fırsatı sunan Wrocław İyi Kitaplar Fuarı, ulusal ve uluslararası bir etkinlik olarak öne çıkmaktadır.

Karadeniz’in kuzeybatı kıyısında önemli bir liman şehri olan **Odessa**, Ukrayna’nın üçüncü büyük şehri ve bölgenin endüstriyel, kültürel ve turistik merkezi konumundadır. 1.013.800 nüfusa sahip olan şehir, Mark Twain gibi ünlü yazarlar ve şairlerle bağlantılı zengin bir edebi tarihe sahiptir. 2019 yılında, Odessa’nın kültür sektöründe 2.522 kişi çalışmış ve bu durum şehre yaklaşık 1,5 milyon turist çekerek bölgeye hem ekonomik hem de sosyal faydalar sağlamıştır.

Odessa’da, edebiyatın gelişimine büyük önem verilmekte ve K. Paustovsky adına düzenlenen edebiyat yarışması gibi çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Burada evrensel kültürel değerleri, bireyin manevi gelişimini ve memleket sevgisini teşvik eden eserleri ödüllendirmektedir. Şehrin stratejisi doğrultusunda, kültür ve yaratıcılık, toplumsal uyum, sürdürülebilir kalkınma, eğitimde eşit erişim ve araştırma ile yenilik merkezleri desteklenmektedir.

Sarı Nehir ile Yangtze Nehri’nin birleştiği bölgede 2.500 yıl önce kurulan **Nanjing**, 500 seneden fazla bir süre boyunca altı hanedan döneminde Çin’e başkentlik yapmıştır. Şehir, Çin’in ilk edebiyat akademisi ve dünyanın en büyük referans eseri olan İmparatorluk Ansiklopedisi gibi önemli eserleri içeren köklü bir edebiyat geleneğine

sahiptir. Nanjing’de yazılmış veya Nanjing’i konu alan 10.000’den fazla edebi eser bulunmaktadır. Bunlar arasında Çin edebiyatının klasiği *Kızıl Oda’nın Rüyası* ve Nobel ödüllü yazar Pearl Buck’ın başyapıtı *Bereketli Topraklar* yer almaktadır.

Hollanda’nın kuzeyinde, Batı Frizya bölgesinde yer alan **Leeuwarden** şehri, zengin bir denizcilik geçmişine sahip ve bugün de ülke için ekonomik olarak da önemli bir rol oynamaktadır. Frizce edebiyatı, uzun yıllar boyunca daha çok sözlü iletişim aracı olması nedeniyle sınırlı kalmış ve bu yüzden yeterince bilinmemiştir. 1600’lerde, Gysbert Japicx şiirleri ve yazıları ile yazılı dilin yeniden canlanmasına katkıda bulunmuştur. Leeuwarden, yayıncılık altyapısı, üretim ve dağıtım ile azınlık dilleri için edebi çeviri merkezi olarak edebiyat dünyasına katkıları devam etmektedir.

Pakistan’ın Pencap eyaletinde bulunan **Lahor**, çok sayıda yükseköğretim sahip olması nedeniyle “kolejler şehri” olarak anılmaktadır. Şehirde 80’den fazla yayınevi, yaklaşık 300 kitabevi ve 20’den fazla halk kütüphanesi bulunmaktadır. Ayrıca üniversite, kolej ve sosyal kulüplerin kütüphaneleri de şehrin kültürel zenginliğine katkıda bulunmaktadır.

Finlandiya’nın doğusunda, Pajakkajoki Nehri’nin kıyısında yer alan **Kuhmo**, doğayla bütünleşmiş kültürüyle büyüleyici bir olmaya adaydır. İklim değişikliği ve sanayileşmenin dünyayı etkilediği bir dönemde, Kuhmo yenilenebilir enerji tekniklerinde öncü olurken halk geleneklerini de yaşatmaktadır. 19. yüzyıldan beri şehir, Finlandiya’nın ulusal destanı *Kalevala*’nın doğuşunda ve Karelyanizmin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Viena’ya bir geçit noktası konumunda olan şehir, *Kalevala*’nın yaratıcısı Elias Lönnrot da dâhil olmak üzere birçok kişinin seyahat ettiği bir durak olması nedeniyle, sözlü şiir, Fin folkloru ve mitolojisi geniş kitlelere ulaşmıştır

Fransa’nın güneybatısında yer alan **Angoulême**, kökleri 11. yüzyılda Adhémar de Chabannes dönemine kadar uzanmaktadır. 16. yüzyılda Angoulême, önemli bir kâğıt üretim merkezi haline gelmiş ve Rönesans döneminde Valois ailesinin himayesi sayesinde edebiyat şehri olarak konumunu güçlendirmiştir. 1970’lerin başında yayıncılık sektöründe yaşanan zorluklara karşın, Angoulême ilk Uluslararası Çizgi Roman Festivali’ni düzenleyerek sektörün büyümesine katkı sağlamıştır. Yaratıcılığı teşvik etmek amacıyla, Angoulême aynı zamanda Fransızca Film Festivali ve Courant 3D Festivali gibi birçok etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır.

Seattle, bir edebiyat şehri olarak kimliği, 10.000 yıllık yerli hikâye anlatma geleneklerinin yanı sıra Theodore Roethke, Raymond Carver ve Octavia Butler gibi yazarların birikiminden elde etmiştir. Seattle sürekli olarak “Amerika’nın En İyi Okunan

Şehri” ve Amerika Birleşik Devletleri'nin okur-yazar şehirleri arasında ilk üçte yer almaktadır.

Bucheon canlı edebi mirasını 20. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan yeni şiir hareketinin öncüleri Byun Yeongro ve Chong Chi-yong'a borçludur. Güçlü halk kütüphanesi sistemiyle tanınan edebiyat sektöründe kayıtlı 529 yayıncı bulunmaktadır. Şehir, özellikle halk kütüphanesi politika forumları aracılığıyla, okumayı teşvik etmek ve edebiyatı desteklemek gibi bir dizi program ve etkinlik başlatmıştır. Dezavantajlı gruplar için gezici kütüphaneler sağlamanın yanı sıra, Vatandaş Öğrenme Merkezi'nde edebiyat üzerine dersler verilmektedir

Durban, Güney Afrika'daki KwaZulu-Natal eyaletinin en büyük şehridir. Afrikalı İlk Nobel ödüllü Luthuli, Bessie Head, Mandela ve Gandhi'ye ev sahipliği yapan şehir, öğrenim ve okuryazarlık üzerine inşa edilmiştir. Durban, yeniden yapılanma imkânını kitap ve edebiyatta bulmaktadır. Şehir aynı zamanda edebi sesler için önemli bir platform sunan güçlü bir bağımsız yayıncılık ağına sahiptir.

Hollanda'nın merkezinde yer alan **Utrecht** geçmişten gelen Karolenj sanatının bir başyapıtı olan ve bazıları tarafından Hollanda'daki en değerli el yazması olarak kabul edilen Utrecht Mezmurları'na ev sahipliği yapmasıyla bilinmektedir. Şehrin elverişli edebi iklimi Descartes, Locke ve Hegel gibi yazar ve düşünürleri cezbetmiştir. Aynı zamanda 16. yüzyılında kadın yazarlar da entelektüel çevrelerin bir parçası olmuştur. Hollanda Şiir Gecesi, buradaki en büyük şiir etkinliğidir

Kuzey Amerika'da Fransız dilinin beşiği olan **Québec**, Fransızca ve İngilizce konuşan yerli halk arasındaki birlikteliği kanıtlayan dinamizmi, yaratıcılığı ve canlı edebiyat ortamıyla tanınan bir şehirdir. Québec'te yıl boyunca çok sayıda şiir gecesi, tematik yürüyüşler, festivaller ve diğer etkinlikler düzenlenmektedir. Şehir ayrıca Stendhal ve Ernest Hemingway de dâhil olmak üzere pek çok ünlü yazara ilham vermiştir.

Milano, edebiyat etkinlikleri aracılığıyla yayıncılık sektörünün geleceğine yönelik sorumlu ve stratejik eylemler konusunda önemli bir strateji geliştirmiştir. 2012 yılında, yayıncılık sektörünün dijital çağdaki dönüşümünü tartışmaya açan bir etkinlik olan Bookcity'yi başlatmıştır. Milano, Akıllı Şehir Stratejisi'nin bir parçası olarak edebiyatın dijital değeri üzerine daha fazla çalışmaktadır.

Manchester, müzik, bilim, radikal düşünce ve spor alanlarında dikkate değer bir geçmişe sahiptir. Uzun süredir dünyanın dört bir yanından göçmenleri şehre çeken Manchester'da farklı kültürel grup ve tahmini 200 dilin konuşulduğu bir yerdir. Edebiyat, şehrin tarihine değişim, yenilik, açıklık ve işbirliği gibi özelliklerinden dolayı şehre bir

güç katmıştır. Edebiyat, kütüphanelerde, kafelerde, barlarda, tiyatrolarda, müzelerde ve sanat mekânlarında düzenlenen etkinliklerle adeta şehrin dokusuna işlemiştir.

Lillehammer, Norveç'in doğusundaki Oppland ilinin merkezidir. Lillehammer'in dünya edebiyatındaki yerini 1260 yılında Haakon Haakonarson'un destanında yer almıştır. Rahatlatıcı atmosferi ve dinlendirici özelliğiyle ünlü olan şehir, 19. yüzyılda Gustav Fröding, Claude Monet, Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Knut Hamsun, Bjørnstjerne Bjørnson ve Sigrid Undset gibi ressam ve yazarların gözde mekânı haline gelmiştir.

1,6 milyon nüfuslu **Barselona**, 19. yüzyıldan bu yana İspanyol, Latin Amerika ve Katalan edebiyatı için evrensel bir yayıncılık merkezi olarak kabul edilmektedir. Kendi bağımsız yayıncılık sahnesini geliştiren sektör, bölge ekonomisine 1,2 milyar Avro değer katmaktadır. Barselona'daki edebiyat sektörü, özellikle dijital içeriğe odaklanarak Avrupa'nın en önemli İspanyolca fuarı olan Liber de dâhil olmak üzere çok çeşitli uluslararası kitap fuarları düzenleyerek uluslararası dinamizmini sürdürmektedir.

Estonya'nın ikinci büyük şehri olan **Tartu**, ulusal entelektüel merkez olarak kabul edilmektedir. 17. yüzyılın Tartu Üniversitesinin kurulmasıyla birlikte şehir araştırma, yenilik ve yaratıcılık merkezi haline gelmiştir. Şehir bu mirası, yaratıcı girişimcilere geniş bir yelpazede eğitim programları sunarak beslemektedir.

Uruguay'ın 1,9 milyon nüfuslu Başkenti **Montevideo**, Latin Amerika'nın en önemli limanlarından biri olarak şehrin coğrafi konumuyla bağlantılı zengin bir edebiyat tarihine tanıklık etmektedir. Şehir, bir zamanlar “Rio de la Plata'nın Atina'sı” olarak anılmış ve o zamandan bu yana edebiyat, yaratıcı ekonomisinin ana itici gücü ve kültürlerarası arası diyalogun temel sağlayıcısı olmaya devam etmektedir.

İngiltere'nin merkezinde yer alan ve 786.000'i daha geniş kentsel alanda olmak üzere 320.000 nüfusa ev sahipliği yapan **Nottingham**, Lord Byron, D.H. Lawrence, Stanley Middleton ve Alan Sillitoe gibi ünlü edebiyatçıların yaşadığı zengin bir tarihe sahiptir. Edebiyat alanında yaratıcı bir merkez olarak, 20.000 kişiyi istihdam eden 2.400'den fazla yaratıcı işletme ve Nottingham Trent Üniversitesi ve Nottingham Üniversitesinin edebiyatla ilgili programları, bulunmaktadır.

Portekiz'in batı orta kıyısında yer alan **Óbidos**, ortaçağ mimarisinin iyi korunmuş bir örneği olmaya devam eden eski bir müstahkem şehirdir. Son yıllarda Óbidos, geçmiş mirası korunması ve yaratıcı inovasyonun akılcıca bir kombinasyonu politikalar geliştirmektedir. Gotik Aziz Peter Kilisesi'nin hem kütüphane hem de kitapçıya dönüştürülmesi, kentin sürdürülebilir bir kentsel canlandırmasına yönelik kararlılığını en iyi şekilde göstermektedir. Her şeyden önce yaratıcılık ve özellikle de edebiyat, Óbidos'ta

sosyal kapsayıcılığın, istihdam yaratmanın ve bilgi temelli bir ekonominin destekleyicisi olarak görülmektedir.

Ulyanovsk, Rusya Federasyonu'nun edebi kalbi olarak kabul edilmektedir. Bu şehir, romancı Ivan Goncharov'un (1812- 1871) doğum yeri olmasıyla ünlüdür. Şehir, 2012 yılında yazarın 200. doğum günü şerefine, hayatı ve eserleri hakkında üç katlı bir binayı müze olarak hizmete açmıştır. Bu girişimler, kentin kültür odaklı kalkınmayı teşvik etme çabalarına örnek olarak gösterilmektedir.

2009 yılında, Batı Ukrayna'nın en büyük şehri olan **Lviv**, ülkenin Kültür Başkenti olarak bilinmektedir. Zengin edebi geçmişi ve matbaacılık mirasıyla tanınan Lviv, yazarların, yayıncıların ve okuyucuların şehri olarak örnek gösterilmektedir. Nüfusun yarısı şehirdeki 174 kütüphaneye üye olması Lviv'in edebi kimliğin bir göstergesidir. Belediye Meclisi, kültürel projeleri desteklemek için özel programlar gerçekleştirmekte ve her yıl düzenlenen Ukrayna Kitap Yayıncılığı Yarışması gibi yarışmalarla şehirdeki yayıncıları bu sürece dâhil etmektedir.

Slovenya'nın 280.000 nüfuslu başkenti **Ljubljana**, her yıl ortalama 850 kitabın yayımlandığı üretken bir edebiyat merkezi olarak bilinir. 500.000'den fazla üyesi bulunan güçlü bir halk kütüphanesine sahip olan şehir, Dünya Kitap Başkenti unvanını kazanarak Dünya Kitap Zirvesi'ne ev sahipliği yapan ilk şehir olmuştur. Zirvede kabul edilen Ljubljana Kararı, kitapların sürdürülebilir kalkınma ve kültürel çeşitliliğin ana unsurları olarak kabul edilmektedir. Ljubljana, canlı bir yaratıcı mekâna sahip olup, büyük uluslararası etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır.

Dicle Nehri boyunca ve tarihi ticaret yollarının kesişim noktasında yer alan **Bağdat**, 7,6 milyondan fazla nüfusuyla ülkenin en büyük şehridir. 2013 Arap Kültür Başkenti olarak seçilen Bağdat, Arap bölgesinin başlıca edebi üretim merkezlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Çeşitliliğin şehri olan Bağdat'ta, edebiyat sektörü Arapça, İngilizce ve Fransızca olmak üzere üç dilde yayınlanan gazetelere rastlamak mümkündür. Edebi üretim, şehrin kültürel yaşamının merkezinde yer almakta olup, edebiyat etkinliklerini desteklenmektedir.

Ünlü ve iyi korunmuş tarihi merkeziyle mimari kabul edilen **Prag**, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne kayıtlı eşsiz bir bina koleksiyonuna sahip entelektüel ve yaratıcı kaynaklara ev sahipliği yapmaktadır. Uzun ve zengin bir edebiyat geleneğine bulunan Prag, çağdaş edebiyat ortamına ve çok kültürlü bir kitap merkezine sahiptir. Prag, uzun süredir devam eden kitap kültürünü ve edebiyat geleneğini ulusal ve uluslararası düzeyde geliştirmeyi amaçlamakta ulusal ve uluslararası alanda edebiyat çalışmaları yapmaktadır.

Dunedin, yüzölçümü bakımından Yeni Zelanda'nın en büyük şehri olup, zıtlıklarla dolu manzaralarıyla ünlüdür. Otago Limanı'nın başında bulunan şehir Pasifik Okyanusu kıyılarından Otago iç bölgelerinin vahşi doğasına kadar uzanmaktadır. Bu etkileyici manzara, 19. yüzyıldan bu yana şair ve yazarlara ilham kaynağı olmuştur. Dunedin, etkileyici yayıncılık mirasının yanı sıra, Dunedin Halk Kütüphanesi gibi birçok ulusal açıdan önemli kütüphane ve kitap koleksiyonuna da ev sahipliği yapmaktadır.

Granada, İspanyolca konuşulan ilk UNESCO Edebiyat Şehri olarak, ünlü şairler, yazarlar ve entelektüellere ev sahipliği yapmaktadır. Granada'nın kamu ve özel kurumları, yayınevleri, kitabeve ağı ve edebiyatla ilgili etkinlikler gerçekleştirmek için yeni sinerjik mekânlar sunmaktadır. Granada her şeyden önce, Cervantes'ten sonra en çok çevrilen İspanyol yazar olan Federico García Lorca'nın şehridir.

Heidelberg'de 700 yılı aşkın bir süredir tarihsel öneme sahip olan yazınsal edebiyatı bulunmaktadır. 1386 yılında Heidelberg Üniversitesinin kurulması, şehri düşünür ve şairler diyarı olarak tanınmasının başlangıç noktasıdır. Ünlü Rönesans Kütüphanesi Biblioteca Palatina'nın Almanca ciltleri hâlâ Heidelberg Üniversitesinde bulunmakta ve dijitalleştirilmektedir.

Polonya dilinin ve edebiyatının merkezinde yer alan **Krakow**, 16. yüzyıla kadar uzanan yayıncılık geleneğiyle bilinmektedir. Şehir, 75'ten fazla kütüphaneye, yaklaşık 100 yayınevine, Polonya Kitap Enstitüsü'ne ve 1364 yılında kurulan Polonya'nın en eski üniversitesi Jagiellonian Üniversitesine ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca, 11. yüzyılda kurulan ilk yazı atölyelerinin (scriptoria) de Krakow'da bulunduğu belirtilmelidir.

Doğu İngiltere'de, şehir olan **Norwich**, 900 yılı aşkın bir süredir fikirlerin ve yazılı edebiyatın geliştiği bir yer olarak bilinmektedir. Yakın dönemde, İngiltere'nin ilk Yaratıcı Yazarlık Yüksek Lisans Programı, Doğu Anglia Üniversitesinde (UEA) kurulmuştur. Dünya çapında tanınan Ian McEwan ve Kazuo Ishiguro gibi yazarlar bu programdan mezun olmuşlardır. Bu anlamda 20. yüzyılın en özgün yazarlarından biri olarak görülen W. G. Max Sebald, 1989 yılında UEA'da İngiliz Edebi Çeviri Merkezi Norwich'te kurmuş ve yaratıcı sektör hayatın vazgeçilmez bir parçası olmuştur.

İzlanda'nın başkenti **Reykjavík**, dünyanın en kuzeydeki başkentidir. **Reykjavík**'in canlı kültürel ortamı, yerel halka ve ziyaretçilere tüm yıl boyunca tadını çıkarabilecekleri çok sayıda etkinlik ve festival sunmaktadır. Geçmişten gelen Sagalara dayanan tarihi ve farklı manzaralara sahip bir coğrafyası ile Reykjavík, genellikle kozmopolit bir metropol ve güvenli bir karışımı bir araya getirmeye çalışmaktadır.

Dublin, yaratıcılığın, düzyazı, şiir, oyun yazarlığı ve şarkı yazarlığı gibi her türden yazının önemsendiği bir edebiyat şehridir. Şehir, dört Nobel Edebiyat Ödülü'ne sahiptir.

James Joyce'un anısına düzenlenen Bloomsday, Melbourne ve St. Petersburg'a kadar kutlanmaktadır. Dünyanın en eski tiyatro festivali olan Dublin Tiyatro Festivali'ne de ev sahipliği yapmaktadır.

Canlı edebiyat kültürüyle tanınan **Melbourne**, çok çeşitli yazarları, başarılı bir yayıncılık sektörünü bir arada tutmaktadır. Çeşitli edebiyat kuruluşlarını, köklü bir okuma kültürünü desteklemekte ve birçok etkinlik ve festivale aktif olarak katılmaktadır. Avustralya'nın en eski halk kütüphanesi olan Victoria Eyalet Kütüphanesi Melbourne'de bulunmaktadır. 1854 yılında kurulan kütüphane, Melbourne'de kurulan ilk büyük kültür kurumu olarak günümüzde yılda 1,7 milyondan fazla ziyaretçi çekmektedir. Melbourne, Australian Poetry, Express Media, Emerging Writers' Festival, Melbourne Writers Festival, Small Press Network, Wheeler Centre ve Writers Victoria gibi bir dizi edebiyat kuruluşuna ev sahipliği yapmaktadır.

Rabelais'nin kitaplarının basıldığı Rönesans döneminde matbaacılığın ve kitap endüstrisinin ulusal beşiği olan **Lyon'un** tarihi edebiyatla yakından bağlantılıdır. Bir Yaratıcı Şehir olarak Lyon, özellikle sanatçıların ve yazarların statüsünü korumaya yönelik tedbirler yoluyla herkesin edebiyata erişimi kolaylaştırmaya çalışmaktadır. Lyon, edebiyata erişimini teşvik etmeye, kültür ve yaratıcılık yoluyla sosyal uyumu güçlendirmek için çalışmalar yapmaktadır.

Iowa City, kent olarak 80 yıldır kendini edebiyat alanına yönelik çalışmalara adanmıştır. Iowa Üniversitesindeki Iowa Yazarlar Atölyesi, üniversite düzeyinde yaratıcı yazarlık eğitimine öncülük etmekte ve şehir genelinde onlarca yaratıcı programa öncülük etmektedir. Yazarlar Atölyesi'nin yanı sıra Üniversite, Uluslararası Yazarlık Programı, Kurgusal Olmayan Yazarlık Programı, Çeviri Atölyesi, Oyun Yazarları Atölyesi, İspanyol Dili Yaratıcı Yazarlık Yüksek Lisans Programı ve Iowa Kitap Merkezi'ne ev sahipliği yapmaktadır.

Edinburgh, dünyanın ilk UNESCO Edebiyat Kenti'dir. Arthur Conan Doyle (Sherlock Holmes), Walter Scott (Waverley) ve JK Rowling (Harry Potter) gibi dünyaca ünlü yazar, şair ve oyun yazarlarının doğum yeri ve memleketidir. Yayıncıların ulusal kuruluşu olan Publishing Scotland'ın yanı sıra ödüllü bağımsız yayıncıların merkezi de burada bulunmaktadır. Edinburgh Uluslararası Kitap Festivali, her Ağustos ayında iki hafta süren, kendi türünde dünyanın en büyük edebiyat festivalidir. Festival, 40'a yakın ülkeden yaklaşık 800 yazarı ağırlamaktadır.

3.1.6. Müzik Alanında Öne Çıkan Şehirler

Müzik ve kültür, **Concepción**'ın sürdürülebilir kalkınmasının ayrılmaz bir parçasıdır. Şehrin zengin konser programları, canlı gece hayatı ve büyük etkinlikler, onu bir kültürel turizm destinasyonu merkezi olarak öne çıkarmaktadır. Müzik, Concepción'da sosyal entegrasyon için önemli bir faktör olup, sakinlerinin kimliğini şekillendirmektedir. Genç orkestralar, Big Band Jazz grupları ve korolar gibi çeşitli müzik girişimleri, şehrin kültürüne katkı sağlamaktadır.

Müziğin kültürel bir kaynak olarak kullanımı, **Caracas**'ın sürdürülebilir kentsel gelişimi için önemli bir etki yaratmaktadır. Farklı izleyiciler için canlı müziği geliştirmeye odaklanmış 61'den fazla kültürel alanla, Caracas, canlı bir müzik ortamı oluşturmuştur. Özellikle, Venezuela'nın Gençlik ve Çocuk Orkestraları ile Koroları Ulusal Sistem tarafından sunulan Luthier Akademik Programı, Caracas'ın müzik endüstrisine gençleri dâhil etme müzik konusuna verdiği önemi göstermektedir. Yaratıcı ve yenilikçi bir şehir olarak Caracas, kültürel ve yaratıcı sektörleri güçlendirmeye yönelik çeşitli programlara ve projelere odaklanmıştır.

Bolzano, İtalyanca, Almanca ve Ladin dillerinin konuşulduğu üç farklı kültürün ve dilin bir arada varlığını sürdüren canlı bir şehirdir. 19. yüzyılın sonlarından itibaren müzik, bu bölgedeki farklı kültürleri birleştiren evrensel bir dil olarak görülmüştür. Şehrin müzik mirası, Bolzano'nun müzik mükemmeliyetiyle tanınmasına katkı sağlayan Monteverdi Konservatuvarı ile bilinmektedir. Ayrıca şehir 1949 yılında kurulan ünlü Busoni Piyano Yarışması'na ev sahipliği de yapmaktadır.

Suphanburi, farklı kültürler, etnik gruplar ve topluluklar arasında öne çıkan zengin bir müzik mirasına sahiptir. Zamanla şekillenen müzikal kimliği, lirik doğaçlama ile yerel stilleri harmanlayarak kendine özgü bir ton oluşturmuştur. II. Dünya Savaşı sonrası Suphanburi, ülke çapında popüler olan "Luk Thung" türünün merkezi haline gelmiştir. Klasik ezgileri halk duyguları ve kırsal nostaljiyi batı enstrümanlarıyla birleştirerek uluslararası takdir kazanmıştır.

Da Lat'ın ekonomik büyümesi, 278 şirketin bulunduğu yaratıcı sektörlerle sağlanmaktadır. Bu sektör, 5.000'den fazla kişiye istihdam sağlamakla birlikte şehrin GSYİH'sının %3,7'sini oluşturmaktadır. Da Lat, müzik endüstrisini geliştirmek gayesi ile gerekli altyapıyı finanse etmeyi ve büyük ölçekli etkinlikler düzenlemeyi büyük bir özenle gerçekleştirmektedir. Örneğin; Da Lat Opera Binası'nın inşası ve 2023 yılında düzenlenen Bükreş Senfoni Orkestrası ile dünya çapındaki sanatçıların katılımıyla gerçekleştirilen Hoa Sen SoundFest'in organizasyonu gerçekleştirmiştir.

Banja Luka yaratıcı şehri, kültür ve yaratıcı endüstrilerin sürdürülebilir kentsel kalkınmanın temel taşlarına olan inancıyla hareket etmektedir. Medeniyetler ve geleneklerin kesişim noktasında bulunan Banja Luka, farklı dini topluluklar ve tapınaklara ev sahipliği yapmaktadır.

Bydgoszcz'de müzik, sosyal değişimleri desteklemekle birlikte miraslarını orada bulunanlara hatırlatmakta ve ileriye dönük fikirleri hayata geçirmeye çalışmaktadır. Birçok canlı yaratıcı alanda, yerel müzik sahneleri öne çıkmakta ve klasik, caz, halk, alternatif ve hip-hop gibi geleneklerini korumaya çalışmaktadır. Şehir, tanınmış müzik kurumlarına ev sahipliği yapmakta ve her yıl 12 müzik festivali ve yaklaşık 80 açık hava konseri düzenlemektedir.

Veliky Novgorod yaratıcı şehri, yıllar içinde yerel müzik kültürünün gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Bu şehrin kültürel mirası, antik Novgorod'un destanları ve performanslarıyla geçmişten günümüze gelmektedir. Ayrıca, ülkenin geleneksel çan çalma geleneğinin doğduğu yer olan bu şehir, 18. ve 19. yüzyıllarda müziğin önemli bir parçası haline gelmiştir.

Veliky Novgorod yaratıcı şehri, yıllar içinde yerel müzik kültürünün gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Şehrin kültürel mirası, antik Novgorod'un destanları ve performanslarıyla bilinen geçmişten günümüze taşımaya çalışmaktadır. Bu şehir, ayrıca, ülkenin geleneksel çan çalma geleneğinin doğum yeridir. Bu gelenek, 18. ve 19. yüzyıllarda müziğin önemli bir parçası haline gelmiş ve Znamenny şarkı söyleme geleneğinin gelişiminde de önemli bir rol oynamıştır. Znamenny şarkı söyleme, günümüzde hem Rusya'da hem de dünya çapında popüler olan çok sesli liturjik bir şarkı söyleme türüdür.

Varaždin, kültürel mirası, tarihi manzarası, klasik ve çağdaş müzik türlerinde gelişen müzik yaşamı ile tanınan bir şehirdir. Yıl boyunca çeşitli etkinlikler ve festivaller düzenleyerek kültürel anlamda merkezi bir rol oynamaktadır. Varaždin, zengin kültürel mirası, canlı kültürel kurumları ve tercih edilen festival sezonu ile dikkat çekmektedir. Bu festivaller içinde Varaždin Müzik Okulu ve Barok Akşamlar Festivali de yer almaktadır.

Montreux, müziği gelişim stratejisinin merkezi bir yeri olarak bilinmektedir. Cenevre Gölü kıyısında yer alan şehir, Montreux Caz Festivali'ne (MJF) ev sahipliği yapmakta ve bu festival, 2023 yılında Arthur Ödülleri'nde Avrupa'nın en iyi festivali olarak seçilmiştir. Montreux, müziğin kapsayıcı doğasını "La Chaise Rouge" ve "Tous en chœur" gibi programlarla Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi "Eşitsizliklerin Azaltılması"na yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Baja California eyaletinin müzik başkenti olan **Mexicali**, müziği sosyal uyum ve sürdürülebilir kalkınma için kullanmaktadır. şehrin kültüre olan bağlılığı, ekonomik büyümesinde de kendini göstermektedir. Zengin müzik mirasını ortaya koymak için Mexicali, her türlü müzik etkinliğinin düzenlenmesini teşvik etmektedir.

Yaratıcı bir mirasa kökten bağlı olan şehir **şanlıurfa**, Neolitik döneme kadar uzanan müziksel ve kültürel bir geçmişe sahiptir. Farklı kültürlerden ve dillerden gelen insanları müzik geleneğiyle bir araya getiren tarihi bir şehir olan şanlıurfa, müzik endüstrisini turizm sektörünün itici bir gücü olarak görmektedir. Bu temele dayanarak, çeşitli programlar, gençlerin yeni beceriler edinmelerine, farklılıkları anlamalarına ve özellikle mültecilerle gruplarıyla sosyal uyum sağlamalarına yardımcı olmak amacıyla müziğin evrensel dilini kullanmayı amaçlamaktadır. şanlıurfa'nın, M. . 10.000 yılına kadar uzanan eşsiz kültürel ve müzikal mirası, uluslararası alanda  ne çıkmaktadır. Kilise müziğinin doğum yeri olarak kabul edilen şehir, çeşitli alanlarda uluslararası işbirliği yapmaktadır.

Müzik, **Toulouse'da** merkezi ve kıymetli bir yerde durmaktadır. şehir, kentsel müzik, dünya müziği, geleneksel müzik ve daha fazlasını bir arada bulunduran zengin bir müzikal mirasa sahiptir. Toulouse, yerel sanat ları destekleme konusunda uzun bir geçmişe sahiptir. Bunun en güzel  rneği, METRONUM programıdır.

Bağımsız rock müziğinin ulusal beşiği olarak bilenen **Ipoh**, ulusal ve uluslararası alanda tanınmış bağımsız müzik prodüktörleri, plak şirketleri ve gruplarla  ne çıkmaktadır. şehirde gelişen ve uzmanlaşmış müzik performansları, halkın rock müziğini benimsemesiyle "Ipoh'un sesi"ni oluşturmaya çalışmaktadır. Ipoh, tasarımcıların ve prod kt rlerin bağımsızlığını, sektörün ekonomik sürdürülebilirliğini garanti altına almaya çalışmaktadır.

Gwalior, geleneksel Gharana Hindustani müzik formları olan Dhrupad ve Khayal'ın doğduğu yerdir. Bu stiller hâlâ canlı bir şekilde varlığını sürdürmekte ve bu müzik formları sanatçılar için önemli bir buluşma noktasını oluşturmaktadır. Yaratıcı şehir, bu kültürel zenginliği sergilemeyi, sanatçılarının görünürlüğünü artırmayı ve müzik sektörünün ekonomik canlılığını sağlamayı teşvik etmektedir. şehir, konserlerin maliyetini düşürmeyi ve onları sistematik olarak ücretsiz hale getirmek için adımlar atmaktadır.

Batum, jeopolitik konumu, doğal, tarihi ve kültürel varlıklarıyla müzik endüstrisinin gelişimi açısından muazzam bir potansiyele sahiptir. şehir, her yıl Uluslararası Karadeniz Caz Festivali, Gece Serenatları, Karadeniz'in Sesi, Batum Karadeniz Müzik ve Sanat

Festivali, Garakanidze Batum Halk ve Manevi Müzik Festivali ile Batum Sanat Festivali olmak üzere 6 uluslararası müzik festivaline ev sahipliği yapmaktadır.

Müzik, **Belfast**'ın tarihi boyunca değişmez bir unsur olmuştur. Belfast halkının günlük yaşamının bir parçası olan müziğin yanı sıra şehir, 18 tiyatro, 28 sanat merkezi, 60 galeri, 90'dan fazla oyun alanı, 15 müze, 6 stadyum, 22 kütüphane, 80 miras alanı ve 71 açık alan ve halka açık park olmak üzere büyük çeşitli kültürel varlıklara ev sahipliği yapmaktadır.

Huancayo, Peru'nun merkezinde, deniz seviyesinden 3200 metre yükseklikte yer almaktadır. Ülkenin “Ticaret Fuarı Başkenti” olarak bilinene şehirde festivaller ve iş memnuniyeti nedeniyle “Peru'nun En Mutlu Şehri” olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, film yapımı, fotoğrafçılık ve yayıncılık endüstrisi gibi diğer yaratıcı alanlar da başarılı işler ortaya çıkaran Huancayo, Peru Devleti tarafından Ulusun Kültürel Mirası olarak tanınmaktadır.

Dünya çapında mükemmel müzik eğitimiyle tanınan **Kharkiv**, kentin eğitim kurumlarından mezun olan birçok ünlü besteci, müzisyen ve vokalistle somutlaşan zengin bir müzik ve kültür mirasına sahiptir. 2019 ve 2020 yılları arasında Kharkiv'de 5.400'den fazla kültürel etkinlik düzenlenmiş olup toplamda 520.000'den fazla izleyiciye ulaşmıştır. Estonya'nın başkenti **Tallinn**, erişilebilir ve kozmopolit müzikal bir kimliği bulunmaktadır. Devrimci ve ilham verici şarkılara vurgu yapan kent müziğinin kimliğinde Estonya her zaman önemli bir rol oynamıştır. Şehirde, müzik sektöründe 1.500'den fazla kuruluş ve şirket kayıtlı olup toplamda 2.500 kişi istihdam edilmektedir. Tallinn, Estonya Müzik ve Tiyatro Akademisi, Ulusal Opera, Estonya Ulusal Senfoni Orkestrası, Estonya Filarmoni Oda Korosu ve Tallinn Oda Orkestrası gibi dünya çapında müzik kurumlarının yanı sıra Şarkı ve Dans Kutlaması ile Tallinn Müzik Haftası, Birgitta Festivali, Jazzkaar, Estonya Müzik Günleri gibi festivallere de ev sahipliği yapmaktadır. **Xalapa** şehri, yüksek düzeyde müzik eğitimi almak üzere şehre her yıl 900 öğrencinin geldiği dinamik bir şehirdir. Şehirde her yıl 10.000'den fazla müzikal gösteri gerçekleştirilmekte olup, yıllık ortalama izleyici sayısı 300.000'den fazladır ve bu da yerel nüfusun %70, 6'sına denk gelmektedir. Xalapa, klasik müzik, caz, jarocho ve huasteco, salsa, rock, danzón ve bolero gibi farklı müzik türleri için önemli bir müzik alt yapısına sahiptir.

Mauritius'un batısında yer alan **Port Louis**'in yaratıcı endüstrileri, kültürel mirası ve toplumun yenilenmesi için bunları temel itici güç olarak düşünmektedir. Port Louis'in kültürel mirasının korunması, aktarılması ve tanıtılması için çeşitli imkânlar sunmaktadır.

Nelson Mandela Afrika Kültür Merkezi (NMCAC), Afrika ve Creole müziği, sanatın ve kültürünün zenginliğini ve çeşitliliğini geliştirmek için çeşitli stratejiler geliştirmektedir. **Recife**, yaklaşık 500 yıllık tarihi ile Brezilya'nın en eski şehirlerinden biridir. Gelenek, yaratıcılık ve kültürel  eşitlilik Recife sakinleri için büyük kimlik belirleyicisidir. Müzik, geniş bir ağı harekete geçirerek kültürel aktörleri ve hizmetlerde etkin bir rol oynamaktadır. Recife özellikte sokak karnavalı ile ünlüdür. Her yıl düzenlenen Galo da Madrugada, dünyanın en büyük karnavalıdır.

Farklı kültürlerin keşittiği bir şehir olan **Santiago de Cuba**'da müzik en yaygın sanatsal ifadelerden biridir. Kent sakinleri için müzik, sosyal entegrasyonu, çok kültürlü diyalogu, sosyal kimliğin yaratılmasını ve geliştirilmesini ortaya koyan bir kentsel gelişim aracıdır. şehrin ruhu, Yaratıcı Müzik şehri'nin temel unsurlarına sahiptir.

200'den fazla kültürel varlıkla temsil edilen zengin kültürel altyapısıyla **Ibag  **, Kolombiya'nın müzik başkenti olarak kabul edilmektedir. Yıl boyunca 30'dan fazla müzikal ve sanatsal etkinliğe ev sahipliği yapan kentin  ne çıkan etkinlikleri müzikten zanaata, popüler sanatlardan gastronomiye kadar uzanmaktadır.

Abu Dabi, politikaları ve yatırımları aracılığıyla, yaratıcılık ve kültürün sürdürülebilir kentsel kalkınmaya yön verdiği kültürel çeşitliliğe sahip küresel bir şehir olma konumunu ilerletmeyi amaçlamaktadır. Kültürel ve yaratıcı sektör, Abu Dabi'de sosyal uyumun, ekonomik büyümenin ve çeşitliliğin önemli bir itici gücü olarak kabul edilmektedir. Abu Dabi'nin müzik sektörü, 4.000'den fazla kültür profesyoneli istihdam ederken 600'den fazla müzik işletmesine de sahiptir.

Vranje şehri, Sırbistan'ın güneyinde yer alan P inje bölgesinin başkentidir. Vranje şehrinin, Sırbistan Cumhuriyeti'nin somut olmayan kültürel mirası listesinde yer alan "Vranjska gradska pesma" adlı şarkının esin kaynağı olmasıyla bilinmektedir. Bu şarkı, burada yaşayan insanların derin duygusal hassasiyetini, hislerini ve ruh halini yansıtarak müzik aracılığıyla kendilerini ifade etmelerini sağlamaktadır.

Orta Anadolu'da yer alan **Kırşehir**'de yaklaşık 2 bin kişi şehrin ünlü müzik endüstrisinde yer alan müzisyenlerden oluşmaktadır. Geleneksel yerel müziklerin icracıları olarak bilinen Abdallar, şehrin en önemli topluluklarından biri olarak kabul edilmektedir. Kendilerine has yaşam tarzları, sosyal etkinlikleri, dini görüşleri, değerleri ve manevi alandaki düşünceleriyle özgün sanatların başlıca kaynakları olmaktadır. Müziğin, hayatın önemli bir parçasını oluşturduğu Kırşehir, sıklıkla dini ve kültürel etkinliklerde önemli bir rol oynamaktadır. şehirdeki müzik, her yaştan insanı bir araya getirmek için kullanılmaktadır. Dünya Sanat Günü Sergisi, müzik dâhil olmak üzere birçok sanat formunu bir araya getirmektedir.

Llíria, İspanya'nın Turia Vadisi'nde yer alan, Akdeniz iklimine sahip Valencia bölgesinde bulunan bir şehirdir. Müzik Lliria'nın kültürel kimliğinin temel bir parçası olup, şehri uluslararası alana taşımaktadır. Müzik şehir tarihinde M.Ö. 3. yüzyıla kadar uzanan köklü bir geçmişe sahiptir. Zaman içinde müzikal ününü geliştiren Lliria, müzik sektörünü desteklemek için her yıl yaklaşık 2,3 milyon Amerikan doları ayırarak bu alandaki büyümeyi sürdürmektedir.

M.Ö. 7. yüzyıldan bu yana **Essaouira**, yaratıcılığın önemli bir bölgesel merkezi konumundadır. UNESCO Dünya Mirası listesinde yer alan Essaouira, müziğin tam anlamıyla hayat bulduğu kültürel bir alana sahiptir. Essaouira, aynı zamanda kültürler arası diyalogun önemli bir merkezi olarak hoşgörünün simgesi olarak kabul edilmektedir. Lüksemburg, Belçika ve Almanya'ya yakın bir konumda bulunan **Metz**, yaratıcı endüstriler, teknopark ve bir Avrupa teknoloji kampüsü ile zengin bir kültürel ekosisteme sahiptir. Kültür için toplam yıllık işletme bütçesi olarak yaklaşık 133 milyon Amerikan doları ayrılmakta ve bunun 69 milyon doları sadece müzik alanına verilmektedir. Metz, hem profesyonel hem de amatör müzik kariyerlerinin gelişimini destekleyerek 30.000 metrekarelik alanı, dernekler ve start-up'lar için bir çalışma merkezine dönüştürmüştür.

Havana, Küba'nın önde gelen turistik destinasyonu ve müzik üretiminin temel merkezi olarak bilinmektedir. Havana'da bulunan eski şehri ve sur sistemleri, 1982 yılında UNESCO tarafından Dünya Mirası Kültürel Alan olarak ilan edilmiştir. Bu alanlar, Avrupa, Afrika ve yerli katkılarının birleşimiyle zengin bir tarihsel, mimari ve kültürel mirasa sahip olup, müziğin ritmiyle yankılanan bir şölen havası yaşatmaktadır.

Valledupar, uzun zamandır müziğiyle tanınırken 300'den fazla şirket, müzik eğitimi, üretimi, tanıtımı ve dağıtımıyla 70.000 kişiye istihdam sağlamaktadır. Ayrıca, müzikle ilgili sektörlerde serbest çalışan yaklaşık 100.000 kişi bulunmaktadır. Vallenato Efsanesi Festivali, Kolombiya'nın en önemli müzik festivallerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. 1968'de kurulan festival, piquería (şarkı sözleri yarışması) gibi etkinliklerin yanı sıra, geleneksel enstrümanlar olan Vallenato (akordeon) performanslarına ev sahipliği yapmaktadır.

Port of Spain, Trinidad ve Tobago'nun başkenti olarak, dünya çapında müziğinin ve karnavalın doğum yeri olarak tanınmaktadır. Şehrin kalbinde yer alan muzik calypso, chutney ve soca gibi yerli müzik türleriyle öne çıkmaktadır. Son yıllarda şehir, müzik sektörünün büyümesine olanak tanıyarak hem ekonomik hem de sosyal faydalar sağlamak için son teknolojiyle altyapıya yatırım yapmaktadır.

Valparaíso, Şili'nin kuzeyinde önemli bir denizcilik kenti olup, renkleri ve muazzam manzaraları ile bilinmektedir. Şehir, ulusal düzeyde bir yenilik ve girişimcilik merkezi

olarak kendini konumlandırmıştır. Dikkat çekici manzarasıyla Valparaíso, Nobel Ödüllü yazar Pablo Neruda başta olmak üzere pek çok ünlü sanatçıya, müzisyene ve etkili kişiye ev sahipliği yapmıştır. Yaratıcı fonlardaki artış sayesinde, şehrin müzik sektörü bölgesel satışlardan elde ettiği bölgenin müzik merkezi haline gelmiştir.

Filistin'in Batı Şeria Bölgesi'nde yer alan **Ramallah**, diğer eski Filistin şehirlerinden farklı olarak, nispeten genç bir şehir olup modern bir vizyona sahiptir. Bir yandan zengin kültürel geleneği, diğer yandan ise dinamik çağdaş müzik sahnesi ile Ramallah, müziği sosyal dönüşüm ve gelişim faktörü olarak kullanmaktadır. Müzik şehir için, barış inşasında önemli bir rol oynayan güçlü bir ses anlamına gelmektedir.

Sanandaj, İran'ın ikinci en büyük Kürt şehri olup, yaklaşık 500.000 nüfusa sahiptir. İran'daki en ünlü Kürt müzisyenlerinden bazılarının ev sahipliği yapan şehir, Kamkar, Baba-Shahabi, Yousef Zamani ve Farajpoori gibi kişiliklerle ön çıkmaktadır. Kürt müziğini korumaya adanmış olan şehirde, şu anda 25 aktif müzik kurumu, 30 müzik grubu ve 12 müzik aleti üreticisi faaliyet göstermektedir.

Dominik Cumhuriyeti'nin başkenti olan Santo **Domingo**, 3.6 milyonluk nüfusuyla, Hispanik Karayipleri'nin kültürel merkezlerinden biridir. Merengue, Bachata, Son, Salsa, klasik müzik, Latin caz, pop, rock, hip-hop, perico ripiao, urban müzik, tropikal füzyon ve diğer birçok geleneksel ve çağdaş ritmi içeren canlı müzik mirasıyla tanınmaktadır. Şehir, müzik sektöründe çalışan 2.000'den fazla şirkete ev sahipliği yapmakta olup, 468.324 kişiyi kültürel ve yaratıcı faaliyetlerde istihdam etmektedir.

Veszprém, Macaristan'ın en eski şehirlerinden biridir. Yenilenmiş ana Barok yaya caddesi gibi birçok ilginç cazibe merkezi sunmanın yanı sıra, şehir özellikle koral müziğiyle tanınmaktadır. Uzun bir koro ve koro festivalleri geleneğine sahip olan Veszprém, Veszprém Şehir Korosu ve Gizella Kadınlar Korosu dâhil olmak üzere çok sayıda amatör ve profesyonel vokal gruba ev sahipliği yapmaktadır.

Portekiz'in Merkezi Bölgesi'nde yer alan **Leiria**, Porto ve Lizbon arasında stratejik bir konumda bulunmaktadır. Seramik ve cam gibi birkaç endüstrinin gelişimine olanak tanıyan Leiria, şu anda Portekiz'in önde gelen müzik üretim merkezlerinden biri olarak kabul edilmekte ve geleneksel orkestraları, korolar ve halk müziği ile ünlüdür.

Tataristan Cumhuriyeti'nin başkenti **Kazan**, Rusya Federasyonu'nun batısında yer almakta olup, köklü bir müzik geleneğine sahip ve aynı zamanda birçok ünlü besteci ve sanatçının doğum yeridir. Kazan her yıl, Feodor Şalyapin anısına düzenlenen opera festivali de dâhil olmak üzere 40'tan fazla büyük uluslararası festivale ev sahipliği yapmaktadır. Bu uluslararası müzik etkinliği, dünyanın dört bir yanından opera

sanatçılarını ve opera severleri cezbetmekte ve yerel ve ulusal opera sanatçılarına evrensele açılma imkânı tanımaktadır.

Ambon, Endonezya'nın Maluku bölgesinin başkenti olup, müziği sadece eğlence kaynağı olarak değil, aynı zamanda bir yaşam biçimi olarak benimsemiştir. Müzik, günlük yaşamda onlara eşlik ederek genellikle kutlamalar ve tatillerde merkezi bir yer bulmaktadır. Ambon'daki insanların neredeyse %90'ı, korolara katılımları ve küçük yaşlardan itibaren aldıkları eğitim sayesinde profesyonel seviyede şarkı söyleyebilmektedir. Endonezya Müzik Konferansı, Ulusal Müzik Sempozyumu ve Amboina Uluslararası Müzik Konvansiyonu gibi etkinlikler aracılığıyla müziğini ulusal ve uluslararası ölçekte tanıtmaktadır.

Tarihi olarak Joseon Hanedanı (1392-1905) olan geleneksel saray müziğinin merkezi olarak bilinen **Daegu**, aynı zamanda Batı müziğini Kore'ye ilk tanıtan şehir olup ülkenin ilk piyano performansına da ev sahipliği yapmıştır. Daegu, Kore Savaşı sırasında birçok sanatçının şehre sığınarak Kore modern sanatına katkı sağlamıştır. Şehir, ayrıca Asya'daki ilk ve en büyük opera festivali olan Daegu Uluslararası Opera Festivali'ne (DIOF) ev sahipliği yapmaktadır.

Meksika'nın Michoacán eyaletinin başkenti olan **Morelia**, klasik ve halk müziği bestecilerinin müzisyenleriyle ülkenin en eski müzik konservatuvarı olan Conservatorio de Las Rosas'a (Güller Konservatuvarı) ev sahipliği yapmaktadır. Son yıllarda düzenlenen müzik etkinlikleri yerel yaratıcı ekonominin önemli bir ayağını oluşturmaktadır. 1989'dan bu yana, Morelia Müzik Festivali, Miguel Bernal Jiménez gibi uluslararası üne sahip sanatçıları tanıtmanın yanı sıra müzik eğitimi alanında da önemli bir etkinlik olarak kabul edilmektedir.

Çekya'nın ikinci en büyük şehri olan **Brno**, ünlü besteciler Leoš Janáček, Erich Wolfgang Korngold ve Pavel Haas'ın memleketi olarak, Orta Avrupa'da stratejik bir konumda yer almaktadır. Zengin bir kültürel programa ev sahipliği yapan Brno'da düzenlenen müzik etkinlikleri; projeleri, işbirliği, kültürlerarası diyalogu ve sosyal katılım temalarını öne çıkarmaktadır. Ayrıca, 2013 yılından bu yana, belediye, Brno-Müzik Dostu Şehir web portalı için gerekli finansmanı sağlamaktadır.

Şili'nin Los Lagos Bölgesi'nde, güneyde yer alan **Frutillar**, 150 yıllık yaşayın bir müziğe tanıklık etmektedir. Şili'nin Bavyera'sı olarak adlandırılan şehir, 1850'lerdeki Alman göçmenlerinden etkilenecek, müziği sosyal hayatın temel bir noktası haline getirmiştir.

Praia, Cabo Verde'nin başkenti, Santiago adasında yer almaktadır. Ülkenin en büyük ekonomik merkezi olup 1975'teki bağımsızlığından sonra, Praia, tabanka, batuque ve funaná gibi müzik türlerini tanıtmayı amaçlamaktadır. Bu girişimle, 1990'larda

uluslararası anlamda büyük bir ün kazanan morna ve coladeira gibi geleneksel müzik türlerinin stilistik gelişiminde önemli bir rol oynamıştır.

Güney Hindistan'ın kültürel kapısı olan **Chennai**, 6.000 yıllık bir müzik geleneğine sahiptir. Müzik, Gurukulam yöntemiyle nesilden nesile aktarılmıştır. Bu yöntem, müzik öğretmenlerinin öğrencileri evlerinde misafir ederek müzik bilgisi ve pratiğini bir yaşam tarzı olarak öğretmelerine dayanmaktadır. Bu sektör, mevcut yaratıcı ekonomiye yaklaşık 20 milyon Amerikan doları şeklinde bir katkı sağlamaktadır.

Adriyatik Denizi'ne bakan İtalyan sahil kenti **Pesaro**, derin bir müzik geleneği ile tanınmaktadır. The Barber of Seville (Sevilla'daki Berber) ve William Tell operalarının bestecisi Gioachino Rossini'nin doğum yeri olan Pesaro, opera tarihinin şekillendirilmesinde büyük katkı sağlamıştır. Rossini anısına kurulan Conservatorio Statale di Musica, İtalya'nın en eski ve en prestijli konservatuvarlarından biridir.

İsveç'in Manchester'ı olarak anılan **Norrköping**, klasik ve elektronik müzikten yeni ve modern müziğe kadar geniş bir müzik yelpazesine sahip zengin ve çeşitli bir müzik sahnesine sahiptir. Şehir, ülkenin en eski amatör tiyatro sahnesi olan Arbisteatern (Arbis Tiyatrosu) ve Norrköping Senfoni Orkestrası'na ev sahipliği yapmaktadır. 1912 yılında kurulan Orkestra, İskandinavya'nın en tanınmış orkestralarından biri olup 85 müzisyenden oluşmaktadır. Ayrıca geçmiş yıllarda, Herbert Blomstedt, Okko Kamu ve Franz Welser-Möst gibi pek çok saygın şefin yönetiminde konserler vermiştir.

Kansas City, Missouri'nun batı ucunda yer almaktadır. Ünlü müzisyenler Count Basie ve Charlie Parker gibi isimlere ev sahipliği yapmıştır. Bu bölge, cazın 100 yıllık tarihi etrafında şekilenen önemli bir kentsel canlanma örneği olarak kentsel yeniden yapılanmaya yaptığı en önemli yatırımlardan biridir. Kansas City, cazın uluslararası alandaki önemini vurgulayan ülkenin en saygın müzik konservatuvarlarından biri olan Missouri-Kansas City Üniversitesi'ne ev sahipliği yapmaktadır. Bölgede bulunan tüm sanat ve kültür kuruluşlarının %60'ı Kansas City'de yer almaktadır.

Portekiz'de 54.432 nüfusa sahip olan **Amarante**, genç nüfus oranı yüksek bir şehirdir. Viola amarantina'nın doğum yeri olarak bilinen şehir, aynı zamanda tarihi kiliseleri süsleyen İber müzikli org serileriyle de ünlüdür. Her yıl, farklı yaş ve yetkinliğe sahip 1.200'den fazla kişinin amatör müzik gruplarına katıldığı tahmin edilmektedir. Kentte müzik erişimini artırma ve müzik pratiği yapma fırsatları sunma noktasında güçlü bir müzik eğitimi politikasını desteklenmektedir.

Yeni Zelanda'nın müzik endüstrisinin kalbi sayılan **Auckland** ülkenin birçok tanınmış sanatçısı, uygulayıcısı ve kurumu burada bulunmaktadır. Dünyanın en farklı şehirlerinden biri olarak, Auckland'da müzik, şehrin kimliğini şekillendirmede ve sosyal katılımı teşvik

etmede hayati bir rol oynamaktadır. Kayıt şirketleri ve stüdyolar için bir merkez olmanın yanı sıra Auckland, ülkenin ana organizasyonel kurumlarının da mekânı konumundadır. **Almatı**, Kazakistan Cumhuriyeti'nin en büyük şehri olup, 1.7 milyonun üzerinde nüfusa sahiptir. 18. yüzyıldan bu yana Kazak sanatçıları, müzikal ve şiirsel doğaçlama yapabilme yetenekleriyle tanınmaktadır. Zengin bir müzik mirası üzerine kurulu olan Almatı, ulusal çapta tanınan besteciler Ahmet ve Gaziza Zhubanov ile Erkegalı Rakhmadiev'e ev sahipliği yapmaktadır. Almatı'da müzik, güçlü bir yerel desteğe sahip olup vatandaşların bu sektöre katılması için politikaları geliştirilmektedir.

Salvador, 2,9 milyonluk nüfusuyla Brezilya'nın üçüncü büyük kentidir. Ünlü besteciler Gilberto Gil ve Caetano Veloso'ya ev sahipliği yapan Salvador, tropicalismo, axé, bossa nova ve samba gibi birçok müzik türünün doğduğu yer olarak bilinmektedir. Yüksek güçlü ses sistemi sayesinde büyük açık hava müzik etkinlikleri için mobil sahne olarak kullanılan “trio elétrico” (bir tür kamyon) da Salvador'da ortaya çıkmıştır.

Kolombiya'nın 2.3 milyon nüfusuyla ikinci büyük şehri olan **Medellin**, kültür, eğitim ve inovasyon aracılığıyla sosyal değişime yönelik kültür öncülüğündeki önemli yenilenme çabaları desteklenmektedir. Medellín, Medellín Vive la Música, Uluslararası Tango Festivali ve UNESCO tarafından Latin Amerika'da gençlerin desteklenmesine yönelik en önde gelen projelerden biri olarak kabul edilen Altavoz gibi çeşitli müzik etkinliklerine ev sahipliği yapmaktadır.

Ganj vadisinin kalbinde yer alan ve Benares olarak da bilinen **Varanasi**, 1,4 milyon nüfusa ev sahipliği yapmakta ve dünyanın en eski şehirlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Hindistan'ın bu ünlü ruhani başkenti, müziğin gelişimini Şiva'yadan Puranik literatürüne kadar uzanan bir müzik mirasına tanıklık etmektedir. Müzik sektöründeki aktif müzik şirketlerinin sayısı önemli ölçüde artarak 300'e ulaşmıştır. Bu destek sayesinde Varanasi'nin 350 yıllık festivalleri canlandırılmış ve yeni bir ivme kazandırmıştır.

İngiltere'nin kuzey batısında yer alan **Liverpool**, 470.000 nüfusa ve tarihteki en etkili rock gruplarından birine ev sahipliği yapmaktadır. Müzik, Liverpool'un kültürel kimliğinin merkezinde yer almakta ve yıllık 70 milyon sterlinden fazla ciro yaratarak yerel ekonomisinin önemli gelir kaynağını oluşturmaktadır. Buna ek olarak şehir, Kraliyet Liverpool Filarmoni Orkestrası'na destek sağlamaktadır. Liverpool, tüm müzik türlerini desteklemenin yanı sıra, bireylerin müziğe katılımını ve sosyal uyumunu artırmada bir kaldıraç görevi üstlenmektedir.

Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin başkenti **Kinşasa**, zengin bir müzik tarihine tanıklık etmektedir. Uluslararası etkiyle şekillenen popüler bir dans müziği türü olan Kongo

rumbasının beşiği olarak kabul edilmektedir. Müzik, Kinşasa için ortak bir sosyal pratik ve kültürlerarası diyalog ile sosyal uyumun temel sağlayıcısıdır. Ayrıca şehir, Kongo rumbasının ikinci dalga hareketinin bir parçası olarak Afrika Caz ve Ok Caz gibi öncü müzisyen ve grupların çıkış yaptığı Olympia, Ngoma ve Loningisa gibi çok sayıda kayıt stüdyosuna ev sahipliği yapmaktadır.

Kore yarımadasının güney ucunda yer alan **Tongyeong**, Kore müziğinin en ünlü müzik figürü ve şehrin gerçek bir sembolü gelen Isang Yun da dâhil olmak üzere birçok ünlü bestecinin memleketi olarak uluslararası üne sahiptir. Tongyeong'da müzik, çağdaş müzisyenlerin birçoğunun maske dansı Ohgwangdae gibi geleneksel operalardan ilham almasıyla gelenek ve modernliği birbirine bağlamaktadır. Müzik kentin can damarı olduğundan, yakın zamanda teknolojik alt yapısı olan bir konser salonuna 52 milyon ABD doları yatırım yapılmıştır.

Sanayi çağının derin izlerini taşıyan **Katowice**, yeniden canlanmak ve yenilenmek için kültür ve yaratıcılığa yatırım yapmaktadır. Kent vizyonunu “ağır sanayiden yaratıcı endüstrilere” sloganıyla özetlemektedir. Şehrin sosyo-ekonomik gelişimini gerçek anlamda besleyen müzik sektörünce desteklenmiş kültürel alanların yenilenmesine odaklanmaktadır. Katowice aynı zamanda ülke çapında kapsamlı bir müzik eğitimi merkezi olarak tanınmaktadır. Şehir özellikle Polonya'da ilk caz müziği bölümünü kuran Karol Szymanowski Akademisi'ne ev sahipliği yapmaktadır.

Müzik, 660.000 nüfuslu başkenti **Kingston** ile Jamaika'nın tarihi temellerini derinlemesine etkilemiş ve kentsel gelişime öncülük etmektedir. Efsanevi müzisyenler, dünyaca ünlü kayıt stüdyoları ve prodüksiyon evleri Kingston'ı müzik yapımında uluslararası üne sahip bir merkez haline getirmiştir. Bob Marley ve Dennis Brown'ın memleketi ve şu altı müzik türünün doğduğu yer olmuştur: reggae, mento, ska, rocksteady ve dancehall. Bugün müzik sektörü, küresel değeri 130 milyon ABD dolarını aşan, yaklaşık 43.000 kişiye istihdam sağlayan ve yerel ekonominin itici gücü olmaya devam etmektedir.

Portekiz'in Centro Bölgesi'nde yer alan **Idanha-a-Nova** müziğin ritmiyle yaşamakta ve belediyenin logosunda iki Adufe tefi yer almaktadır. Yerel kimliğin gerçek bir sembolü olan bu vurmali çalgının varlığı kentin her yerine yansımaktadır. Kentin geleneklerine ve müzik tarihine yönelik yayınlanan yıllık dergi bu çalgının adını taşımaktadır. Bir dizi kültürel etkinliğin gerçekleştirildiği bu yayın, kentin mirası ve festivalleri hakkında bilgi edinmek isteyen turistler ve yerel halk için popüler bir rehber haline gelmiştir.

Adelaide, pek çok nedenle öne çıkmasına rağmen yaratıcı kültürde yaptıkları tüm her şeyin önüne geçmiştir. Adelaide'de müzik ve kültür politikalarının merkezinde yer alan

alışmaları bulunmaktadır. Adelaide'de yıl boyunca çok sayıda sanat ve müzik festivali düzenlenmekte olup bölge ekonomisine yılda 62,5 milyon Avustralya dolarından fazla gelir getirmektedir.

Zengin kültürel olanaklara sahip önemli bir merkez olan **Mannheim**, kurumsal olarak kurulmuş kültür sektörü (müzeler, tiyatrolar, festivaller, sinemalar) ve yaratıcı ortamıyla tanınmaktadır. Mannheim Kültür Ofisi birçok projeyi desteklemekte, görsel ve sahne sanatlarından film, fotoğraf, edebiyat, müzik ve popüler kültüre kadar kültürel ve sanatsal girişimlerin danışmanı, moderatörü, destekçisi, olarak hizmet vermektedir. Mannheim'ın çok sayıdaki kültürlerarası etkinliği, kentin “kentliliğe açık, başkalarına açık, yaratıcılığa açık ve bağlılığa açık” olma temelindeki stratejik hedeflerinin şekillenmesinde yapıcı bir rol oynamaktadır.

Hannover, ilk müzik kasetinin üretildiği ve ilk CD'nin basıldığı şehirdir. Müzik sanatı ve müzik endüstrisi Hannover'de her zaman önemli rollere sahip olmuştur. şehir pop, rock, caz, klasik ve ağdaş gibi çok çeşitli müzik türleriyle şekillenmeye devam etmektedir. Hannover, müzik endüstrisinde yüksek istihdam oranıyla dikkat çekmekte ve müzik eğitimi için mükemmel altyapısı bulunmaktadır.

Canlı müzik sektörüyle tanınan **Hamamatsu**, Yamaha, Kawai ve Roland gibi tanınmış müzik aleti şirketleri burada kurulmuştur. Dünya Uluslararası Müzik Yarışmaları Federasyonu'na bağlı olan Hamamatsu Uluslararası Piyano Yarışması ve Shizuoka Uluslararası Opera Yarışması'nda her yıl parlak müzisyenler sahne almaktadır. Ayrıca yıl boyunca müzik festivalleri ve geleneksel sahne sanatları etkinlikleri de düzenlenmektedir.

Kongo'nun başkenti **Brazzaville**, sanatsal ve entelektüel faaliyetlerin geliştiği büyük bir kültürel kavşak noktasıdır. Brazzaville, “bantous de la capitale” Orkestrası'ndan Paul Kamba tarafından başlatılan bir müzik ritmi ve teması olan Kongo Rumba'sının başlangıcına tanıklık etmiştir. Brazzaville müzik ve sanatla bağlantılı bir mirasa sahip tarihi bir şehirdir. Müzik, neredeyse tüm sokaklarda Brazzaville'in kentselliğine tamamen entegre olmuştur.

Zengin müzik sahnesiyle bilinen yaratıcı bir şehir **Bogota**, kültürün ana unsurlardan biri olarak kamu politikalarıyla desteklenen çeşitli kentsel, ekonomik, sosyal ve kültürel dönüşümler geçirmiştir. 1995 yılında başlatılan ve yerel rock, caz, salsa, hip hop ve opera sanatçıları tarafından ücretsiz, açık hava konserleri sunan “Festivales Al Parque” programı bu sürecin önemli bir parçası olmuştur. Her yıl 600.000'den fazla katılımcıyı ağırlayan festivaller, kamusal alanların vatandaşlar tarafından sahiplenilmesine katkıda bulunmakta ve Bogota'nın kimliğiyle kültürel çeşitliliğini pekiştirmektedir.

Kültür ve sanat etkinliklerle dolu bir şehir olan **Gent**, köklü bir geçmiş ve canlı bir ortamla eşsiz bir kombinasyonunu sunmaktadır. Gent aynı zamanda kültürel ve yaratıcı sektörün toplam istihdamın %4'ünü oluşturduğu bölgesel bir ekonomik merkezdir. Gent, dinamik müzik sahnesi ve klasik müzikten dünya müziğine kadar çeşitli konserler sunan Flanders Festivali; müziğin film üzerindeki etkisine odaklanan Gent Uluslararası Film Festivali; türünün en iyisi olan açık hava festivali olmak üzere birçok müzik festivali ile uluslararası alanda tanınmaktadır.

Önemli bir uluslararası müzik merkezi olarak tanınan **Glasgow**, İskoçya'nın müzik başkentidir. Londra'dan sonra Birleşik Krallık'taki en büyük müzik ekonomisine sahiptir. Tarihsel olarak müzik Glasgow'da kilit bir rol oynamıştır. Müzik, şehir hayatının canlı bir parçası olmaya devam etmektedir. Müzisyenlerinin, uygulayıcıların, müzik dinleyicilerinin coşkusu müziği hem bir sanat formu hem de bir eğitim ve sosyal entegrasyon aracı olarak ele alan kamu politikalarına yansımaktadır.

Andalucía'nın başkenti olan **Sevilla**, İspanya'nın dördüncü büyük şehridir. En ünlü müzik festivali olan Bienal de Flamenco, 2010 yılında UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirası olarak kabul edilen bir müzik türünü sergilemektedir. İki bin yıldan fazla bir geçmişe sahip Sevilla'nın tarihi farklı medeniyetlerin bıraktığı kalıntılar, şehre özgü bir karakter kazandırmıştır. En önemli yapılar UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne dâhil edilmiştir. Şehir, yaratıcı müzik etkinlikleri açısından oldukça tanınmış bir merkezdir.

İtalya'nın kalbinde, Floransa ve Venedik arasında yer alan **Bologna**, tarihi içi içe olan bir şehirdir. Kırmızı tuğla binaları, 42 kilometrelik portikoları, Ortaçağ kuleleri, Bologna'ya benzersiz bir karakter kazandırmıştır. Batı dünyasının en eski üniversitesi olan Bologna Üniversitesi, 1088 yılında kurulmuş ve şu anda 84.000'den fazla öğrenciye ev sahipliği yapmaktadır. Bologna Üniversitesi, İtalya'da sanat, müzik ve sahne sanatlarında diploma veren ilk üniversite olarak bilinmekle birlikte sanat, sinema, müzik ve tiyatro alanlarında dersler vermektedir. Şehirde opera binası Teatro Comunale, Uluslararası Müzik Kütüphanesi ve Müzesi, Baba Martini'le anılan Konservatuvar, Bologna Üniversitesi'nin Müzik/Sahne Sanatları Bölümü ve Filarmonik Akademi bulunmaktadır.

3.1.7. İletişim Sanatları Alanında Öne Çıkan Şehirler

Bilim, teknoloji ve sanatların kesişim noktasında sektörler arası işbirliğini ve proje gelişimini teşvik eden **Caen**, medya sanatları alanında 1.000'den fazla şirket ve 5.000'e yaklaşan çalışanıyla önemli bir yaratıcı endüstriye sahiptir. Şehir, yerel girişimler olan Oblique/s ve Station Mire gibi destek platformları aracılığıyla, Caen'in medya sanatları alanındaki önemli rolünü göstermektedir. Özellikle, şehrin Interstice Festivali,

vatandaşlara ve ziyaretçilere yerel ve uluslararası medya çalışanlarının eserlerini keşfetme fırsatı sunmaktadır.

Casablanca, medya sanatlarıyla kültürel ve yaratıcı endüstrilerin genelinde önemli bir merkez olup, sektördeki farklı şirketlerin %65'ini kendine çekmektedir. Ülkenin en eski festivallerinden biri olan Festival International d'Art Vidéo (FIAV), dört Arttech inkübatörüne sahiptir. Dijital yaratıcılığın gelişimi için ideal bir ortam sunan Casablanca, aynı zamanda yerel video oyunları endüstrisinin gelişimini teşvik etmektedir. 2016 Maghreb Game Conference, 2018 Africa Gaming Fest, Global Game Jam ve 2021 Gaming Awards yarışması gibi etkinlikler düzenlenmiş olup bu etkinlikler, binlerce gönüllü katılımcıyı ve endüstri profesyoneli bir araya getirmiştir.

Bir yenilik merkezi olmayı planlayan **Oulu**, modern teknoloji ile çeşitli yetkinliklerin dinamik bir merkezi haline gelmiştir. Medya sanatları dünyasında, Oulu yerel ortaklarıyla işbirliği yapmaktadır. Bunlar arasında bağımsız sanat organizasyonları, Oulu Üniversitesi ve Oulu Uygulamalı Bilimler Üniversitesi bulunmaktadır. Culture Next, Eurocities Culture Forum, Arctic Mayors' Forum ve Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) gibi uluslararası ağlara aktif katılım, Oulu'nun küresel çalışmalarını göstermektedir. 2022 yılında düzenlenen TechArt Forum, ArtveTech kesişimini sergileyerek yapay zekâ ile üretilen sanat, haptikler, dijital ikizler ve avangard sahne tasarımına yer vermiştir.

2019 yılında Avrupa Gençlik Başkenti ve 2022'de Avrupa Kültür Başkenti olarak seçilen **Novi Sad**, yaratıcılığı sürdürülebilir kentsel kalkınma stratejisinin bir parçası haline getirmiştir. Bu Yaratıcı Şehir, medya sanatlarını desteklemek amacıyla yerel derneklerin geniş bir ağına dayanmaktadır. Bu ağlar New Media Center kuda.org, Videomedeja, Vojvodina Güzel Sanatlar Dernekleri Birliği ve Multimedia Merkezi Led Art gibi kuruluşlardır.

Brezilya'nın **Campina Grande** şehri, güçlü bir yaratıcılık ve yenilik özelliklerine sahiptir. Ülkede bugüne kadar tek örneği olan teknolojik park ve medya sanatları kursunun düzenlenmesine öncülük etmiştir. Şehrin başlıca cazibe merkezlerinden biri olan medya sanatları alanı SESI Dijital Müzesi'dir. Şehir, 21 üniversite ve yüksekokulu ile Brezilya'nın önemli bir üniversite merkezi olarak tanınırlık kazanmıştır. Uluslararası Medya Sanatları Festivali, Medya Sanatları Laboratuvarı kurulması ve yaratıcı ekonomi haritalamasına yönelik bir metodoloji oluşturmaktadır.

Gürcistan'ın başkenti **Tiflis**'te, çok fonksiyonlu kütüphaneler okuyuculara kitaplara ve medya materyallerine geniş erişim imkânı sunmaktadır, ayrıca toplantılar ve bireysel atölyeler için ayrılmış alanlar da sağlamaktadır. Şehirdeki kütüphaneler, çeşitli mekânlarda sergiler ve performanslar gibi kültürel ve eğitimsel etkinlikler

düzenlemektedir. Tiflis Belediyesi, müzik, sanat, el sanatları ve hitabet gibi farklı sanatsal alanları kapsayan birçok eğitim programı sunan 33 sanat okuluna ev sahipliği yapmaktadır. Sanat okulları, öğrenme sürecini güçlendirmek ve profesyonellere bireysel hedeflerini daha da pekiştirme fırsatları sunmak için çeşitli olanaklar sağlamaktadır.

Belçika'nın **Namur** şehri, sürdürülebilir kalkınma ve insani ilerleme konusunda örnek teşkil eden akıllı bir şehir olmayı hedeflemektedir. Yaratıcılık ve teknolojik ilerleme, şehri ileriye taşıyacak unsurlar olarak algılanmaktadır. Dünya çapında tanınan bir üniversiteye ev sahipliği yapan Namur, şehri yenilikçi bir bölgeye dönüştürmek için sanayi, akademik ve kurumsal aktörlerle işbirliği yapmaktadır. Ayrıca, Namur, medya ve teknoloji alanlarındaki birçok önemli kişiler ile iş birliği yaparak, şehri küresel dijital dönüşüm sürecine dâhil etmektedir. İnovasyon, dijital teknoloji ve dijital sanatlara halkın erişimini demokratikleştirerek, şehirdeki endüstri desteği ve kalkınmayı güçlendiren kentsel politikalar uygulanmaktadır.

İtalya'nın **Modena** şehri, kültürel sektörün, şehrin mevcut ve uzun vadeli gelişim planlarında önemli bir rol oynamaktadır. Şehir genelinde, medya ve yaratıcı hizmetler endüstrileri, görsel-işitsel içerikten grafik tasarım ve moda kadar olan yaratıcı sektörlerde önemli istihdam fırsatları sunmaktadır. Modena, medya sanatları projelerini şehrin kentsel gelişim politikasına aktif bir şekilde dâhil etmek için de önemli atılımlar atılmaktadır.

Norveç'in en büyük şehri olan **Hamar**, yaratıcı endüstrileriyle gelişmektedir. Şehrin kültürel ve yaratıcı sektörleri gelişmiştir. Her yıl yapılan devlet değerlendirmeleri doğrultusunda, Hamar Belediyesi, teknoloji odaklı medya sanatları ve yaratıcı endüstrilerdeki şirketlerin gelişimini kolaylaştırmak amacıyla stratejik altyapı yatırımları yapmaktadır.

Bogotá'nın güneybatısında yer alan **Santiago de Cali**, Kolombiya'nın güneybatısının kentsel, ekonomik ve kültürel merkezi olarak önemli bir konumda bulunmaktadır. Santiago de Cali'nin medya sanatları sektörü, yıllık 1,7 milyon ABD doları satış geliri elde etmekte ve bölgesel GSYİH'nın %2,2'sini temsil etmektedir. Medya sanatlarını teşvik etmek için Santiago de Cali, Kolombiya'daki ilk ve tek animasyona yönelik etkinlik olan Truca Festivali'ne ev sahipliği yapmaktadır. Beş üniversitenin düzenlediği bu festival, yerel ve uluslararası uzmanlarla iş birliği yaparak, deneysel animasyon, transmedya, performatif sanatlar ve sinema gibi çeşitli animasyon alanlarını geliştirmeye yönelik atölye çalışmaları düzenlemektedir.

Danimarka'nın kuzeyinde yer alan **Viborg**, ülkenin en eski şehirlerinden biri olup, sanayi bölgesinden yaratıcı bir merkeze dönüştürmüştür. Animasyon ve medya sanatları, şehir

merkezinde önemli bir yer oynamaktadır. Bunlardan en önemlisi, Avrupa'nın önde gelen animasyon okullarından biri olan The Animation Workshop'tur.

Almanya'nın güney-batısında, Fransa sınırına yakın bir konumda bulunan **Karlsruhe**, Almanya'nın en hızlı büyüyen şehirlerinden biridir. Modern medya iletişiminin beşiği olarak bilinen bu şehir, günümüzde çağdaş sanat ve medya sanatları alanında dünyanın en önemli müzelerinden biri olarak tanınmaktadır. Global Digitale, Open Codes ve ARD Radyo Oyun Günleri gibi etkinlikler, Karlsruhe'nin medya sanatı alanındaki önemini göstermektedir. Bu popüler etkinliklerin yanı sıra Karlsruhe Kültür, Haklar ve Teknoloji Forumu, sektördeki bilgi paylaşımını teşvik ederken şehrin medya sanatları kabiliyetini ortaya koymak amacıyla Dijital Altyapılarda Güvenlik gibi uzmanlık konferansları düzenlemektedir.

Minho Eyaleti'nin başkenti olan **Braga**, Kuzey Portekiz'in en canlı teknoloji merkezlerinden biridir. 20. yüzyılın sonlarına doğru şehir, sanatı, teknoloji ve yenilikle birleştiren yeni bir girişimci kuşağının ortaya çıkmasına yardımcı olmaktadır. Braga, medya sanatı şu anda yerel yaratıcı ekonominin temel itici gücü olarak, sektördeki istihdamın yarısını ve işletmelerin %40'ını temsil etmektedir. Braga için medya sanatı, aynı zamanda vatandaşları şehri yeniden tasarlamaya teşvik etmek; sanat, bilim, teknoloji ve topluluk bilinci arasındaki bağlantıları güçlendirmek adına bir fırsat sunmaktadır.

Hunan eyaletinin başkenti olan **Changsha**, kültürel ve yaratıcı endüstrilere büyük yatırımlar yapan bir yenilik merkezi olarak öne çıkmaktadır. Yaratıcı sektör, şehrin yerel ekonomisinin en büyük payını oluşturmaktadır. Medya sektörü, Changsha'da şehrin kentsel peyzajının yenilenmesinde ve kültürel mirasının korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca kent, Dijital Eski Hat Sanatı ve Resim Müzesi ve Çin hat sanatının tarihini dijital cihazlarla incelemektedir.

Slovakya'nın ikinci en büyük şehri olan **Košice**, son 10 yılda istihdamı özellikle yaratıcı endüstriler ve Bilişim Teknolojileri (ICT) alanında desteklemiştir. Teknoloji sektöründe, iş sayısı 1.000'den 10.000'in üzerine çıkarak şehrin ekonomisinin en hızlı büyüyen segmenti haline gelmiştir. Güçlü bir ICT sektörü genç ve dinamik yaratıcı girişimciler sayesinde Košice, medya sanatları için bir cazibe merkezi olmaya başlamaktadır. Medya sanatlarının gelişimine katkıda bulunan faktörler arasında White Night ve Art ve Tech Days gibi uluslararası projeler ve etkinlikler, KAIR sanatçı ikamet programı, DIG Gallery, Kunsthalle, Kasárne Kulturpark, Tabačka Kulturfabrik ve Kotolňa gibi yaratıcı alanlar yer almaktadır.

Ontario Gölü kıyısında yer alan **Toronto**, Kanada'nın en büyük şehri olup, 2.9 milyonluk bir nüfusa sahiptir. Şehir, 1950'lerde Marshall McLuhan'ın liderliğinde, medya

teknolojisinin yaratıcılık üzerindeki etkisini inceleyen Toronto İletişim Okulu ile medya sanatlarında öncülük yapmıştır. Bu öncü çalışma, medya sektörünün temelini atmış ve 1990'larda Kanadalı Film Merkezi'nin Medya Laboratuvarı gibi kurumlarla sektördeki işbirliklerini geliştirmiştir. Toronto, medya sanatlarının gelişmesini teşvik eden eğitim sektörünü desteklemektedir.

Guadalajara, Meksika'nın ikinci en büyük şehri olup film yönetmeni Guillermo del Toro ve mimar Luis Ramiro Barragán Morfín gibi dünya çapında tanınan birçok yaratıcının doğum yeridir. Guadalajara, gelişen bir yaratıcı ekosisteme sahiptir. Şehir, yenilik ve teknoloji buluşma noktası olarak bilinirken en son teknoloji geliştiricilerini ve yaratıcıları kendine çekmektedir. Guadalajara, medya sanatlarını, vatandaşların şehri deneyimleme biçimlerine dönüştüren yenilikçi ve etkileşimli bir araç olarak benimsemektedir. Örneğin, Guadalajara Işık Festivali (GDLuz), sakinlerine video haritalama, multimedya gösterileri ve etkileşimli projeksiyonlarla şehri yeniden keşfetme fırsatı sunmaktadır.

Teksas eyaletinin başkenti olan **Austin**, yaklaşık 900.000 nüfusa sahiptir. Yaratıcı sektör, yerel ekonominin hayati bir bileşeni olarak önemli bir rol oynamaktadır. Kültür, sanat, müzik ve dijital teknoloji alanlarında öne çıkan bir küresel şehir olarak tanınmaktadır. Şehir şarkıları, filmleri, sanat eserleri, video oyunları ve yenilikleri tanınmaktadır. Bu bağlamda, SXSW Müzik, Film ve Etkileşimli etkinliği, Austin City Limits Müzik Festivali ve Fantastic Fest gibi etkinlikler, şehrin kültürel etkinlikleri kentin vazgeçilmezleri olmuştur.

Dakar, Senegal'in başkenti ve kozmopolit bir şehir olup, halklarının birleşiminden dolayı güçlü bir kimliğe sahiptir. Dünya Kara Sanatları Festivali ve Çağdaş Afrika Sanatı Bienali gibi etkinlikler şehrin kültürel takviminde önemli yer tutmaktadır. Şehir ayrıca çok sayıda kültürel altyapıya sahiptir. Bunlar; Afrika Sanatları Théodore Monod Müzesi, Sanat Köyü, Ulusal Sanat Galerisi, Daniel Sorano Ulusal Tiyatrosu ve Büyük Ulusal Tiyatro gibi mekânlardır. Dakar, modern bir şehir olarak, kalkınmasını sürdürebilmek amacıyla, sanatçıların ve aktörlerinin kullandığı ifade biçimleri yelpazesinde medya sanatlarının rolünü güçlendirmektedir.

1909 yılında, antik Jaffa limanının dışındaki kum tepelerinde kurulan **Tel Aviv-Yafo**, İsrail'in ekonomik merkezinin, iş, finans ve ticaretin kalbi olup, aynı zamanda ülkenin hızla büyüyen yüksek teknoloji endüstrisinin merkezidir. Şehir, medya sanatları gibi alanlarda birçok start-up şirketinin yoğunlaşmasıyla, dünyadaki en önemli "start-up şehirlerinden" biri olmuştur.

İki bin yıldır **York**, fikirlerin ve yaratıcılığın buluşma noktası olmuştur. 71 yılında Roma kalesi olarak kurulan York'un dünya çapında mirası, her yıl yedi milyondan fazla

ziyaretçi çekmektedir. Medya sanatları, York'un sürekli gelişiminin itici gücü olmuştur. York'ta yaratıcı faaliyet ve ekonomik refah, şehrin sosyal eşitliği teşvik etme kararlılığını yansıtmaktadır. York, kim oldukları ya da nerede oldukları fark etmeksizin herkes UNESCO Medya Sanatları Yaratıcı Şehri unvanından faydalanmasını sağlama konusunda adeta kendini adanmıştır.

Linz, 1979 yılında Ars Electronica ve Cloud of Sound'un kurulmasından bu yana, Avrupa'nın 2009 Kültür Başkenti olarak medya sanatları ve dijital yetkinlikte öncü bir şehir olarak dikkat çekici atılımlar gerçekleştirmiştir. Her yıl düzenlenen Ars Electronica Festivali ve Prix Ars Electronica, dünya çapında medya kültürüne önemli bir ivme kazandırmaktadır. Ars Electronica Merkezi ve Futurelab, bölgedeki araştırma ve geliştirme eğitimde yeniliklerin itici gücü olmuştur.

Gwangju, medya sanatları alanında bir yenilik merkezi olarak bilinmektedir. Bu yaratıcı alanda gerçekleştirdiği çeşitli girişimler, şehrin geçmişi ve bugünü için önemli olan sanatsal etkinliklerin yanında yüksek teknoloji bilimi ve teknolojiyi bir araya getirmektedir. Güçlü fotonik endüstrisi ve Ar-Ge bölgesi sayesinde şehir, bilim ve teknoloji araştırmaları için önemli bir teknoloji merkezi haline gelmiştir. Medya içerik endüstrisi, LED endüstrisi, tasarım endüstrisi ve medya sanatları endüstrilerinin gelişiminde önemli rol oynamaktadır.

Enghien-les-Bains, 2013 yılında UNESCO Medya Sanatları Şehri olarak ilan edilmiştir. Son 10 yıldır, medya sanatları, eğitim, turizm, ekonomi şehrin kültürel, sanatsal ve sosyal gelişim alanlarında koordineli bir strateji yürütülmektedir. Fransa Kültür ve İletişim Bakanlığı tarafından desteklenen Dijital Yaratım Sanat Merkezi, bu politikanın ana direklerinden birini oluşturmaktadır. Değerli sanatsal ve teknik uzmanlık sayesinde, merkez ayrıca sanat, bilim ve teknoloji arasındaki bağlantılar üzerine tartışmalar ve değişim platformları sağlamaktadır.

Sapporo'da, medya sanatları sadece sanat müzeleriyle sınırlı değildir. Şehir genelinde, Sapporo'nun kültürel çeşitliliğini ifade eden bir biçimde varlığını göstermektedir. Dijital medya, demokratikleştirici etkileri sayesinde, müzik, yayıncılık ve kültürel olarak geleneksel geniş kitlelere ulaşmaktadır. Japonya'nın akustik açısından en iyi konser salonu olarak bilinen Sapporo Konser Salonu Kitara'ya ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca, Sapporo Sanat Müzesi de dâhil olmak üzere birçok tesisi barındıran geniş bir sanatsal alan olan Sapporo Sanat Parkı da şehirde yer almaktadır.

3.2. Yaratıcı Turizm ve Somut Olmayan Kültürel Miras

“Somut olmayan kültürel miras” olgusu, “somut kültürel miras” ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda konuşulmaya başlanmıştır. Bu bilimsel çalışmalar United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)’nun kültürel varlıkların sonraki nesillere de ulaşmasını sağlamak için girişimde bulunmasıyla başlamıştır (Ar, 2015:15). Somut olmayan kültürel miras folklor, geleneksel kültür veya bulunduğu bölgeye ait var olan, gösterilen ve teknolojik yönü neredeyse olmayan bir kültür olarak tanımlanabilir (McKercher ve Du Cros, 2002: 83).

Kültürel miras olarak ifade edilen kavramlar, somut olmayan ve somut olan şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Somut olmayan kültürel miras daha çok toplumdaki geleneklerle ortaya çıkmıştır. Evlilik, inanış, ritüeller, dil, destan, hikâye, meddahlık ve masallar ya da usta çırak ilişkisiyle geleceğe aktarılan sanat ve meslekler gibi kültürlere ait değerler olarak değerlendirilmektedir. Somut kültürel miras ise mimari yapılar, resim, doğal oluşumlar ve sit alanlarıdır (Boyras ve Sandıkçı, 2023). “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”, 2003 yılında UNESCO tarafından onaylanmıştır. Bu sözleşmeye göre grupların, toplulukların ve kimi durumlarda bireylerin kültürel birikimlerini bir miras olarak görüp kültürel uygulamaları bilgi ve becerileri tanıtmayı ve sonraki kuşaklara aktarmayı hedeflemektedir (UNESCO, 2024).

Serbest zamanın varlığı, gerekse kültürel ve eğitim düzeylerinin değişmesi, gerekse de benzersiz motivasyonlarla gezilerin gerçekleşmesini ortaya çıkarmıştır. Özellikle daha önce duyulmamış kültürel ve toplumsal değerler ve bu değerlerin yaşandığı alanlara yönelik seyahatler somut olmayan kültürel değerleri gün yüzüne çıkarmaktadır (Diker, 2019: 680).

“El Sanatları (dokumacılık, ebru, tezhip, yazmacılık, çinacılık vb.). Sözlü gelenekler ve anlatımlar (eski halk hikâyeleri, deyimler, atasözleri, yeminler, fıkralar, selamlaşma şekilleri vb.). Gösteri sanatları (Halk tiyatrosu, kuklacılık, meddahlık, karagöz vb.). Ritüeller ve toplumsal şöenler (Düğün, doğum, nevrüz, kutlama vb.). Doğa ve evren (Geleneksel yemekler, halk hekimliği, yerel meteoroloji, yerel hekimlik vb.). Koruma çalışmalarının başlangıcı ve uygulanması aşamasında “Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi” belirtildiği üzere beş başlık altında toplanmaktadır.” (Akgün, Gürel ve Cenk, 2024: 54).

UNESCO tarafından kabul edilen somut olmayan kültürel değerlere bakıldığında ortaya farklı başlıklar çıkmaktadır. UNESCO resmi internet sayfasına incelendiğinde ikisi “Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi” olmak üzere toplam 30 somut olmayan kültürel miras sıralanmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Meddahlık Geleneği

Meddahlık geleneği hikâye anlatma sanatı olarak bilinmekte meddah olarak bilinen “meddah”ın toplanan kişilere farklı hikâyeler anlatmanın yanında bazen de taklit yeteneğini kullanarak (Türker ve Çelik, 2012: 90) insanları eğitmek, aydınlatmak ve eğlendirmektedir. Pazarlar, kahvehaneler ve kervansaraylar olmak üzere farklı mekânlarda sahneye çıkan kişiler temel olarak okuryazar olmayan bireylere kendi hayat görüşlerin ve değerlerini aktarırlardı. Somut olmayan bu kültürel gelenek, 2008 yılında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi’ne kaydedilmiştir (UNESCO, 2024).

Şekil 1. Meddahlık geleneğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Mevlevi Sema Törenleri

Dini temelli bir tören olan sema, Allah’a ulaşmanın bir yolu olarak görülmektedir. Dini öğeler ve yorumları içinde barındıran sema belli nitelik ve kuralları barındırmaktadır. Özellikle Mevlevi müziğin eşlik ettiği tören bütünlüklü bir şekilde ve farklı anlamlardan oluşmaktadır (Türker ve Çelik, 2012: 91). 2005 yılında listeye alınan sema törenleri 1273 yılında Konya’da ortaya çıkan bir tasavvufi tarikatıdır. Yakın zamanda dünyanın birçok yerinde bulunan bu tarikatın en önemli merkezi Konya ve İstanbul’dur. Semazen olarak isimlendirilen kişilerin etraflarında dönerek yaptıkları bir tür harekettir. Birkaç saatlik oruçtan sonra semazenler sağ ayaklarından aldıkları destekle sol ayakları üzerinde dönmektedirler “*Hem vokal hem de enstrümantal bestelerin dört bölümünden yola çıkarak, en az bir şarkıcı, neyzen adlı bir flütçü, kudüm ve bir ud çalan kişi tarafından icra edilir*” (UNESCO, 2024).

Şekil 2. Sema törenlerinden bir kare (UNESCO, 2024).

Âşıklık Geleneği

"Âşık" olarak tanınan ve çoğunlukla gezen bireyler tarafından âşıklık geleneği sürmektedir. Kahvehanelerde, düğünlerde ve halk buluşmalarında telli bir çalgıyla saz çalmaktadır. Çoğunluk aşkla ilgili sözler, sanatsal bir hece ölçüsüyle dile getirilerek, kendi mahlasının bulunduğu dörtlükle son bulmaktadır. *"Topluluklar arasında seyahat etmeleri nedeniyle âşıklar, kısmen şiir ek olarak da sosyal ve politik hiciv yoluyla kültürel değerlerin ve fikirlerin yayılmasına, ayrıca sağlam bir sosyal diyalogun geliştirilmesine yardımcı olurlar"* zengin bilgi birikimleri bulunan âşıklar, (UNESCO, 2024) çok eski tarihlere kadar dayanan âşıklık geleneği günümüze kadar devam ettirmişlerdir. 2003 yılında UNESCO'nun somut olmayan kültürel miras kapsamında korumaya alınması değerli bir girişimdir. Âşıklık geleneği gibi kültürel bir unsurun aşırı ticarileşmiş, küreselleşmiş, kentleşmiş ve kültürün gittikçe yıprandığı bir dönemde korunmuş olması başka kültürel unsurları teşvik etmektedir. Kimi yerel yönetimlerin etkinlikleri ve bazı akademik çalışmalar da âşıklık geleneği ele alınıyorsa da özellikle bu kültürün kuşaktan kuşağa aktarılması ve gelecek kuşakları ulaştırılması oldukça önemlidir (Özünel, 2019: 39).

Şekil 3. Âşık geleneğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Karagöz

Karagöz sanatı, çubuklara tutturulmuş deve ya da öküz derisinden yapılmış tasvirlerin arkadan verilen ışıkla beyaz bir perde üzerinde hareket ettirilmesi esasına dayanmaktadır. Komedi ve trajedinin müzik, dans ve gösteriyle harmanlandığı bir performans sanatı olan Karagöz sanatı şiir ve farklı kültürlerden karakterler içermektedir. Karagöz sanatı, Türk toplumunun ait olduğu sosyolojik ve kültürel değerleridir. Aynı zamanda yaşanan olayların bir yansımasıdır. Genellikle konuşmalar toplumun günlük sorunları ve bireylerin gündeminden oluşmaktadır (Civelek, 2022: 423). Türkiye’ye özgü olan ve tiyatroyu andıran bu türün ana kişileri Karagöz ve Hacivat’tır. *“Tasvirler bir baş sanatçı olan ‘Hayalî’ tarafından yönetilir ve bu sanatçının, hem ‘tasvir’lerin yaratılmasına yardım ederek hem de müzikle aksiyona eşlik ederek zanaatı öğrenen bir veya daha fazla çırağı/yardımcısı olabilir.”* Eskiden meydanlarda ve kahvehanelerde sergilenen bu tiyatro özellikle ramazan aylarında veya alışveriş merkezlerinde gösteri olarak düzenlenmektedir (UNESCO, 2024).

Şekil 4. Hacivat Karagöz etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Nevruz

Türkiye’de en çok tanınan somut olmayan kültürel miras geleneklerinden biri de Nevruz bayramıdır. Türkiye ve Anadolu coğrafyasında ve yakın coğrafyalarda kutlanan bu etkinlik Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan gibi yerlerde baharın geldiğini simgelemektedir (Turak ve Savsa, 2023:484). Farklı bölgelerde Nowrouz, Nooruz, Navruz, Nauryz, Novruz, Nawrouz veya Nowruz olarak isimlendirilmektedir. Bu bayramda yeni giysiler giyilmekte, akrabalara (özellikle yaşlı ve komşular) ziyaretler gerçekleştirilmektedir. *“Ayrıca sokaklarda müzik ve dans gösterileri, su ve ateşin kullanıldığı halk ritüelleri gerçekleştirilir. Bununla beraber geleneksel sporlar ve el sanatları icra edilir. Bu uygulamalar kültürel çeşitliliği ve hoşgörüyü desteklerken toplumsal dayanışma ve barışın inşasına katkıda bulunmaktadır.”* Bu unsur 2016 yılında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi’ne alınmıştır (UNESCO, 2024).

Şekil 5. Nevruz etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Geleneksel Sohbet Toplantıları

Geleneksel sohbet toplantıları, sosyal uygulamalar, ritüeller ve festival gruplarında yer alan geleneksel kültürel unsurlara dayalı sohbet, eğlence ve aynı zamanda sözlü anlatımdır. Anadolu köylerinin çoğunda ve büyük şehirlerde bu uygulamalar görülmektedir (Mete, Candeğer ve Koca, 2017: 102). Halk edebiyatı, halk müziği, halk oyunları gibi geleneksel sohbet toplantıları da toplumsal değerlerin oluşmasında önemli bir görev üstlenmektedir. Özellikle kış aylarında erkekler, kültürel değerleri paylaşmak, güncel sorunları tartışmak, gelenekleri güçlendirmek ve korumak için bir araya gelmektedirler. Kapalı mekânlarda düzenli olarak bir araya gelen erkekler toplumunda saygı

ve topluluk duygusunu oluşturmanın yanında bazen danslar, geleneksel oyunlar ve müzik de onlara eşlik etmektedir (UNESCO, 2024).

şekil 6. Sohbet etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Alevi-Bektaşı Ritüeli Semah

Semah, vücudun estetik, ritmik ve uyumlu bir şekilde gerçekleştirildiği hareketler bütün olarak bilinmektedir. Daha ok Alevi-Bektaşı inancına sahip kişilerce dini bir gerekçeye dayandırılan Cem ritüelinde yer alan “on iki ana hizmetten” birini oluşturmaktadır. Semah, bağlama eşliğinde alınan canlar “semah dönenler” tarafından uygulanmaktadır. Değişmeyen bir özellik olarak hem kadın hem de erkekler tarafından birlikte gerçekleştirilmektedir. Bu inanışa göre insanlar Allah’tan gelmekte ve ona dönmektedirler (UNESCO, 2024). Bu inancın en önemli isimlerinden biri de Hacı Bektaşı Veli’dir. Anadolu’da uzun yaşadığı bilinmektedir. İnanç turizminde de öne çıkan Hacı Bektaşı Veli bölgenin gelişimine de katkı sunmuştur (olakoğlu, Kabalcı, ve Derici, 2021: 70).

şekil 7. Alevi-Bektaşı Ritüeli etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali

Geleneksel yapısıyla günümüze kadar gelen Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali, Türkiye’de yüksek bütçeli organizasyonlarından biri haline gelmiştir. Tarihi ve sosyal yönleriyle Edirne kent kültürüne katkı sağlamaya devam eden Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali, katılımcı ve izleyicilerin ilgisi karşısında mevcut kapasitesini bir önceki yıla göre bir basamak daha artırmak zorunda kalmıştır (Aycıl, 2023: 126). Edirne’de düzenlenen bu festival farklı yaş gruplarından, bölgeden ve kültürden binlerce insan katılmakta “altın kemer ve Başpehlivan” unvanını almak için mücadele vermektedir. “Her festival, organizasyonun maneviisi hamisi olan Kırkpınar Ağası tarafından kırk davul ve zurna çalgı takımının yer aldığı bir törenle başlatılır. Altın kemer, Selimiye Camii’nde okunan duaların ardından bir tören alayıyla şehir boyunca taşınır. Güreş müsabakaları geleneksel olarak Er Meydanı ’nda gerçekleşir.” Bu esnada zurna ve davul güreş esnasında yarışmacılara eşlik etmektedirler (UNESCO, 2024).

Şekil 8. Kırkpınar etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Mesir Macunu Festivali

Kanuni Sultan Süleyman’ın annesi Osmanlı döneminde sağlık için yaptığı bir tür macunun hastalığa karşı iyi geldiği rivayet edilmektedir. Mesir macunu 21-24 Mart tarihleri arasında farklı baharat ve otlarla hazırlanmaktadır (UNESCO, 2024). Mesir macununun güçlü antioksidan özelliklere sahip olduğu bilimsel çalışmalarla kanıtlanmıştır. Aynı zamanda iştah açıcı, idrar söktürücü, gaz giderici, bağırsak hareketlerini arttırıcı, soğuk algınlığını iyileştirici ve afrodizyak etkileri de mesir macununun sağlığa faydaları arasında sayılabilmektedir (Sarıca ve Özbay, 2023: 676).

Şekil 9. Mesir macunu etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Bahar Bayramı Hıdırellez

Her yıl mayıs ayında doğanın uyanması ve Hızır Günü olarak kutlanan bir tür bahar bayramıdır. “Hıdırellez”, suyun ve toprağın koruyucuları ile onlara “*ihitiyaç duyan insanların, ailelerin ve toplulukların yardımcıları olduğuna inanılan “Hızır” ve “İlyas” Peygamberlerden türetilmiş birleşik bir isimdir.*” Bu bayram aracılığıyla, toplum ve ailenin huzuru, bolluğu ve bereketini sağlayan ve sonraki yıl için hayvanları ve mahsulleri kollayan törenler gerçekleştirilmektedir (UNESCO, 2024). Bir nevi bahar bayramı olarak karşılanan Hıdırellez, Kuzey Makedonya ve Türkiye’nin ortak unsuru şeklinde Somut Olmayan Kültürel Miras listesinde yer almıştır (Yücesoy, Okmeydan ve Ekici, 2023: 906).

Şekil 10. Hıdırellez etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Geleneksel Tören Keşkeği

Keşkek, özellikle düğünler, sünnetler ve dini bayramlarda hazırlanan geleneksel bir Türk yemeğidir. Bu yemek, kadınlar ve erkeklerin bir araya gelip büyük kazanlarda buğday ve eti pişirerek misafirlere sundukları bir etkinliktir. Buğday, bir gün önceden dua

edilerek temizlendikten sonra, davul ve zurna eşliğinde taş havanda dövülür. Ardından, kabuksuz buğday, kemikli et, soğan, baharatlar ve yağ eklenerek gece boyunca açık havada pişirilir. Ertesi gün, köyün gençleri tahta tokmaklarla keşkeği döverken, zurna çalınır ve coşkulu şarkılar söylenir. Bu geleneksel yemek pişirme süreciyle ilgili pek çok ifade, günlük dilde yaygın olarak kullanılır. Keşkek hazırlığı, yalnızca yemek yapmakla kalmaz, aynı zamanda müzik ve eğlencelerle zenginleşir. Komşu kasaba ve köyler, bu etkinliğe katılmak üzere davet edilir ve birlikte yenilen bu yemek, sosyal bir etkinlik haline gelir. Keşkek yapma geleneği, usta aşçılar tarafından korunur ve gençlere öğretilir (UNESCO, 2024). Yapımı ve kullanılan malzemeler bölgeden bölgeye değişse de keşkeğin en önemli özelliği, belli başlı törenlerde birlik ve beraberliği temsil etmesidir (Teyin, 2020: 313).

Şekil 11. Keşkek etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Türk Kahvesi ve Geleneği

En fazla içilen içeceklerden biri olan kahve, Yemen tarafından Anadolu'ya gelmiştir. Geldiği bu yerlerde oldukça beğenilmiş ve adı “Türk Kahvesi” olarak adlandırılmıştır (Balcı, 2019: 315). Türk kahvesi, özel bir pişirme yöntemiyle hazırlanan, köklü bir kültüre dayanan bir içecektir. Taze kavrulmuş kahve çekirdekleri ince bir şekilde öğütülür, sonra cezveye soğuk su ve isteğe göre şeker eklenip, kısık ateşte yavaşça kaynatılır. Elde edilen kahve, geleneksel olarak küçük fincanlarda ve yanında bir bardak suyla sunulur. Kahve içme alışkanlığı, özellikle kahvehanelerde, insanlar arasında sohbet etmek, güncel olayları konuşmak ya da kitap okumak gibi sosyal etkinliklerle iç içe geçmiştir (UNESCO, 2024).

Şekil 12. Kahve sunumundan bir kare (UNESCO, 2024).

Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı

Ebru, renkli boyaların suyun yüzeyine serpiştirilip desenler haline getirilmesiyle yapılan geleneksel bir Türk sanatıdır. Çiçekler, yapraklar, geometrik şekiller ve diğer motifler, özellikle eski Türk cilt sanatında dekoratif amaçlarla kullanılır. Ebru sanatçısı, doğal boyaları özel bir asit karışımıyla yoğunlaştırarak su yüzeyine serper ve fırçalarla desenler yaratır. Bu yöntemle, renkler su yüzeyinde kalır ve özgün desenler meydana çıkmaktadır. Ebru, sadece bir sanat değil, aynı zamanda geleneksel kültürün, kimliğin ve yaşam tarzının bir parçasıdır. Usta-çırak ilişkisiyle bilgi ve teknikler nesilden nesile aktarılmaktadır (UNESCO, 2024). Ebru sanatı Türkiye’den listeye girmiş olsa da ulusal ve uluslararası anlamda etkinliklerde yer bulma potansiyeline sahip bir birikime sahiptir (Pelit ve Türkoğlu, 2019: 101).

Şekil 13. Ebru sanatından etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Yufka

İnsanlığın ortak malı sayılan ekmek, her toplumda farklı yapılmaktadır. Daha çok kadınların ön planda olduğu ekmek yapımı, modern yaşamla birlikte yok olma tehlikesi yaşasa da (Yayla ve Şirin, 2022: 363) Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan ve

Türkiye gibi ülkelerde sosyal bir rol oynar ve uzun yıllardır süregelen bir gelenektir. Yufka (lavaş, katırma, jupka gibi farklı adlarla anılır) yapımı, genellikle en az üç aile bireyi tarafından ortaklaşa yapılmakta ve her biri pişirme sürecine katkıda bulunmaktadır. Kırsal alanlarda komşular da bu sürece dâhil olmaktadır. Ekmek, geleneksel yöntemlerle, tandır, sac ya da kazan gibi araçlarla pişirilir. Yufka, sadece günlük yemeklerde değil, düğün, doğum, cenaze ve bayram gibi özel günlerde de pişirilir. Yufka ekmeği, farklı kültürlerde çeşitli inanç ve ritüellerle ilişkilendirilmiştir. Azerbaycan ve İran'da, gelinin omzuna yerleştirilip başının üzerinde ufanarak, çiftin bereketi için dua edilir. Türkiye'de ise yufka, komşulara dağıtılır. Kazakistan'da cenazelerde, ölen kişinin ruhunun Tanrı'nın kararından korunması için ekmek pişirilir. Kırgızistan'da ise ölen kişinin ahiret hayatı için yufkanın paylaşılması gerektiğine inanılır. Bu gelenek, misafirperverliği, yardımlaşmayı ve toplumsal bağlılığı güçlendirir (UNESCO, 2024).

Şekil 14. İnce ekmek yapımından bir kare (UNESCO, 2024).

Geleneksel Çini Sanatı

Kültürel anlamda geleneksel el sanatları içinde önemli bir yeri olan çini, somut olmayan kültür değerleri içinde yaşamasını bu alanda emek veren sanatkârlara borçludur (Baysan, 2021: 199). Çini, Türkiye'ye özgü, el yapımı sırlı seramik ve karo işçiliğidir ve genellikle binaların dış cephelerinde veya evlerde renkli bitki, hayvan ve geometrik desenlerle süslenmiş olarak karşımıza çıkar. Çini üretim süreci, kilin şekillendirilmesinin ardından astarlanması, kurutulması ve özel fırınlarda pişirilmesiyle başlar. Desenler, kâğıda işlenip kömür tozu ile yüzeye aktarılır, dış hatlar elle çizilir ve renklerle boyanarak sonrasında sırlanıp yeniden fırınlanır. Çini atölyelerinde, zanaatkârlar, gözetmenler ve çıraklar farklı aşamalarda görev alır; her biri şekillendirme, tasarım, boya, cilalama ya da fırınlama gibi belirli bir işin uzmanıdır. Çini sanatçıları bu geleneksel sanatı, hem kişisel ifade biçimi olarak hem de Türkiye'nin kültürel kimliğinin önemli bir parçası olarak sürdürmektedir (UNESCO, 2024).

Şekil 15. Çini sanatından bir kare (UNESCO, 2024).

Dede Korkut- Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği

Dede Korkut ve konu edindiği masallar diğer destanlara göre daha fazla yayılmıştır. Kırgızlar, Kazaklar, Türkmenler, Özbekler, Azerbaycan ve Türkiye'nin birçok yerinde orijinal halini koruyan Dede Korkut (Adıgüzel ve Şeyşenbekova, 2022: 2), Türk halk kültüründe efsanevi bir kahraman ve bilge bir figürdür. Her hikâyesinde, doğum, evlilik ve ölüm gibi önemli yaşam olayları üzerine öğütler veren, derin anlamlar taşıyan sözler söyleyen bir ozandır. Dede Korkut'un destanları ve müziği, sözlü gelenek, sahne sanatları ve müzikle kuşaklar boyunca aktarılmaya devam eder. Onun kültürü, on iki kahramanlık öyküsü ve masalı ile on üç geleneksel müzik bestesini içerir. 2018 yılında, Dede Korkut'un kültürel mirası, İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne dâhil edilmiştir (UNESCO, 2024).

Şekil 16. Dede korkut hikâyesini temsil eden bir kare (UNESCO, 2024).

Geleneksel Türk Okçuluğu

Geleneksel Türk okçuluğu atış teknikleri, tarih ve manevi özellikleri düşünüldüğünde önemli bir değer olarak görülmektedir. Her ne kadar modern okçulukla

kariştırılıyor olsa da aralarında neredeyse hiçbir ilişki bulunmamaktadır. Çünkü modern okçuluk kültürel bir miras taşımamakta ve her hangi bir kültür özelliği olmamasına karşın (şahin, Canan ve Pamukçu, 2018: 130), geleneksel Türk okçuluğu ise uzun bir süre boyunca gelişmiş teknikler, gelenekler ve sosyal uygulamaları içermektedir. Bu gelenekte, okçuluk donanımlarının işçiliği, atış yöntemleri ve disiplinleri önemli bir yer tutmaktadır. Okçuluk, hem yerden hem de at sırtında yapılan çeşitli türlere ayrılmaktadır. Okçular, yeteneklerini geliştirmek amacıyla hem bireysel hem de grup olarak antrenman yapar, farklı yarışmalara katılır ve festivallere iştirak ederler. Geleneksel Türk okçuluğu, 2019 yılında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne alınmıştır (UNESCO, 2024).

şekil 17. Geleneksel Türk okçuluğundan bir kare (UNESCO, 2024).

Minyatür Sanatı

Somut Olmayan Kültürel Miras Temsili Listesi'nde yer bulun minyatür, batı ile doğu arasında bir köprü işlevi üstlenmektedir. Sinem Tuna, bu sanatı görsel sanatlardan olan sinemaya benzeterek kültürlerarası değerine odaklanıp minyatürün hayal gücünü zorladığını ve farklı şekillerde icra edildiğin söylemektedir (Tuna, 2021: 140). Minyatür, altın, gümüş gibi değerli metaller ve doğal malzemelerle, kitaplardan seramiklere, kumaşlardan duvarlara kadar birçok yüzeye işlenen küçük resimlerdir. Bu sanat, toplumların inançlarını, kültürel değerlerini ve yaşam biçimlerini görsel olarak anlatırken, İşlam kültürünün etkisiyle kendine özgü bir stil geliştirmiştir. Minyatür sanatında farklı tarzlar olsa da, bu geleneği yaşatan ülkeler arasında birçok ortak özellik bulunmaktadır. 2020 yılında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne dâhil edilmiştir (UNESCO, 2024).

Şekil 18. Minyatür sanatı etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Geleneksel Zekâ ve Strateji Oyunları: Togyzqumalaq

Her dönemde oyunlar insanların vazgeçilmez etkinliklerin başında gelmektedir. “Oyunlar, çocukların ve daha az ölçüde büyüklerin herhangi bir üretim çabasını, ya da başka çeşitten bir zihinsel hizmeti zorunlu kılmadan, sadece eğlenme yolu ile dinlenmelerini sağlayan eylemler” (Boratav, 1984: 232) olarak açıklamıştır. Bu eylemlerden biri de Geleneksel Zekâ ve Strateji oyunlarıdır. Togyzqumalaq, yerleştirilmiş çukurlarda veya tahtalarda taş, ahşap, metal ya da kemik gibi malzemelerle oynanan eski bir oyundur. Oyuncular, taşları hareket ettirerek, en fazla toplayan kişi olarak oyunu kazanır. Oyunun birçok farklı şekli mevcuttur ve her kültürde küçük farklılıklar gösterir. Bu oyun, geleneksel el sanatlarıyla iç içe geçmiştir. Ahşap ve taş işçiliğiyle uğraşan ustalar, kuyumcular, özenle işlenmiş tahtalar ve toplar üretir, bunlar sadece işlevsel olmakla kalmaz, aynı zamanda estetik bir değere de sahiptir. Bu gelenek, 2020 yılında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi’ne kaydedilmiştir (UNESCO, 2024).

Şekil 19. Zeka oyunları etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Hüsn-i Hat: Türkiye’de İslam Sanatında Geleneksel Güzel Yazı

Hüsn-i Hat, Arap harfleriyle yazı yazmanın estetik bir biçimde, belirli ölçülere ve orantılara uygun olarak yapılması sanatıdır. Geleneksel yazı malzemeleri arasında, özel olarak hazırlanmış kâğıtlar, kâğıt kalem, kalem bıçakları, mürekkep kutuları ve kalem kutuları yer alır. Hüsn-i Hat, farklı yazı stillerine sahip olup, genellikle Kur'an, hadis, şiirler, devlet belgeleri ve dini yapılarla ilgili yazılarda kullanılmıştır. Bugün de camiler, hamamlar ve diğer kutsal mekânlarda estetik amaçlı kullanılmaya devam etmektedir. Bu gelenek, 2021 yılında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne kaydedilmiştir (UNESCO, 2024).

Şekil 20. Geleneksel yazı sanatından bir kare (UNESCO, 2024).

Çay Kültürü: Kimlik, Misafirperverlik ve Toplumsal Etkileşim Sembolü

Tüketim ve üretim bakımından kültürel ve gastronomik bir ürün olarak çay, günlük hayatta zaman olmaksızın tüketilmektedir. Bu özelliğiyle kültürün, iletişimin ve geleneklerin sembolü olmuştur. Özellikle tüketildikleri ülkelerin başında yer alan (Bükey ve Göral, 2022: 33) Azerbaycan ve Türkiye'deki çay kültürü, misafirperverliği simgeler, sosyal ilişkileri güçlendirir ve toplulukların özel anlarını kutlamak için önemli bir ritüeldir. Her iki ülkede de çayın farklı türleri ve demleme yöntemleri olsa da, genellikle siyah çay tercih edilip tüketilmektedir. Çay içmek, bu toplumların günlük hayatında merkezi bir rol oynar ve kültürel kimliklerini pekiştirir. 2022 yılında, Azerbaycan ve Türkiye'nin çay kültürü, İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne dâhil edilmiştir (UNESCO, 2024).

Şekil 21. Çay toplama etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

İpek Böcekçiliği ve Dokuma İçin İpeğin Geleneksel Üretimi

İpek böcekçiliği ve geleneksel ipek üretimi, çiftçilerin ipek böceklerinin tüm yaşam döngüsüne bizzat müdahil olduğu ve bu süreçte dut ağaçlarını yetiştirerek böceklerin beslenmesini sağladığı bir yöntemdir. Kozalardan elde edilen ipek lifleri, iplik haline getirilip temizlenir, boyanır ve daha sonra kumaş, halı, kilim ve perde gibi çeşitli el sanatlarında kullanılır. Bu gelenek, İpek Yolu'nun kültürel mirasıyla derin bağlar kurar ve toplumsal kimliği, kadim gelenekleri temsil eder. İpek ticareti, hem yerel hem de uluslararası düzeyde kültürel ve bilimsel alışverişi teşvik ederek toplumsal uyumu destekleyen bir rol oynar. 2022 yılında İpek böcekçiliği ve geleneksel ipek üretimi, İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne dâhil edilmiştir (UNESCO, 2024). İpeğin hammadde olarak üretilmesi ve kullanılır hale gelmesi asırlık bilgi ve deneyimle ortaya çıkmıştır. “Osmanlı Devleti döneminde Bursa, Amasya, Tokat gibi şehirlerde ipek böcekçiliği yapılmışken günümüze baktığımızda Diyarbakır, Antalya, İzmir gibi illerde ipek böcekçiliği hala yapılmaktadır. İpek böcekçiliğini sürdüren şehirlerden biri de Aydın'dır.” (Uzun, 2024: 715).

Şekil 22. İpek böcekçiliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Sürdürülebilirlik açısından kültürü en iyi şekilde yansıtan değerlerden biri de Nasrettin Hoca fıkralarıdır. Zemine ve zamana göre koşullara uymayan fıkraların yerine yeni olay örgüleri kurulabilmektedir (Tan, 2013: 95). Nasreddin Hoca Fıkra Anlatma Geleneği, Nasreddin Hoca'nın derin bilgi ve mizahi yaklaşımlarıyla toplumsal olayları ve yaşam deneyimlerini anlatan eğlenceli ve düşündürücü hikâyeleri içerir. Bu fıkralarda, Hoca'nın akıllıca ve hazırcevap cevapları, bazen alışılmış düşünce tarzlarından sapar ve karmaşık durumlardan beklenmedik çözümlerle çıkılır. Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkiye, Türkmenistan ve Özbekistan gibi ülkelerde, karakterlerin ve hikâyelerin detayları değişiklik gösterse de, bu gelenek tüm bu toplumlarda ortak bir kültürel miras olarak paylaşılmaktadır. Nasrettin Hoca'nın fıkraları, insanların toplumsal normları sorgulamalarına ve mizah yoluyla hayatı daha derinlemesine anlamalarına yardımcı olur. Bu gelenek, 2022 yılında İnsanın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne kaydedilmiştir (UNESCO, 2024).

Şekil 23. Nasrettin Hoca etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Tezhip

Minyatürler, kaligrafik metinler ve el yazması kitap gibi eserlere uygulanan bir kültürel bir süsleme sanatıdır. Bu anlamda doğadan yarı stilize ve stilize halinde yorumlanan teknik yetenek ve bilgi gerektiren altın boya veya altın varak şeklindedir. Özellikle anlam ve manalar genellikle simgeler halinde gizlenmektedir (Üçer ve Üçer, 2020: 32). Bu sanatın en önemli malzemeleri, hem bilgi hem de teknik beceri gerektiren altın varak veya altın boyadır. Günümüzde, tezhip hem klasik el yazmaları ve minyatürlerde hem de bağımsız sanat eserlerinde kendini gösterir. Kullanılan renkler, desenler ve figürler genellikle sembolik anlam taşır. Tezhip, dini metinler, edebi eserler, tarihi yazmalar, evlilik belgeleri ve ticari anlaşmalar gibi çeşitli belgelerin süslenmesinde

sıkça kullanılır. Bu nedenle, tezhip sanatı, toplumların kültürel inançları ve gelenekleriyle yakından bağlantılıdır. 2023 yılında Tezhip, İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne dâhil edilmiştir (UNESCO, 2024).

Şekil 24. Tezhip sanatından bir kare (UNESCO, 2024).

İftar ve Sosyo-Kültürel Gelenekler

İftar, Ramazan ayında, gün batımında Müslümanlar tarafından yapılan, orucun sona erdiği bir gelenektir. İftar, tüm dini vecibelerin tamamlanmasının ardından, oruç tutmanın zorluklarının geride kaldığını simgeler. Farklı yaşlardan, cinsiyetlerden ve kökenlerden insanları bir araya getiren bu etkinlik, genellikle ailevi bağları güçlendiren, toplumsal yardımlaşmayı ve sosyal etkileşimi teşvik eden bir paylaşım anıdır. İftar, aynı zamanda dayanışma ve hayır işleme fırsatı sunmaktadır. İftar, 2023 yılında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne dâhil edilmiştir (UNESCO, 2024). İftardan çok önce hazırlıkların başladığı iftar için yemekler ve sofralar farklı bir şekilde kurgulanmaktadır. Ramazan hazırlıkları ramazan ayı gelmeden çok önce başlamaktadır. Evlerde misafir olmamasına rağmen sanki misafir varmış gibi sofraların hazırlanması dikkat çekicidir (Özden , 2006: 86).

Şekil 25. İftar etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Balaban/Mey Zanaatkârlığı ve İcra Sanatı

Mey (Balaban), Türkiye'de yüzyıllardır kullanılan geleneksel bir müzik aletidir ve şu üç ana bölümden oluşur: gövde, kamış ve kıskaç. Gövdenin üst kısmında yedi, arka kısmında ise bir delik bulunmaktadır. Ağız kısmında geniş, çift taraflı bir kamış yer alır ve akort yapmayı sağlayan bir kıskaç vardır. Geleneksel olarak meyin "ana", "orta" ve "cura" olmak üzere üç çeşidi bulunur, ancak günümüzde farklı türleri de mevcuttur. Mey çoğunlukla solo olarak çalınır; grup halinde çalındığında ise bir vurmali çalgı ya da ikinci bir mey eşlik edebilir. Mey çalarken dudakların, nefesin ve parmakların hâkimiyeti son derece önemlidir. Ses tonları, dudak baskısı ve parmakların gövdedeki delikleri açıp kapamasıyla oluşturulur. Melodiler, nefesle süreklilik sağlayarak çalınmalıdır. Bu nedenle, mey çalmada uzmanlaşmak, uzun bir süre boyunca pratik yapmayı gerektirir (<https://yakegm.ktb.gov.tr>, 2024). Balaban (Azerbaycan'da) veya Mey (Türkiye'de), uzun yıllardır kullanılan, gövde, geniş ve düz bir çift kamış ile ağızdan oluşan geleneksel bir nefesli çalgıdır. Bu enstrüman genellikle erik ya da kayısı ağacından yapılır ve zeytinyağı ya da keten yağı ile cilalanır. Kuruduktan sonra, zanaatkârlar enstrümanın ön kısmına bir dizi delik, arkasına ise bir delik açarlar. Enstrümanın boyutları, delik sayısı ve kullanılan malzemeler yerel geleneklere göre farklılık gösterebilir. Bu çalgı, müzisyenlerinin kimliği ve kültürel hafızası için önemli bir araçtır. Aynı zamanda, her yaştan, cinsiyetten ve kökenden insanları bir araya getirerek kültürel aidiyet ve dayanışma sağlamakla birlikte sosyal belleği de güçlendirir. 2023 yılında Balaban/Mey enstrümanı İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne dâhil edilmiştir (UNESCO, 2024).

Şekil 26. Balaban etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Sedef Kakma İşçiliği

Sedef kakma sanatı, ahşap yüzeylerde açılan çeşitli yuvalara sedef parçalarının yerleştirilmesiyle yapılan bir dekoratif sanat dalıdır. Sedef, istiridye ve midye gibi deniz canlılarının kabuklarının iç kısmında bulunan, çok renkli, sert ve parlak bir madde olup fosforik özellik taşır. Bu madde, yüzyıllardır zanaatkârlar tarafından süsleme amaçlı olarak tercih edilmektedir. Sedef işçiliğine "sedefkârlık" denir ve bu işi yapan ustalara "sedefkâr" denir. Bu sanat dalında kullanılan başlıca malzemeler; beyaz okyanus sedefi, tatlı su sedefi, arusek sedefi, boynuz, kaplumbağa kabuğu, fildişi, kemik ve fileto (ahşap malzemelerin ince dilimler halinde kesilerek kullanılması) gibi materyallerdir. Bu malzemeler, genellikle koyu renkli ahşaplarla kontrast yaratacak şekilde, abanoz, ceviz veya maun gibi ahşaplar üzerine işlenir. Ahşaba işlenen sedef parçaları, çizilen motifler etrafında açılan kanallara altın, gümüş veya pirinç telleri ile süslenir. Çoğunlukla geometrik desenler, çiçek motifleri ve kaligrafik süslemeler kullanılır. Son olarak, tüm yüzey ince eğe ve zımparayla düzeltilir ve cilalanarak işlem tamamlanır (<https://yakegm.ktb.gov.tr>, 2024). Bu sanat dalında, zanaatkârlar sedefi ince ince işleyerek, ceviz, abanoz veya maun gibi koyu renkli ağaçlarla birleştirip, şık ve detaylı desenler ortaya çıkarırlar. İlgili işlemde, geometrik figürler, çiçek motifleri ve yazılar için oymacılık, cilalama, yakma ve vernikleme gibi teknikler kullanılır. Günümüzde zanaatkârlar, hünerlerini sosyal medya, çevrimiçi bloglar ve atölyeler aracılığıyla paylaşarak kültürel etkileşimi artırır ve farklı topluluklar arasında sosyal uyumu güçlendirir. Ayrıca, eski eserlerin restorasyonu ile tarihi mirasın korunmasına yardımcı olurlar. Sedef Kakma, 2023 yılında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne dâhil edilmiştir (UNESCO, 2024).

Şekil 27. Sedef kakma etkinliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Islık Dili

Islık dili, kelimelerin ve anlamların ıslık çalarak ifade edilmesini sağlayan bir iletişim yöntemidir. Bu gelenek, bölgenin dağlık ve zorlu arazisinin, insanları uzun mesafelerde iletişim kurmak için alternatif bir yol aramaya zorlamasıyla ortaya çıkmıştır. Islık dili, özellikle dışarıda, doğada çalışan ve tarımla uğraşan topluluklar arasında yaygındır. Bu topluluklar, ıslık dilini yalnızca bir iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda toplumsal bağları güçlendiren ve kültürel kimliklerini simgeleyen önemli bir unsur olarak kabul ederler. Islık dili, 2017 yılında Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne dâhil edilmiştir (UNESCO, 2024). Anlatılan olumlu ifadeler dışında ıslığın olumsuz çağrıştıran anlamların varlığı da söz konusudur. Islıkla ilgili çeşitli rivayetlerin bulunduğu ve günlük hayat içerisinde sıklıkla kullanılmaktadır. Öyle ki bazı kültürlerde ıslık çalmak uğursuzlukla eş değer ve şeytanı yoldan çıkarmaya yarayan bir görev üstlenmekte ve kutsal kitaplarda bununla ilgili tespitler bulunmaktadır (Korkmaz, 2023).

Şekil 28. Islık dilinden bir kare (UNESCO, 2024).

Geleneksel Ahlat Taş İşçiliği

Taş malzeme, Anadolu topraklarına neolitik çağlardan beridir kullanılmaya başlamış ve 11. yüzyılda Türklerin Anadolu'ya yerleşmesiyle özellikle anıtsal yapılarda yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Farklı taşların bulunması, taş çeşitlinin bol olması ve geçmişten gelen birikim sayesinde Anadolu'da mimari gelişim ortaya çıktığı söylenebilir (Davulcu, 2015). Geleneksel Ahlat Taş İşçiliği, volkanik kökenli Ahlat taşlarının çıkarılmasından, işlenmesine ve çeşitli yapılar ile eserlerin yaratılmasında kullanılmasına kadar uzanan bir el sanatları geleneğidir. Türkiye'nin Nemrut Dağı eteklerinden çıkarılan bu taşlar, taş oymacılarının el aletleriyle şekillendirilir ve süslenir. Ahlat taşı işçiliği hem teknik bilgi hem de estetik anlayış gerektiren bir süreçtir. 2022 yılında Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne dâhil edilmiştir (UNESCO, 2024).

Fotoğraf 29. Ahlat taş işletmeciliğinden bir kare (UNESCO, 2024).

Zeytin Yetiştiriciliği ile İlgili Geleneksel Bilgi, Yöntem ve Uygulamalar

Türkiye'de zeytin yetiştiriciliği, yabani zeytin ağaçlarının (delice) aşılınması, budanması ve gübrelenmesi gibi geleneksel yöntemlerle yapılan bir tarım uygulamasıdır. Zeytinlerin toplanması ve işlenmesi, bölgenin iklimi, toprak yapısı ve tarımsal bilgileri doğrultusunda gerçekleştirilir. Zeytin ağaçları, halk takvimine göre aşılıp hasat edilir. Hasat dönemi, çeşitli festivaller, halk oyunları, danslar ve diğer sosyal etkinliklerle kutlanır. Bu uygulama, 2023 yılında Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne dâhil edilmiştir (UNESCO, 2024). Geleneksel zeytincilik, zeytin ağaçlarının yetiştirilmesi, bakımı, hasadı ve işlenmesiyle ilgili yüzyıllardır süregelen bilgi ve yöntemleri kapsar. Bu uygulamalar, yerel çevreye ve doğal koşullara dayalı geleneksel bilgilere dayanır. Zeytin ağaçlarının aşılınması, budanması ve gübrelenmesi yerel çeşitlere göre yapılır. Ağaçlar çiçek açmadan önce aşılır ve zeytinler, doğru mevsim zamanlamasıyla toplanır. Hasat, köylülerin ortaklaşa çalışarak gerçekleştirdiği imece usulüyle yapılır. Sofralık zeytinler, geleneksel yöntemlerle işlenirken, zeytinyağı taş değirmenlerinde üretilir. Bu geleneksel uygulamalar, zeytin yetiştiriciliği kültürünün ayrılmaz bir parçasıdır ve somut olmayan kültürel miras olarak korunmaktadır (<https://yakegm.ktb.gov.tr/>, 2024).

4. ARAŞTIRMANI METODOLOJİSİ

Bu bölümde araştırmanın amacı, önemi ve araştırma kapsamında toplanan verilerin elde edilme süreci ile verilerin nasıl analiz edildiği açıklanmıştır. Akabinde elde edilen bulgular ve bulguların yorumlanmasıyla çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir.

4.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Yaratıcı turizm, güncel bir eğilim olarak mevcut turizm faaliyetlerinin ötesinde, farklı deneyimler arayan yeni hedef kitlelere hitap etmektedir. Yaratıcı turizme bu açıdan yaklaşıldığında literatürde bu alanda ortaya konmuş çalışmaların ne yönde olduğu ve daha çok hangi yaratıcı unsurları önelediği önem arz etmektedir. Özellikle kimi yaratıcı turizmin deneyimlenmesinin unutulmayacak değerde olması, çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu amaçla, konuyla ilgili yapılan çalışmaların ne olduğu ve nasıl bir yoğunluk gösterdiği oldukça önemlidir.

Bu araştırmada dünya üzerinde giderek daha önemli bir araştırma konusu olarak ortaya çıkan yaratıcı turizm konusuna odaklanılmıştır. Çalışma yaratıcı turizm ve uygulamaları ile Türkiye ve dünyadaki durumunun kavramsal olarak irdelenmesi ve dünyada konuyla ilgili yapılan çalışmaların genel bir görünümünü çıkarmayı amaçlamaktadır.

Yaratıcı turizm literatürde, destinasyon bölgelerinin yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarılması ve turistlerin uğradıkları destinasyon alanlarında aktif rol almasına sağlayan bir turizm anlayışı olarak geçmektedir. Yani yaratıcı turizm kültürünün yaratıcı deneyimlerler öğrenildiği ve uygulamalı bir anlayışın otantik bir şekilde sürdürülmesi olarak da açıklanabilir.

Bu yönüyle turistlere bölgeyi, varsa sanatsal ve tarihi eserleri oranın bir parçası olarak yaratıcı turizme kazandırılmasıdır. Bu anlamda destinasyona gelen turistler bu yerleri görmek ve gezmek yanında o yörenin kültürel aktivitelerine de katılmaktadır. Böylece yöre halkları da buna uygun faaliyetler gerçekleştirmektedir. Kültürel miras yeniden bölgeye kazandırılmaktadır. Tüm bunlara bakıldığında yaratıcı turizm hem yöre halkı hem de bölgeye gelmesi düşünülen insanlar için önem oluşturmaktadır.

Çalışmada ulusal ve uluslararası turizm literatüründe yer alan yaratıcı turizm konulu araştırmalar incelenmiştir. Yaratıcı turizm ile ilgili güncel bilgiler ve dünya genelinde yaratıcı turizmin nasıl bir seyir izlediği ortaya çıkmıştır. Bu anlamıyla bu farklılığın ortaya konabilmesi için yaratıcı turizm ile ilgili yapılan çalışmaların bir

bibliyometrik analizi ortaya konmuştur. Yaratıcı turizm tüketim ve üretim sürecinde yeni olanaklar sağlaması noktasında oldukça önemlidir. Var olan destinasyon bölgesinde yaratıcı turizmin gelişmesi ve geliştirilmesi için yeni çalışmaların yapılması gerekmektedir. Yaratıcı turizm kültürel miras, tarihi zenginlik ve bölgede yaşayan insanların faaliyetleri turist deneyimlerinin artışına neden olmaktadır. Bu anlamda bölgede yaşayanlar ile yöre halkı arasında bir birlikteliğin sağlanması ve deneyim kazanması söz konusu olacaktır.

4.2. Veri Toplama Yöntemi ve Verilerin Analizi

Yaratıcı turizm kapsamında;

- Yıllara göre yayımlanmış çalışma sayısı ve çalışma türleri nedir?
- Yayımlanan çalışmaların dergilere, makalelere ve tezlere göre dağılımları nasıldır? Yayımlanan çalışmaların konularına göre dağılımları nasıldır?
- Yayımlanan çalışmaların benimsedikleri araştırma yöntemleri ve kullanılan veri toplama ve analiz teknikleri nelerdir?
- Çalışmalarda kullanılan anahtar kelimeler nelerdir?

sorularına cevap aranacaktır. Bibliyometrik analiz sonucunda yaratıcı turizm konusundaki araştırmaların odak noktalarının neler olduğu ve dünyadaki genel durumunu ortaya çıkarmak ve bu doğrultuda öneriler oluşturmak çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu yöntem ve çalışma, genel bir değerlendirme ile konuyu açıklamak, konuyla ilgili yapılan araştırmaları sınıflandırmak, literatürdeki benzer ve farklı yönleri açığa çıkarmak ve gelecek araştırmalar için bir altyapı oluşturmak açısından önemli görülmektedir.

Bu araştırmada, Dünyada ve Türkiye’de yaratıcı turizm ile ilgili yapılan bilimsel çalışmaların bir haritasını çıkarmak için bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz yöntemi sayesinde yapılmış bilimsel çalışmaların farklı özelliklerini istatistikler aracılığıyla çalışılan alanın bilimsel özelliklerinin mevcut ve geçmiş durumunu analiz etmektedir. (Bozkurt ve Çetin, 2016: 32). Araştırmanın amacı doğrultusunda web of science, dergi park ve yök tez veri tabanında yıl sınırlandırması yapılmadan aramalar yapılmıştır. Web of Science’de ulaşılabilir makalelere, dergiPark’ta veri tabanında bulunan çalışmalara ve YÖK tez’de de yaratıcı turizm ile ilgili tezler, araştırma kapsamında analiz edilmiştir.

Yapılan çalışmada WOS veri tabanından elde edilen bilgiler Rstudio analiz programında veriler düzenlenerek, dünyada ve Türkiye’de yaratıcı turizm ile ilgili bilgiler toplanmıştır. Bu anlamıyla ortaya konacak olan analizler sayesinde, yaratıcı turizm ile

ilgili ortaya konan verilerin, gelecek çalışmalara rehberlik edeceğine inanılmaktadır. Yabancı dilde yazılan çalışmalar, sistematik bir şekilde literatür taramasıyla incelenmiştir. Bu anlamda yıl sınırı koymadan günümüze kadar yurt dışında yaratıcı turizm ile ilgili yapılan makalelere ve Türkiye’de dergi parkta yer alan makaleler ile YÖK tez merkezinde yapılan tez çalışmalarının bibliyometrik verileri analiz edilmiştir. Web of Sience’daki veriler, Rstudio’da işlenebilmesi için bibTeX formatında indirilmiş ve RStudio programına aktarılmıştır. Ardından Rstudio’da bulunan Biblioshiny’a yüklenen veriler programın imkan verdiği şekilde analiz edilip detaylandırılmıştır.

Yazılı süreçlerin bilimsel olarak istatistiksel alanda kullanılan Bibliyometri kavramını ilk olarak tanımlayan kişilerden biri Pritchard olarak bilinmektedir (Pritchard, 1969: 348). Bu anlamda kavramsal olarak bibliyografi, süreli yayınlar, makaleler ve kitaplar gibi eserlerin yorumlanması, tarihsel süreçlerinde ve onların bir araya getirilmesinde rol oynamaktadır (Besimoğlu, 2015). Bibliyometrik çalışmaların turizm açısından önemine değinen Pınar Temizkan ve arkadaşları bu yöntemle ilgili *“Turizmin bir bilgi alanı olarak büyümesi ve bu konuda yayın yapan akademisyen sayısının artması, bilim adamlarının ve yayın kuruluşlarının turizm alan yazınına sağladıkları katkıların incelenmesine duyulan merak, kişiler veya kuruluşların araştırma performansının değerlendirilmesi ihtiyacı bibliyometri yönteminin turizm alanındaki çalışmalar için tercih edilmesinde bir etken olmuştur. Bu bağlamda turizmin farklı alt konu başlıklarında gerçekleştirilecek bibliyometri çalışmaları, bu alanlara ilişkin kapsamlı bir bakış açısı sağlayarak alana katkıda bulunabilir.”* yorumunu yapmaktadır (2015).

4.3. Kapsam ve Sınırlılıklar

Ulusal ve Uluslararası Literatürün araştırıldığı bu çalışmada nicel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmada elde edilen veriler farklı parametreler bağlamında bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. İncelenen veri tabanlarında “yaratıcı turizm” kavramı, başlıklar, özetler ve anahtar kelimeler içerisinde aranmış ve çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Web of Sience’da toplam 232 ulaşılabilir makale, Dergipark’da 7 çalışma ve Yöktez’de de toplam 5 çalışmaya ulaşılmıştır. Yazar sayısı, üniversite, ülke ve dergi isimleri gibi farklı incelemeler değerlendirilmiş ve yıl, yazar, atıf vb ögeler göz önüne alınarak sınırlandırılmıştır.

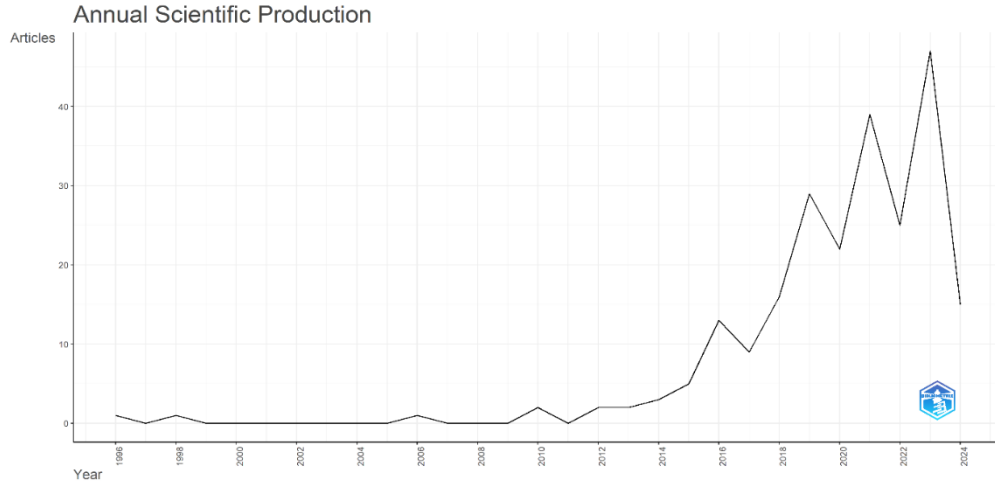
4.4. Bulgular

Web of Science veri tabanı aracılığıyla elde edilip RStudio veri analiz programında işlenen “Creative Tourism” bağlantılı istatistikler Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Veriler hakkında genel bir görünüm

Veriler Hakkında Genel Tablo	
Zaman aralığı	1996:2024
Yayınlar	232
Yıllık artış hızı %	10.15
Yayınların yaş ortalaması	4.01
Yayın başına düşen atıf sayısı	15.32
Referanslar	11189
Yayınların Kapsamı	
Anahtar kelimeler (ID)	439
Yazarların Anahtar Kelimeleri (DE)	1006
Yazarlar	
Yazarlar	514
Tek yazarlı yayınlar	63
Yazarların İş Birliği	
Yayın başına ortak yazar sayısı	2.56
Uluslararası ortak yazar	25.43

Araştırmada, 1996 ile 2024 (yıl sınırlandırılması yapılmamıştır) zaman aralığında, yaratıcı turizm ile ilgili 232 çalışma değerlendirme kapsamına alınmıştır. 514 yazar

arasında 63 yazarın tek başına eser ortaya koymuştur. Bu eserlerin yaş ortalaması 4,01'dir. Bu yayınlar içinde çalışma başına düşen atıf sayısına bakıldığında 15.32'dir. Çalışmaların söz konusu yıllar içindeki yıllık artış hızı ise %10.15 olmuştur. Şekil 29. Yıllara göre yayınlanan makale sayısı

Ortak yazar başına düşen yayın sayısına bakıldığında oranın 2.56 olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan sınırlandırma sonucunda elde edilen makalelerin sayısının 207 olduğu ve daha çok makalelerin üretildiği ortaya çıkmıştır.

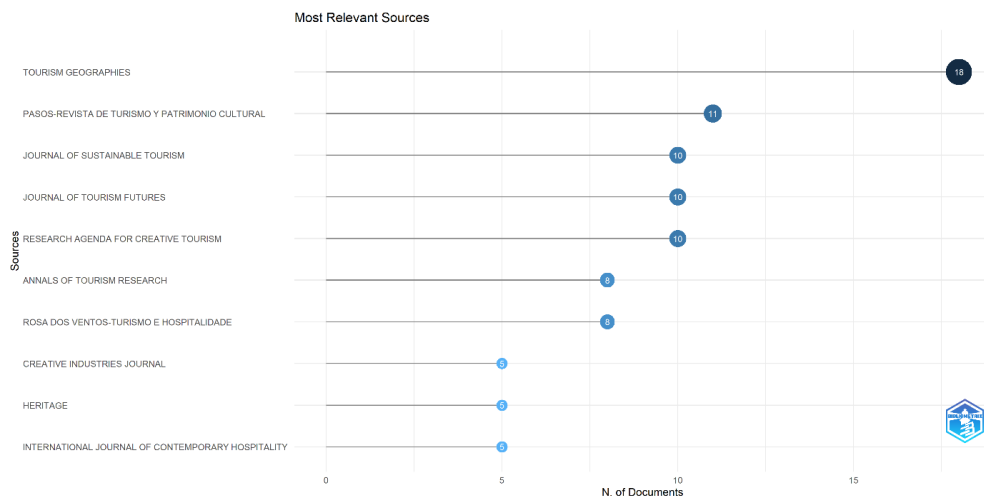
Programlama dili olan RStudio yardımıyla Bibliometrix'e bağlı Bibloshiny'tan elde edilen verilere bakıldığında da "creative tourism"ın yıllara göre yayınlanan makaleleri

görülmektedir. En çok makalenin 2023 yılında yayınlandığı anlaşılmaktadır. Şekil 29 ve Tablo 2’ye bakıldığında 2013 yılından önce sadece 4 yayına rastlanmaktadır. Son yıllarda yaratıcı turizm kavramı makalelerde önem kazanmıştır.

Tablo 3. Yıllara göre yayınlanan makale sayısı

Yıllar	Makale sayısı
2024	15
2023	47
2022	25
2021	39
2020	22
2019	29
2018	16
2017	9
2016	13
2015	5
2014	3
2013	2
2012	2
2011	0
2010	2

2024 yılında yayınlanan makale sayısının az olmasını ise henüz bu yıla ait tüm eserlerin tamamlanmamış olmasına bağlamak mümkündür. Günümüze yaklaştıkça yaratıcı turizm araştırmalarına ilginin arttığı belirlenmiştir.

Şekil 30. Wos veri tabanında yayınlanan makaleler

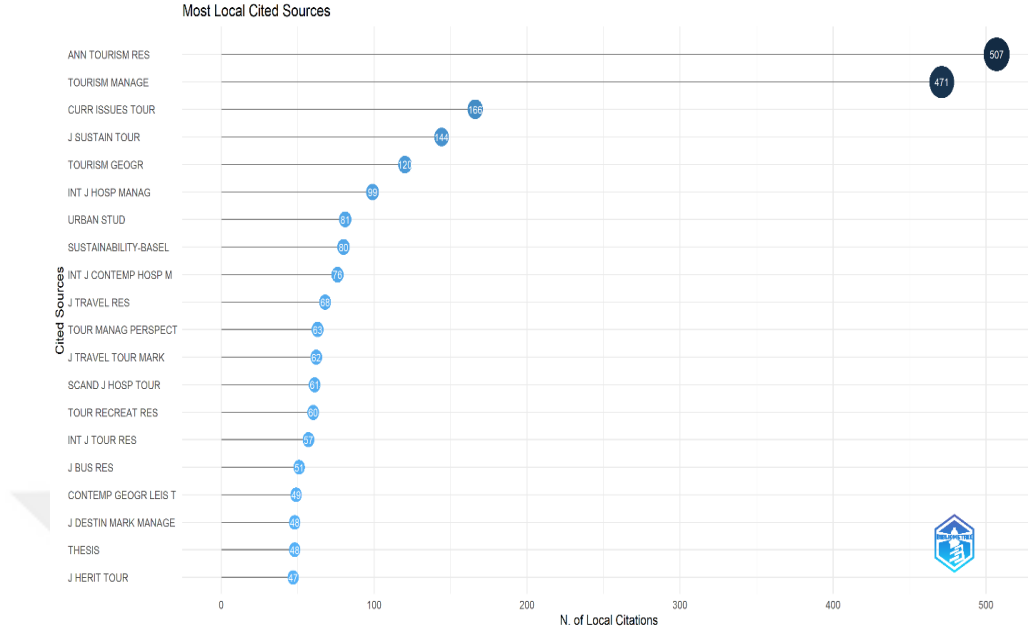
Bu anlamda Şekil 30’a bakıldığında yaratıcı turizm kavramlarının bir arada en çok kullanıldığı dergi 18 makaleyle Tourism Geographies’dır. Bu dergiyi sırasıyla Pasos-

Revista De Turismo Y Patrimonio Cultural ve Journal Of Sustainable Tourism dergisi takip etmektedir.

Tablo 4. Dergilerde yaratıcı turizm ili ilgili yayın sayısı

Dergiler	Yayın sayısı
Tourism Geographes	18
Pasos-Revista De Turismo Y Patrimonio Cultural	11
Journal Of Sustainable Tourism	10
Journal Of Tourism Futures	10
Research Agenda For Creative Tourism	10
Annals Of Tourism Research	8
Rosa Dos Ventos-Turismo E Hospitalidade	8
Creative Industries Journal	5
Heritage	5
International Journal Of Contemporary Hospitality Management	5
Tourism And Hospitality Management-Croatia	5
Tourism Recreation Research	5
Tourism \ve Management Studies	5
Tourist Studies	5
Sage Open	4
Tourism Culture \ve Communication	4
Tourism Management Perspectives	4
Cogent Arts \ve Humanities	3
Cogent Social Sciences	3
Cuadernos De Turismo	3
Current Issues In Tourism	3
International Journal Of Tourism Cities	3
International Journal Of Tourism Research	3
Island Studies Journal	3
Journal Of Policy Research In Tourism Leisure And Events	3
Journal Of Tourism And Cultural Change	3
Leisure Studies	3
Revista De La Universidad Del Zulia	3
Tourism Management	3
Advances In Hospitality And Tourism Research-Ahtr	2
Amazonia Investiga	2
Annals Of Leisure Research	2
Debats-Revista De Cultura Poder I Societat	2
European Journal Of Cultural Management And Policy	2
European Journal Of Tourism Hospitality And Recreation	2
Handbook Of Managing And Marketing Tourism Experiences	2
Humanities-Basel	2
International Journal Of Heritage Studies	2
International Journal Of Hospitality Management	2
Investigaciones Turisticas	2
Journal Of Destination Marketing \ve Management	2
Journal Of Hospitality \ve Tourism Research	2
Papers In Regional Science	2
Podium-Sport Leisure And Tourism Review	2

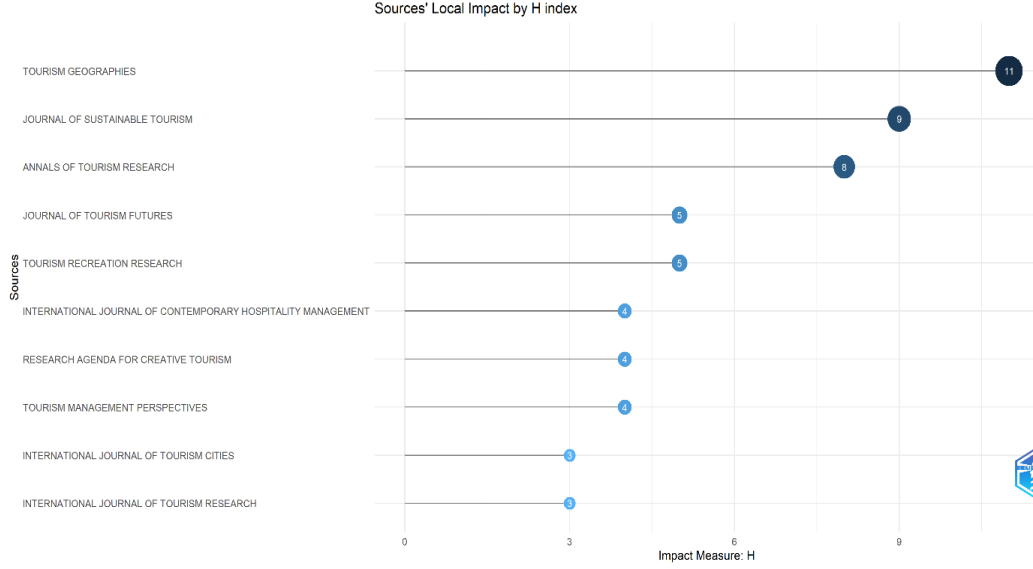
Araştırmaya dahil edilen 232 makale içinde en fazla atıf alanların listesi Şekil 3 ve Tablo 5’te verilmiştir.

Şekil 31: Dergilere yapılan atıf sayısı

Burada açıklanması gereken bir durum da lokal anlamıdır. Lokal olgusu, WoS’da yer alan makalelerin atıf sayılarını ifade etmektedir. Yani WoS’da yer almayan makaleler, kapsam dışında bırakılmıştır. Bu anlamıyla Annals of Tourism Research dergisinin 507 atıf aldığı görülmektedir.

Şekil 31’e bakıldığında Ann Tourism ve Tourism Manage dergilerinin bariz bir şekilde diğer dergilere oranla daha fazla atıf aldığı fark edilmektedir. Bu durum bu iki derginin yaratıcı turizm ile alakalı kaynaklarının ilgi gördüğünü açıklamaktadır. Aşağıdaki tabloda özellikle çok sayıda atıf alan dergilerin listelendiği görülmektedir. 11.189 atıf aldığı düşüldüğünde liste çok uzun olacağından dolayı buradaki dergilerin aldığı atıflar sınırlı tutulmuştur.

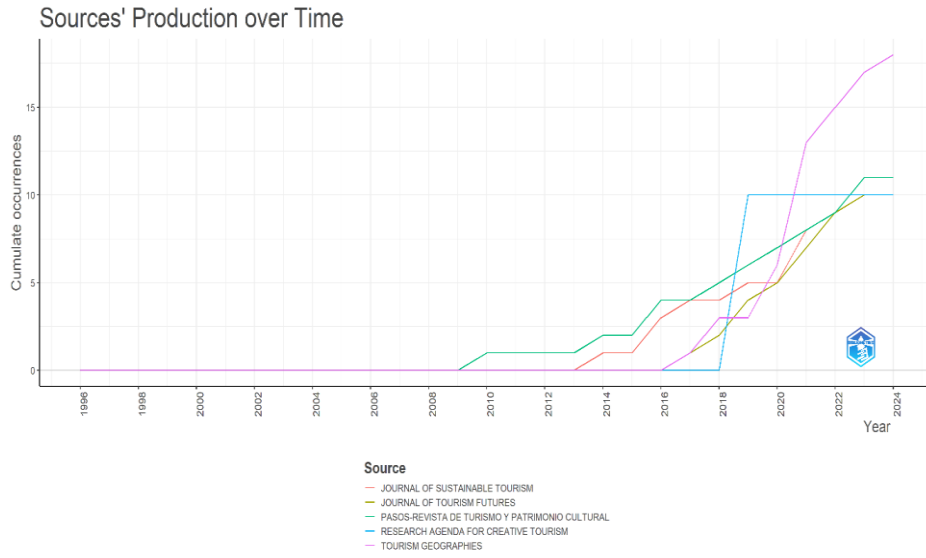

Şekil 32. H indeksine göre atıf alan dergiler

İndex etkisi göz önüne alındığından özellikle de H indexe göre Tourism Geographies dergisinin toplamda 11 atıf aldığı anlaşılmaktadır (Şekil 4; Tablo 5). Bu atıfların %50'sinin Wos veri tabanında bulunan Tourism Geographies, Journal of Sustainable Tourism ve Annals of Tourism Research dergilerine yapılan atıflar olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. H indeksine göre atıf alan dergiler

Source	h_index
Tourism Geographies	11
Journal of Sustainable Tourism	9
Annals of Tourism Research	8
Journal of Tourism Futures	5
Tourism Recreation Research	5
International Journal of Contemporary Hospitality Management	4
Research Agenda For Creative Tourism	4
Tourism Management Perspectives	4
International Journal of Tourism Cities	3
International Journal of Tourism Research	3

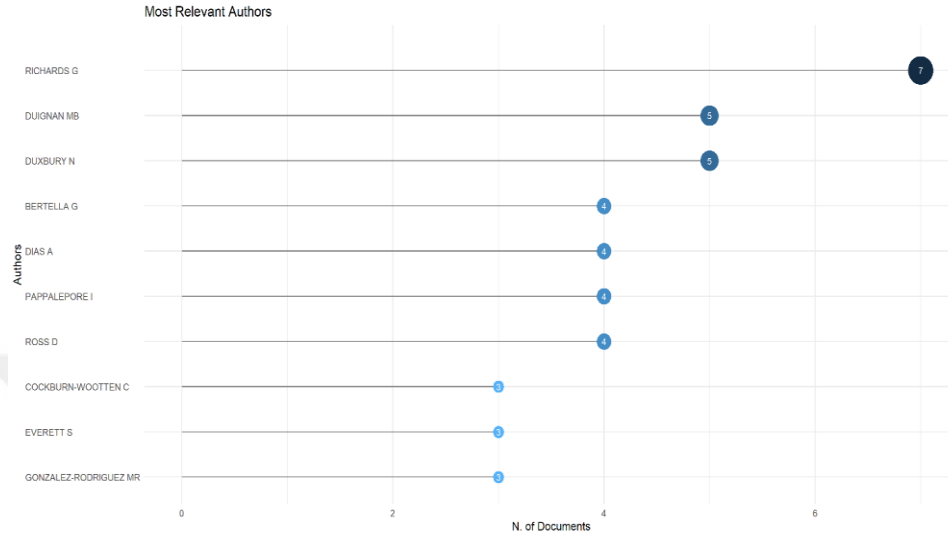
Şekil 33. Yıllık yayınlanan çalışma sayısı

“Yaratıcı turizm” kavramıyla ilgili sınırlandırılan verilerin (Şekil 33) içinde ilk yayının 2010 yılında **Pasos-Revista De Turismo Y Patrimonio Cultural** dergisinde çıktığı belirlenmiştir. Tablo 6’da konuyla ilgili en çok yayın yapan 50 dergi arasından ilk beş derginin yıllar itibariyle yayın sayıları verilmektedir.

Tablo 6. Yıllara göre çıkan yayın sayısı

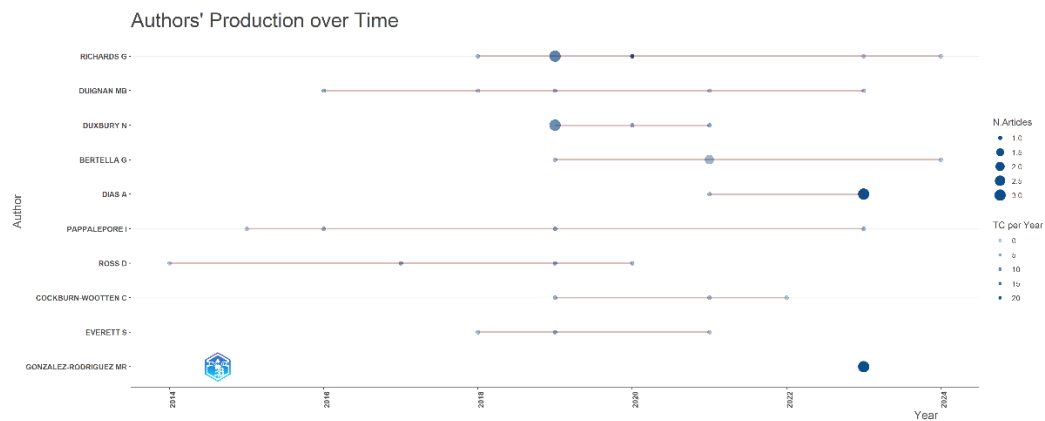
Yıllar	Tourism Geographies	Pasos Revista De Turismo Y Patrimonio Cultural	Journal Of Sustainable Tourism	Journal Of Tourism Futures	Research Agenda For Creative Tourism
2010	0	1	0	0	0
2011	0	1	0	0	0
2012	0	1	0	0	0
2013	0	1	0	0	0
2014	0	2	1	0	0
2015	0	2	1	0	0
2016	0	4	3	0	0
2017	1	4	4	1	0
2018	3	5	4	2	0
2019	3	6	5	4	10
2020	6	7	5	5	10
2021	13	8	8	7	10
2022	15	9	9	9	10
2023	17	11	10	10	10
2024	18	11	10	10	10

Tablo 7’ye bakıldığında 2010 yılından sonra konuyla ilgili kısmi bir artışın olduğu, özellikle 2020’den sonra ise çalışmaların arttığı anlaşılmakta ve araştırmacıların son yıllarda bu konuya ilgili gösterdikleri fark edilmektedir. Tablo 7’den de anlaşılabacağı gibi 2024 yılının sona ermemesine rağmen en çok yayının bu dönemde gerçekleştirildiği anlaşılmakta ve toplam 18 yayın yapıldığı görülmektedir.

Şekil 34. Konuyla ilgili en fazla yayın yapan yazarlar

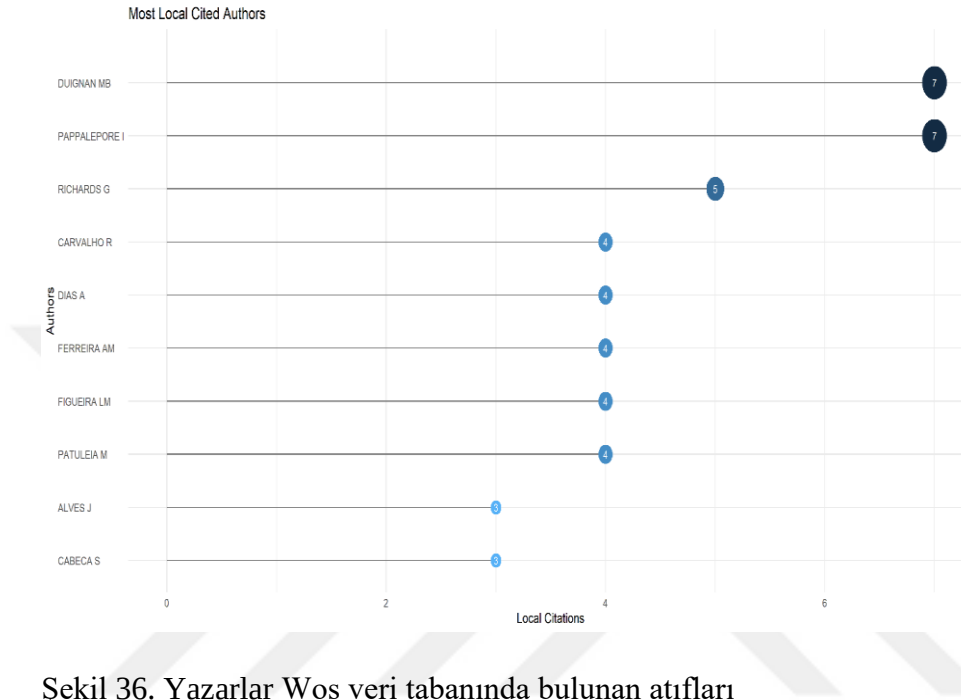
Rstudio programı sonuçlarına göre (Şekil 34), yazarların yayın açısından en çok yayın yapan Richards G (7), Duignan MB (5), Duxbury N (5), Bertella G (4), Dias A(4), Pappalepore I (4), Ross D(4), Cockburn-Wootten C(3), Everett S(3), Gonzalez-Rodriguez MR(3) gibi yazarların öne çıktığı belirlenmiştir.

Şekil 35. Yıllara göre yazarların yoğunlukları

Yıllara göre yazarların yaptığı yayınlara bakıldığında Şekil 35’te de görüldüğü üzere dairesel ve mavi renkte gösterilen yerin yoğunluğunun yazarın yayınlara göre değiştiğini göstermektedir. Richards G.’nin 2018 ile 2024 arasında yayınlarının olduğunu

ve 2019 yılında yayınladığı makalelerin sayısının fazlalığı görülmektedir. Grafikte dikkat çeken çalışmaların sahibi ise Pappalepore olarak karşımıza çıkmaktadır. Wos veri tabanında yayınlarının neredeyse grafikte sınırlandırılan tüm yıllarda bulunduğu anlaşılmaktadır.

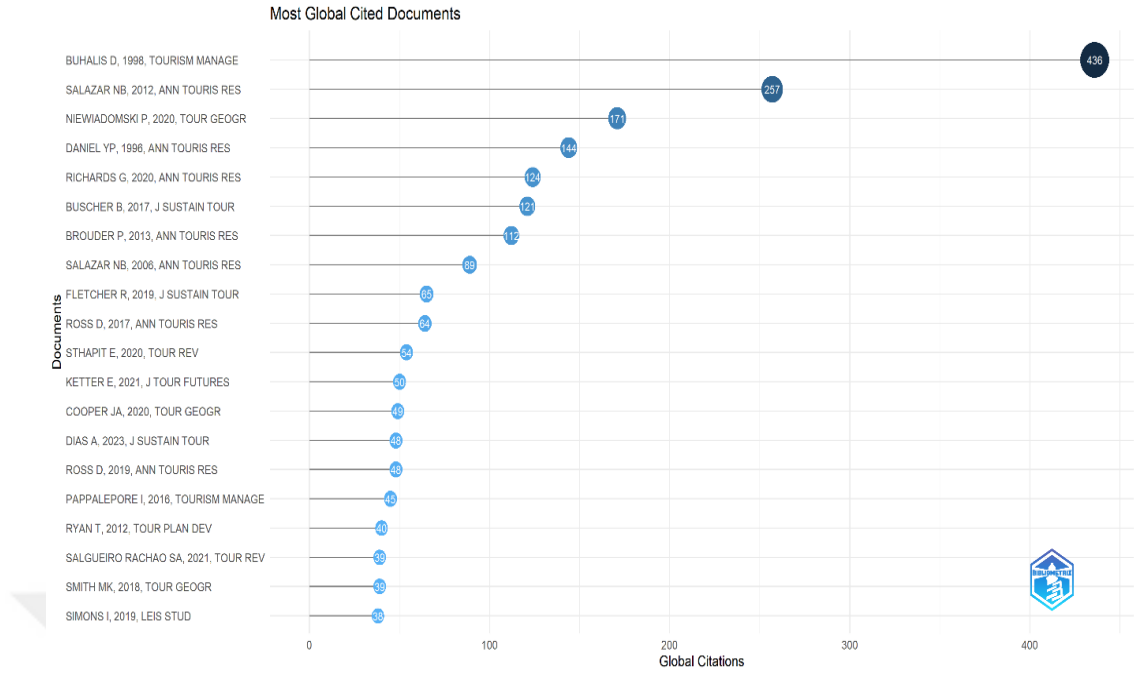

Şekil 36. Yazarlar Wos veri tabanında bulunan atıfları

Yazarların Wos veri tabanında bulunan atıflarına Rstudio analizlerinde en çok atfın Pappalepore ve Duignan MB'ye yapıldığı belirlenmiştir. Şekil 36'da görüleceği gibi bu yazarları sırasıyla Richards G. ve diğer yazarlar takip etmektedir. Buradaki atıfların lokal olduğu belirtilmelidir. Yani Wos veri tabanında bulunan yayınlarla sınırlandırılmıştır.

Tablo 7. Yazarlar Wos veri tabanında bulunan atıfları

Author	LocalCitations
Duignan MB	7
Pappalepore I	7
Richards G	5
Carvalho R	4
Dias A	4
Ferreira AM	4
Figueira LM	4
Patuleia M	4
Alves J	3
Cabeca S	3

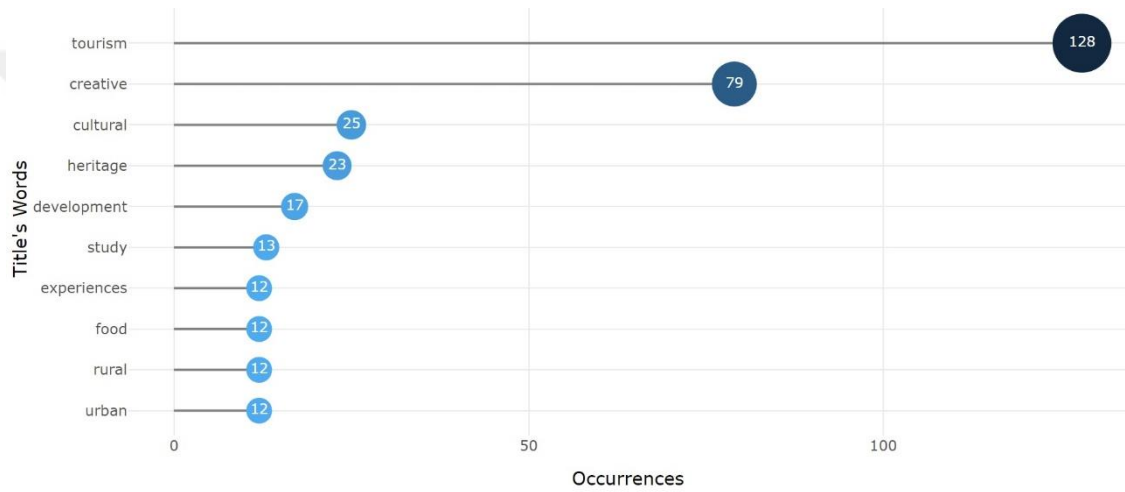
Şekil 38. Evrensel anlamda en çok atıf alan yazarlar

Yazarların yıllık ve toplam atıf bilgileri, Wos veri tabanından alınan verilerin RStudio'daki analiz sonucuna göre (Şekil 10; Tablo 38), global alanda yani Wos dışındaki veri tabanlarının da bulunduğu akademik çalışmalarda en fazla atıf alan Dimitrios Buhalis'dir. "*Strategic Use of Information Technologies in The Tourism Industry Author links Open Overlay Panel*" isimli çalışmasıyla toplam 436 atıf almış ve çalışmanın yıllık ortama atıf sayısı ise 6.15 'tir. İkinci olarak en çok atıf alan kişi ise 257 atıfla Noel B. Salazar'dır. *Tourism Imaginaries: A Conceptual Approach Author Links Open Overlay Panel*" isimli çalışmasıyla Salazar'ın yıllık ortalama atıf sayısı ise 9.77'dir.

Tablo 8. Yazarların atıf oranları

Yayın	DOI	Toplam Atıf	Toplam Yıllık Atıf
Buhalis D, 1998, Tourism Management	10.1016/S0261-5177(98)00038-7	436	6.15
Salazar nb, 2012, ann touris res.	10.1016/j.annals.2011.10.004	57	9.77
Niewiadomski P, 2020, Tour Geogr.	10.1080/14616688.2020.1757749	71	4.20
Daniel Yp, 1996, Ann Touris Res.	10.1016/0160-7383(96)00020-5	44	4.97
Richards g, 2020, ann Touris res.	10.1016/j.annals.2020.10.2922	24	4.80

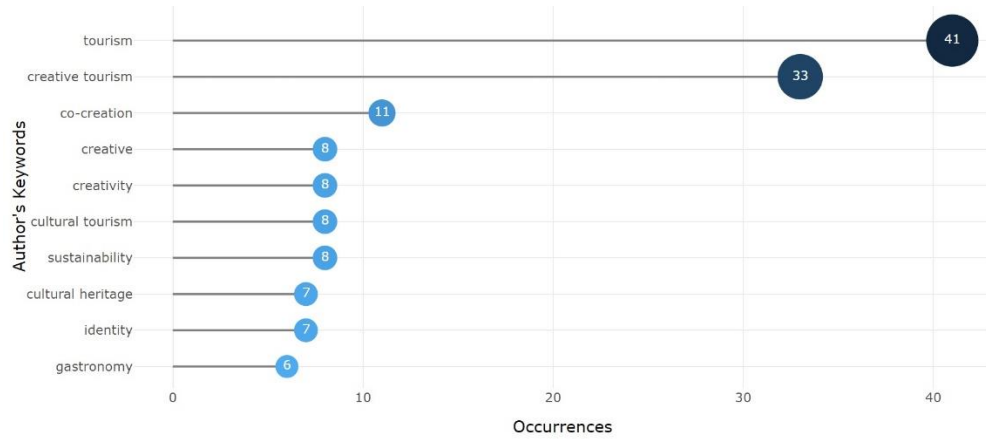
Analizden elde edilen verilere göre en çok atfı alan üçüncü kişi ise Piotr Niewiadomski'dir (Şekil 10; Tablo 8). Yazarın toplam 171 atfı “COVID-19: From temporary de-globalisation to a re-discovery of tourism?” isimli çalışmasından almış ve yıllık ortalama atfı sayısı ise 34.20'dir. Dördüncü en fazla atfı alan yazar Yvonne Payne Daniel “*Tourism Dance Performances Authenticity And Creativity Author Links Open Overlay Panel*” isimli çalışmasıyla 144 atfı alarak yıllık ortalama 4.97 atfı sayısına ulaşmıştır. Son olarak en çok atfı alan ilk 5'in içinde yer alan Greg Richards tarafından yapılan çalışma toplam 124 atfı almıştır. “Designing creative places: The role of creative tourism Author links open overlay panel” isimli makalesiyle Richards 2024 yılı itibarıyla yıllık ortalama 24.80 atfı sayısına ulaşmıştır.

Şekil 39. Makale başlığına göre en çok kullanılan kelimeler

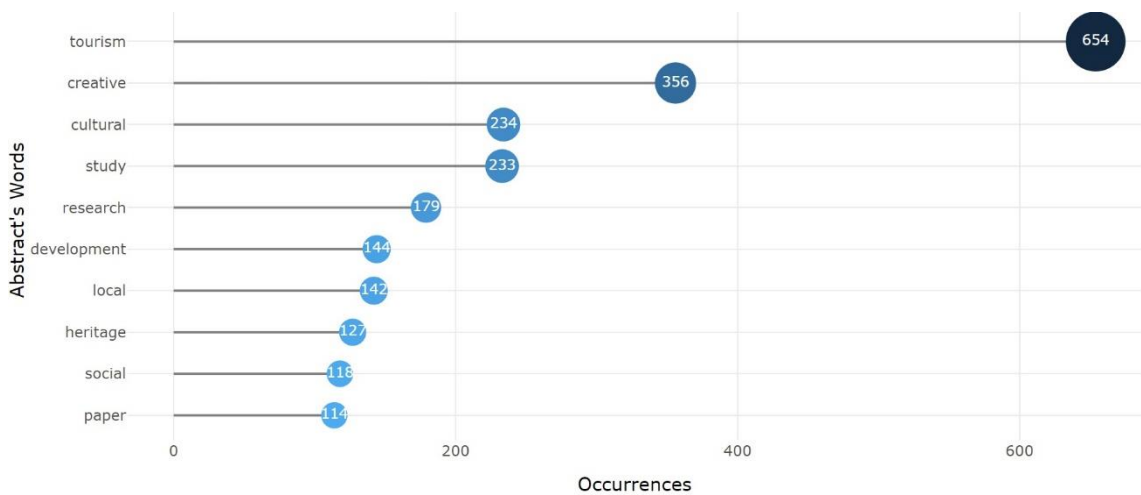
RStudio veri analizine göre 232 dergide makale başlığına göre en çok kullanılan kelimeler. Şekil 39'da gösterilmektedir. Buna göre başlıklarda Tourism kavramı 128 defa kullanılan kelime olmuştur. Creative kelimesi 79, Cultural 25, Heritage 23, Development 17 ve Study 13 defa kullanılmıştır.

Yazarların kullandıkları anahtar kelimelerine bakıldığında ise ilk sırayı yine tourism (41) ve ikinci sırayı da creative tourism (33) kelimeleri kullanılmıştır. Co-creation (11), creative (8), creativity (8), cultural tourism (8), sustainability (8) ve cultural heritage (7) defa kullanılmıştır. Buradan da anlaşılabileceği gibi incelenen yazarlar turizm ve yaratıcı turizm arasında bir ilişki kurmaya çalıştıkları ifade edilebilir.

Şekil 40. Yazarın belirlediği anahtar kelimelere göre yazılan makaleler

Makalelerde kullanılan anahtar kelimelerin Rstudio programında sıklığını bakıldığında incelendiğinde, ağırlıklı olarak tourism, creative tourism ve cultural tourism kavramlarının daha çok ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. Tourism kelimesi (41), creative tourism (38) ve cultural tourism (8) defa kullanılmıştır. Bununla birlikte kullanılan anahtar kelimeler, oldukça geniş bir aralığa sahiptir. Şekil 12'ye göre yazarın belirlediği anahtar kelimelere göre yazılan makalelere bakıldığında, en çok tourism kelimesi kullanılmıştır. 41 kez kullanılan tourism kelimesini 33 defa creative tourism kelimesi takip etmiştir. Kullanılan diğer kelimeler ise şu şekildedir: Co-creation (11), Creative (8), Creativity (8), Cultural tourism (8), Sustainability (8), Cultural heritage (7), Identity (7), Gastronomy (6).

Şekil 41. Özetlerde kullanılan kelimeler

Özetlerde en sık kullanılan kelimelerin, sıklık dereceleri Şekil 41 ve Tablo 9 da gösterilmektedir. Buna göre makalelerde yazarların ortaya koyduğu özetlerinde kullanılan kelimeler de ise tourism ve creative kullanım oranlarının arttığı görülmektedir. Tourism kelimesi yazılan makalelerin özetlerinde 654 defa kullanılmıştır. Creative ise 356 defa kullanılmış yine cultural 234, study 233 ve research de 179 kere kullanılmıştır.

Tablo 9. Özetlerde kullanılan kelimelerin sıklık derecesi

Kelimeler	Sıklık
Tourism	654
Creative	356
Cultural	234
Study	233
Research	179
Development	144
Local	142
Heritage	127
Social	118
Paper	114
Tourists	113
Experiences	97
Analysis	96
Experience	83
Urban	83
Findings	80
Food	78
City	76
Industry	75
Based	74
Article	73
Data	71
Role	69
Approach	67
Culture	67

Yazarların kullandığı diğer kelimelerin sayılarına bakıldığında ise, development (144), local (142), heritage (127), social (118), paper (114), tourists (113), experiences (97) ve analysis (96) kez kullanılmıştır. Tabloya bakıldığında geriye kalan kelimelerin kullanımı da sıralanmaktadır.

Şekil 42. Dergilerin kullandığı anahtar kelime bulutu

Tablo 10. Anahtar kelimelerin ikilik ağı

Web of Science veri tabanında edinilen bilgiler ve Rstudio aracılığıyla yapılan ikili anahtar kelimeler sonucunda yaratıcı turizmin ön plana çıktığı görülmektedir. Tablo 12’deki verilere bakıldığında son yıllarda yaratıcı turizm ile yapılan çalışmaların sayısının arttığı görülmektedir. Bu anlamda ikili kavramlar ışığında en çok kullanılan ilk beş anahtar kelime şu şekildedir: Creative Tourism, Tourism Experiences, Covid- pandemic, Food tourism ve Heritage tourism’dır.

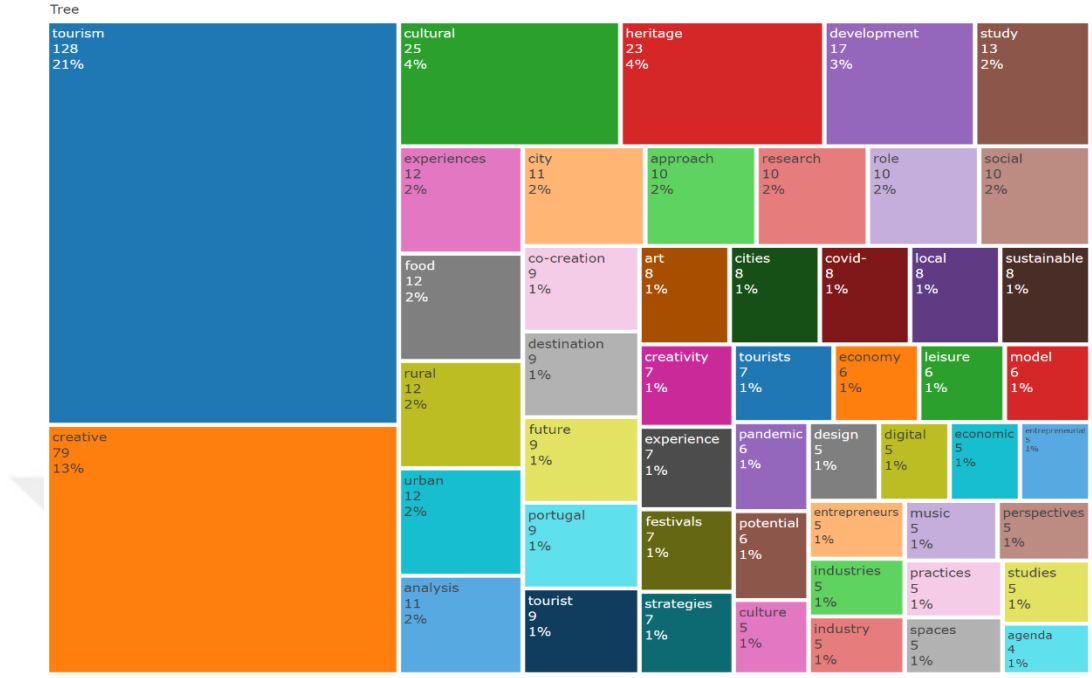
Şekil 43. Kullanılan tekli anahtar kelime ağı

Tekli anahtar kelime ağı kullanımı, Şekil 43’de gösterilmektedir. Buna göre anahtar kelimelerin ikili kelimeler değil de tek bir kavramla sınırlandırıldığında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Rstudio ile elde edilen analizlere göre Tourism (Turizm) ve Creative (yaratıcılık) kavramlarının daha fazla kullanıldığı belirlenmiştir.

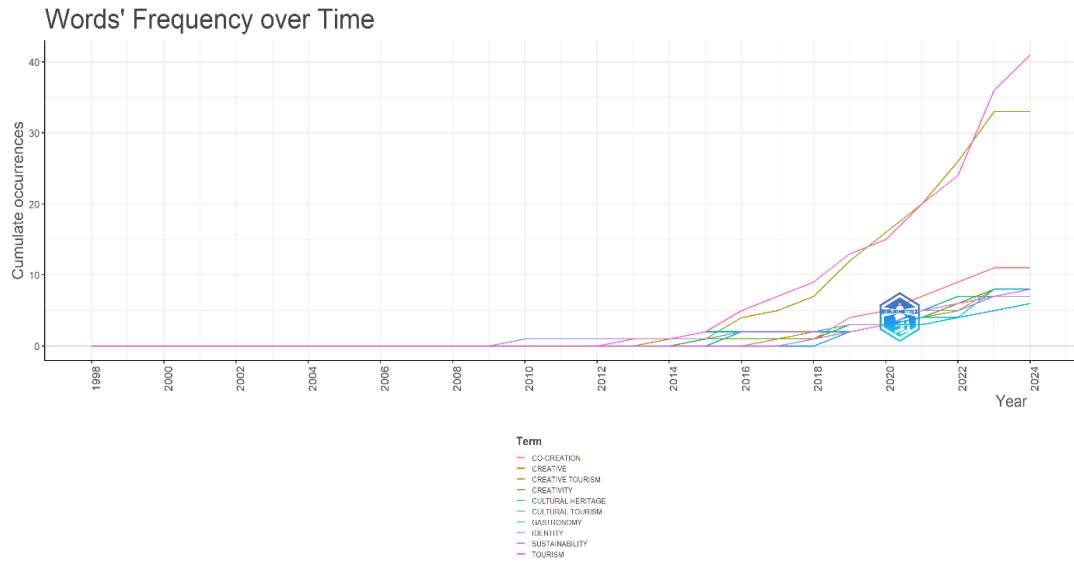
Tablo 11. Anahtar kelimelerin kullanım sıklığı

Terms	Frequency
Tourism	41
Creative Tourism	33
Co-creation	11
Creative	8
Creativity	8
Cultural tourism	8
Sustainability	8
Cultural heritage	7
İdentity	7
Gastronomy	6

Ön plana çıkan anahtar kelimelerin sıklığı, Tablo 11 ve Şekil 43’de verilmekte ve sıralınışı şu şekilde olmaktadır: Tourism, Creative tourism, Co-creation, Creative, Creativity, Cultural tourism ve Sustainability kavramlarıdır.

Şekil 44. Kelime ağacında, başlıkta kullanılan kelimeler

Şekil 46. Kelimelerin yıllara göre değişimini gösteren grafiği

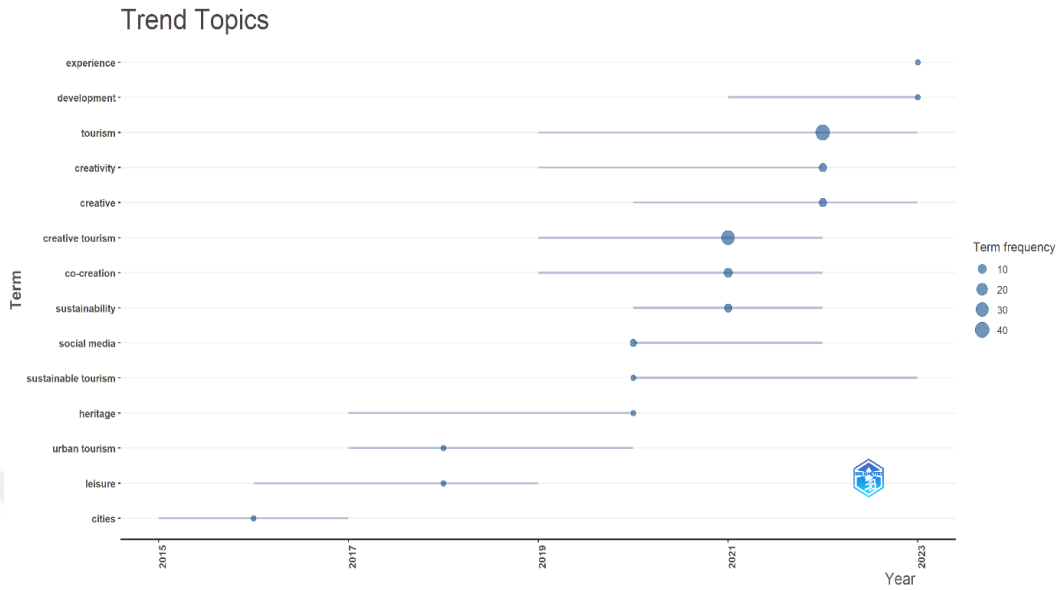
Analiz sonuçlarına göre yaratıcı turizm ilgili çalışmaların anahtar kelimelerinin seneler göre kullanım sıklığına ya da trend olma grafiğine bakıldığında (Şekil 18), niceliksel bir değişimin göze çarptığı anlaşılmaktadır. Örneğin; tourism ve creative tourism kavramlarının son 5 yılda oldukça arttığı gözlenmektedir. Araştırmanın yapıldığı 2024 yılı, henüz bitmemiş olmasına rağmen tourism kelimesinin 41 defa kullanıldığı anlaşılmaktadır. Aynı kelime 2023'te 36; 2022'de 24; 2021'de 20 ve 2020 yılında da 15 kez kullanılmıştır. Şekilde, Tourism kelimesinin 1998 ile 2012 yıllarına kadar çok az kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 12. Yıllara göre anahtar kelimelerin kullanımı

	2024	2023	2022	2021	2020
Tourism	1	6	4	20	15
Creative tourism	3	3	6	20	16
Co-creation	1	1	9	7	5
Creative	8	8	5	4	3
Creativity	8	8	6	4	3
Cultural tourism	8	8	4	4	3
Sustainability	8	7	6	5	3
Cultural heritage	7	7	7	5	3
Identity	7	7	5	5	3
Gastronomy	6	5	4	3	3

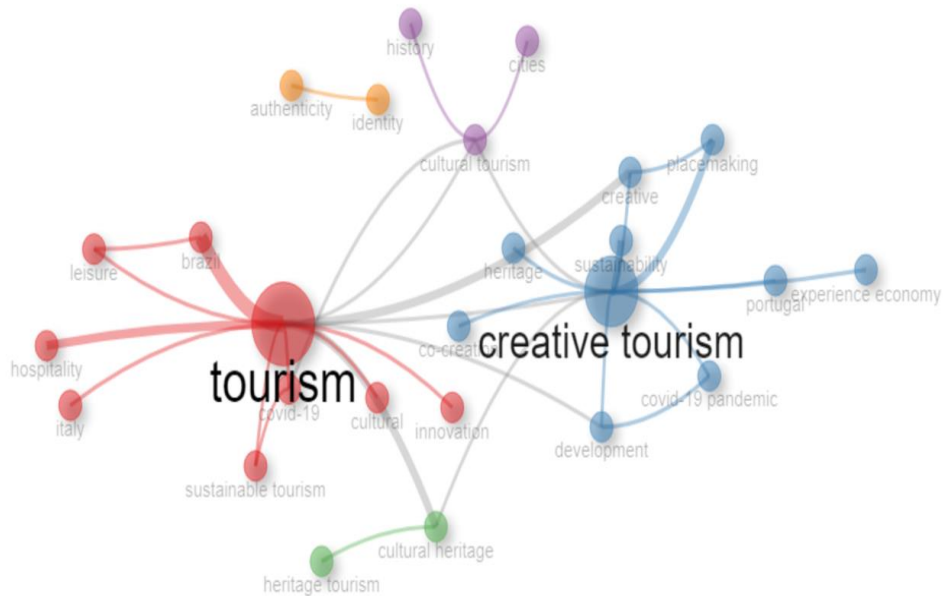
Yıllara göre anahtar kelimelerin kullanımı Şekil 46 ve Tablo 12'de gösterilmektedir. Buna göre ikinci olarak en sık kullanılan Creative Tourism kelimesinin, 2014 yılından itibaren istikrarlı bir şekilde arttığı, bunun da konuyla ilgili çalışmalarının

nicelik olarak artmaya devam ettiği anlamına gelmektedir. Co- creation, Crative Tourism ve Creative kavramlarının daha çok kullanıldığı ve son zamanlarda trend olduğu görülmektedir.

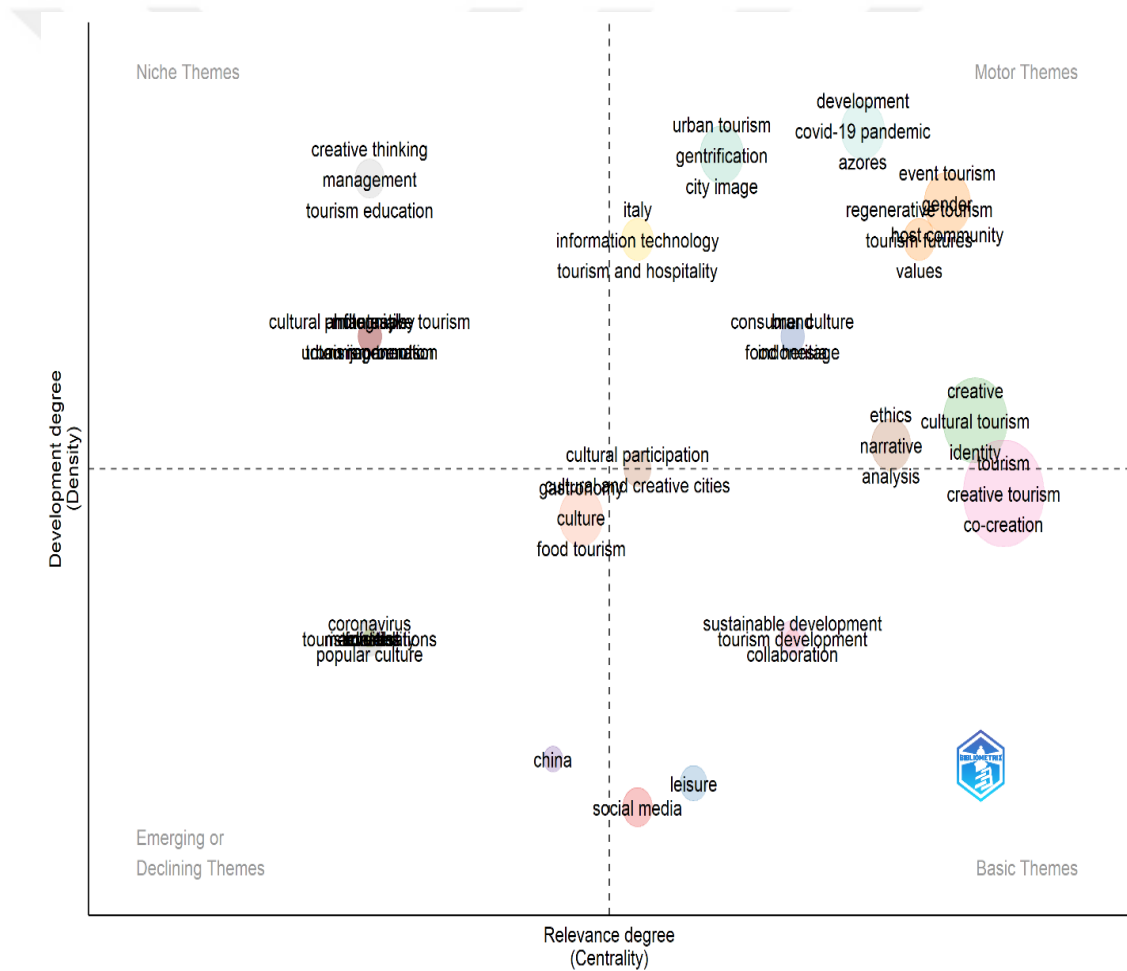
Şekil 47. Yazarların kullandığı anahtar kelimelerin trend olmaları

Yaratıcı turizm ile Web of Science’da aratılan makalelerde yazarların kullandıkları ve trend olan anahtar kelimelerin dağılımı şekil 47’de, gösterilmektedir. Son yıllarda en çok tourism, creative tourism, co-creation ve sustainability gibi sözcüklerin anahtar kelime olarak kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Anahtar kelimeler içinde tourismın 2022 yılında 41 kez, creative tourism ise 2021 yılında 33 kez anahtar kelime olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Şekil 48. Anahtar kelimelerin kavram ağı

Doğrudan creative tourism ile ilgili olan 232 çalışmada kullanılan anahtar kelimelerin sıklığının Rstudio programında incelenmesi sonrasında merkezde iki kümenin (Mavi ve Kırmızı) ve iki de alt kümenin (yeşil-sarı) olduğu anlaşılmıştır. İlk büyük kümede turizm, kültür ve sürdürülebilirlik yer alırken, diğer kümede (mavi), yaratıcı turizm, miras ve yaratıcılık kavramları yer almaktadır. Diğer kümelerle bakıldığında tablodan da anlaşılabileceği üzere mor renkle gösterilen kümede, kültürel turizm, tarih ve şehirler ağırlıklı anahtar kelimeler; yeşil renkteki kümede kültürel turizm ve tarih; mor renkteki kümede ise kültürel turizm, şehir ve tarih anahtar kelimeleri kullanılırken, sarı renkte ise kimlik ve otantik kelimelerinin kümelendiği görülmektedir.

Şekil 49. Anahtar kelimelerin tematik haritası

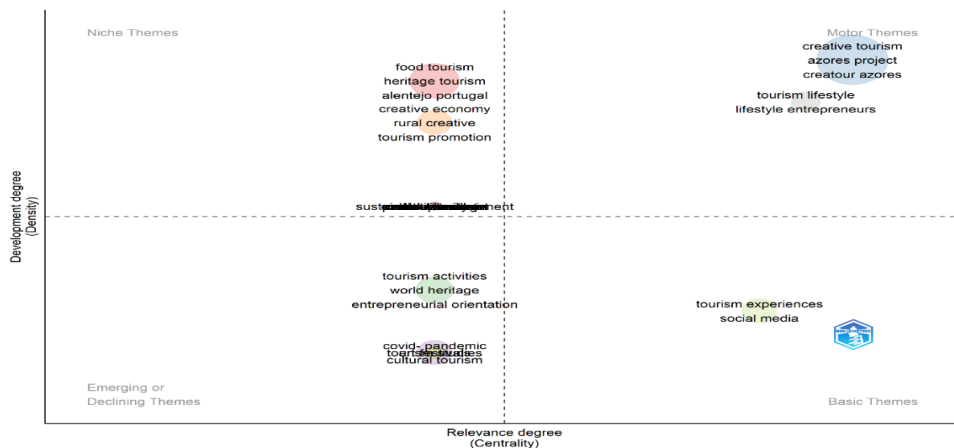
Tematik haritalandırma karşılıklı ilişkinin ve küreselleşmenin ortaya çıkmasıyla birlikte önemi oldukça artan görsel bir iletişim unsuruna dönüşmüştür. Böylece birçok bilimsel alanda veri paylaşımının kolaylaştığı görülmektedir. Bu paylaşımlarının görselleştirilmesinde tematik haritalandırmanın öne çıktığı anlaşılmaktadır. Öyle ki bilgi

çağında sanal olarak her gün çok farklı bilgilerle karşılaşmakta ve milyonlarca veri tematik haritalandırmalarla paylaşılmaktadır. Tematikleştirilen haritalar farklı uzmanlık alanlarının yanı sıra geniş bir kitleye ulaşma adına da popüler bir hale gelmiştir. Bu anlamda bilimsel çalışmalar için neredeyse bütün uzmanlık alanlarında temel referans aracı haline gelmiştir (Şahin ve Bozyiğit, 2023: 1).

Şekil 49'da kullanılan unsurlar bilimsel haritalandırmalarla gösterilmektedir. Böylece ortaya çıkan sonuçların yorumlanması ve kavranması kolaylaştırılmaktadır. Tematik haritalar oluşturulurken konu içerisinden kümeler tespit edilmekte ve gerekirse diyagram şeklinde görselleştirilmektedir. Bu sayede temaların dönem dönem birbirleriyle olan bağlantıları ve gelişiminin görülmesi kolaylaşmaktadır (Cobo, Lopez Herrera, Herrera Viedman ve Enriquite, 2012). Bibliyometrik analiz ile haritalandırma gibi birçok detaylı ölçümlerin ve sonuçların bulunmasıyla kavramlar arası ilişkilerin yorumlanması kolaylaşmaktadır (Okubo, 1997: 9).

Tematik haritaların iyi yorumlanabilmesi için dört eksene ayrılmaktadır. Bunlar: motor, temel, gelişmekte olan ve niş olmak üzere dört eksenle yorumlanmaktadır. Motor temalar kısmını çalışmaların yoğun olarak yapıldığı ve odaklandığını ifade etmektedir. Gerileyen ya da belirli bir zaman aralığında öne çıkan veya gerileyen temalar olarak bilinmektedir. Niş temalara gelince sınırlı ve özel bir alana yönelik araştırmaları göstermektedir (Aria ve Cuccurullo, 2017).

Anahtar kelimeler şeklinde analiz yapıldığında motor temalarda etkinlik turizmi, turizmin geleceği, kültürel turizm, yaratıcılık, yaratıcı turizm ve turizm gibi kavramlar karşımıza çıkmaktadır. Şekilde Niş temalara bakıldığında yaratıcı düşünce, yönetim, turizm eğitim gibi kavramların öne çıktığı anlaşılmaktadır. Ortaya çıkan veya kaybolan/gerileyen temalarda ise popüler kültür, coronavirüs ve Çin gibi kelimeler dikkat çekmektedir.

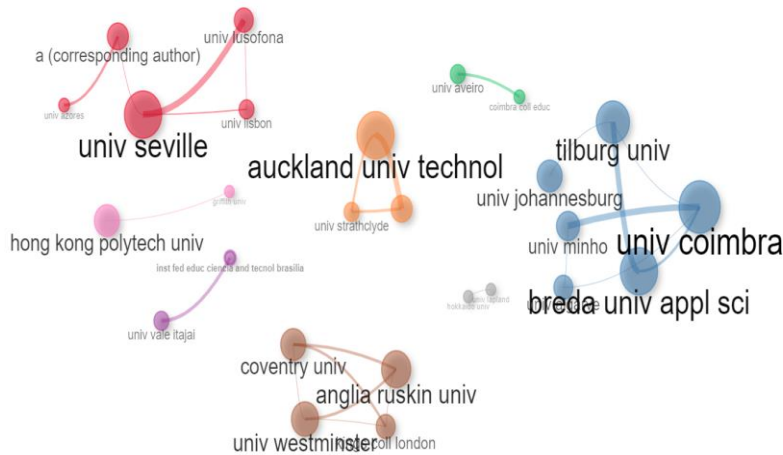

Şekil 50. Başlıklarda kullanılan kelimelerin tematik haritası

Tablo 13. Ülkeler arası çalışma ağının tablosu

Ülkeler	Ülkeler	Sayı
Portugal	Spain	5
Netherlands	New Zealand	3
Portugal	Brazil	3
United Kingdom	New Zealand	3
Australia	Indonesia	2
Australia	New Zealand	2
China	Australia	2
China	Usa	2
Italy	Norway	2
Netherlands	South Africa	2
New Zealand	Thailand	2
Portugal	Netherlands	2
United Kingdom	Australia	2
United Kingdom	South Africa	2
United Kingdom	Spain	2
Australia	Canada	1

İşbirliği ağı ile ilgili yapılan analiz sonucunda (Tablo 15), İngiltere'nin diğer ülkelerle sürekli iş birliği içinde, konuyla ilgili çalışmalar yaptığı belirlenmiştir. Buna rağmen iş birliği ağı içinde en çok yayın yapan ülkelerin Portekiz ve İspanya olduğu, bunu sırasıyla Holanda ve Yeni Zelanda ile Portekiz ve Brezilya'nın takip ettiği görülmektedir. Bu durum yazarların konuyla ilgili araştırmalarda ülkelerini çalışma alanı seçmeleriyle ülkelerinde yaratıcı turizm farkındalığının arttırılmasına önemli ölçüde katkı sağladıkları şeklinde yorumlanabilir.

Şekil 52. Kurumların İş Birliği Ağı haritası

Kurumların iş birliği ağı haritasında (Şekil 52), yıl sınırı koymadan yapılan analizde dönem için 4 küme vardır. Önemli konuma sahip olan kurumlar sırasıyla kırmızı, mavi, sarı, mor, kahverengi ve mor renklerde kümelenmektedir. Kurumlar arası iş birliği ağına bakıldığında öne çıkan üniversiteler University Seville, Aucland University Technology ve University Coimbra şeklinde sıralanmaktadır.

DergiParkta yaratıcı turizm ile ilgili araştırmalara bakıldığında çok az çalışmanın yapıldığını göstermektedir. Öncelikle ilgili çalışmalarla alakalı olarak makale başlıklarında, dergiPark sitesinde arama yapılmıştır. Makale başlıkları şeklindeki aramalarda altı makale tespit edilmiştir. Bunlardan biri olan “Yaratıcı Turizm: Bir Uygulama Modeli Önerisi ve Isparta İlinde Yaratıcı Turizm” isimli makaleyle ilgili hiçbir bilgiye rastlanmamıştır. Makaleye tıklandığında Zafer Öter’e ait olan “Turist Rehberlerinin Pazarlama Bilgisi Toplama Davranışları” isimli makale çıkmaktadır. O yüzden Kürşat Özdaşlı, Esma Özdaşlı ve Ali Murat Alparslan’a ait olan ve Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisinde yayınlanan “Yaratıcı Turizm: Bir Uygulama Modeli Önerisi ve Isparta İlinde Yaratıcı Turizm” isimli makale kapsam dışında bırakılmıştır. Arama motorunda altı olan sayı bu yüzden beşe inmiştir.

Makale başlığının yanında anahtar kelimelerde de yaratıcı turizm ile ilgili arama yapılmış ve toplamda 11 çalışmanın anahtar kelimesinde “yaratıcı turizm” kavramına ulaşılmıştır. Bunlardan yedi makale doğrudan yaratıcı turizm ile ilgili yazılmıştır. Böylece çalışma kapsamında dergi parkta yer alan yedi çalışmaya yönelik analizler yapılmıştır. Teknik olarak Rstudio ile analiz edilemeyen çalışmalar Word Excel programı ile veriler düzenlenmiş ve bulgular böylece Excel aracılığı ile yorumlanmış ve tablolar şeklinde analiz edilmiştir. İlgili çalışmalar anahtar kelimelere, yayınlandıkları yıllara, başlıklara ve özetlerine göre değerlendirilmeye alınmıştır. Bu anlamda başlıklarda, özetlerde ve anahtar kelimelerde kullanılan kavramlar analize tabi tutulmuştur.

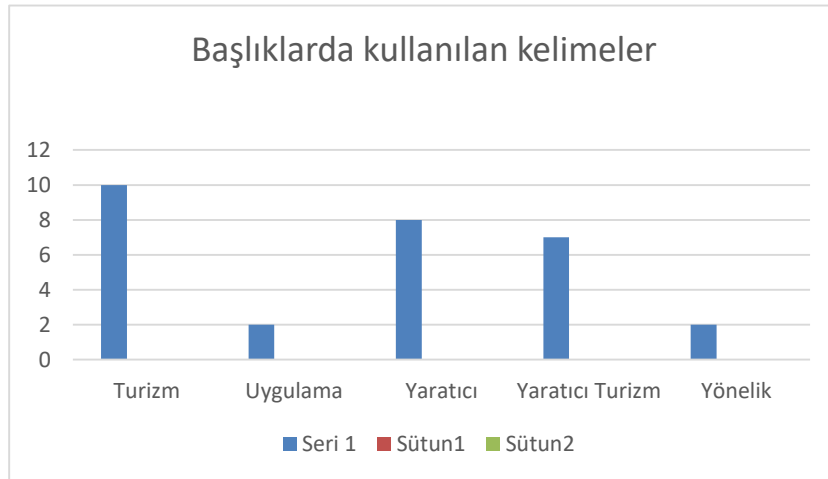
Makalelerin en fazla yazıldığı yıllar incelendiğinde yedi makalenin dördünün 2023 yılında yazıldığı anlaşılmaktadır. Bu anlamıyla uluslararası alanda yayınlanan makalelerin de 2023 yılında arttığı ve Türkiye’de de benzer bir durumun yaşandığı ifade edilebilir. Özellikle yurt dışında 2010’a kadar yapılan çalışmaların çok az olduğu, 2010 yılından sonra ise çalışmaların arttığı görülmüştür. Bu anlamıyla Türkiye’de DergiPark veri tabanının göre ilk makalenin 2017’de yazıldığı düşünüldüğünde çalışmaların dünya literatürüne göre Türkiye’de geç başlamış olmasına rağmen yıllar içinde konuya karşı bir ilginin artmış olduğu da anlaşılmaktadır. Çalışmada incelenen yayınlar DergiParkla

sınırlandırıldığından yapılan çalışmaların az olduğu görülmekte ama diğer veri tabanlarında benzer bir sonuca ulaşılacağı anlamına gelmemektedir.

Şekil 53.Yaratıcı Turizmi ile ilgili dergiParkta bulunan yayınlar

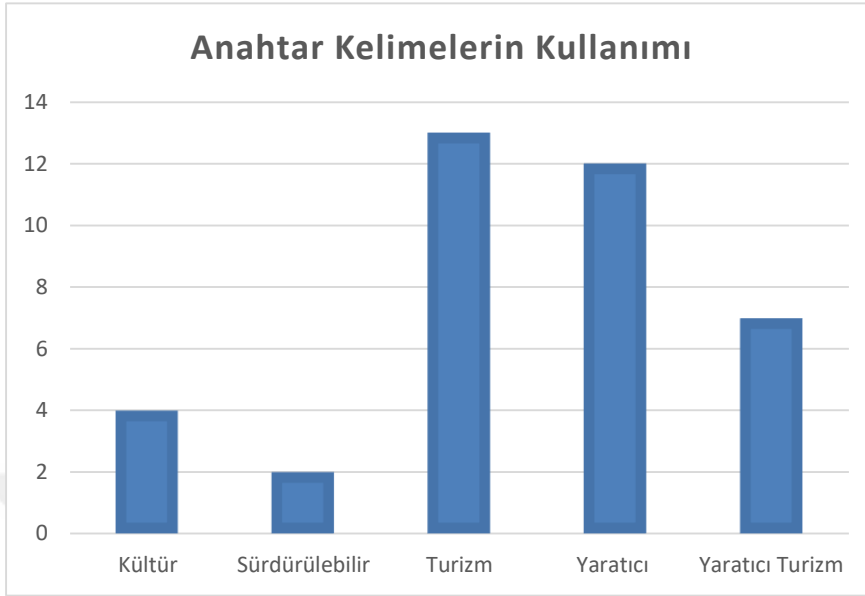
DergiPark veri tabanı incelendiğinde 2017 yılında iki, 2019 yılında bir, 2023 yılında üç ve 2024 yılında da bir makale yazılmıştır. Son sekiz yıl içinde yazılan makalelerin sayısı 7 olup yılda ortalama bir çalışmaya denk gelmektedir.

Şekil 54. Başlıklarda kullanılan kelimeler

Tezlerde başlık içinde bulunan kelimeler Excel programı aracılığıyla analiz edildiğinde, en çok (10 defa) turizm kelimesinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Şekil 54'e bakıldığında yaratıcı 8, yaratıcı turizm 7, uygulama ve yönelik kelimeleri 2 kullanıldıkları

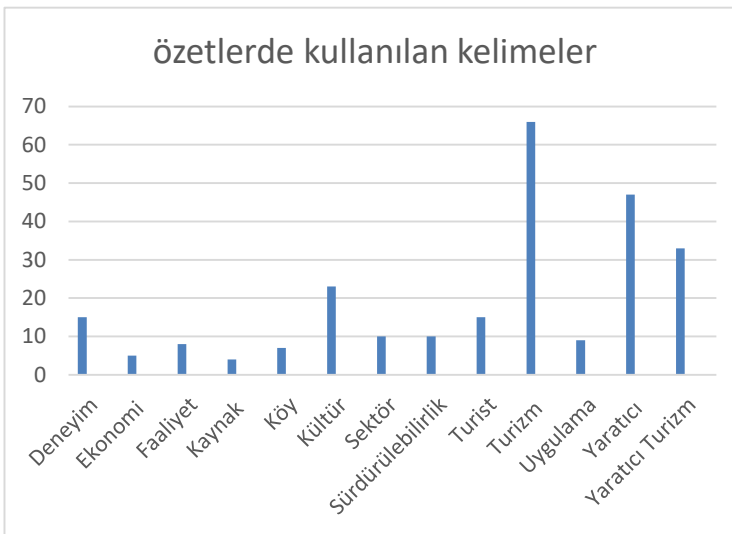
tespit edilmiştir. Böylece makale başlığında en çok tekrar eden kelimeler, “turizm”, “yaratıcı” ve “yaratıcı turizm”in olduğu görülmektedir.

Şekil 55. Anahtar kelimelerde kullanılan kelimeler

Yaratıcı turizm ile ilgili yapılan makalelerin anahtar kelimelerin kullanım oranları şekil 55’de gösterilmiştir. Anahtar kelimelerde en sık kullanılan “Turizm”, “Yaratıcı”, “Yaratıcı Turizm”, “Kültür” ve “sürdürülebilirlik” olmuştur. Turizm 13, yaratıcı 12, yaratıcı turizm 7, kültür 4 ve sürdürülebilirlik 2 defa kullanılmıştır.

Bu veriler ışığında tabloya bakıldığında Yaratıcı turizm konusunu çalışan bilim insanlarının anahtar kelime tercihlerinde yaratıcı turizm kavramına önem gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Şekil 56. Özetlerde kullanılan kelimeler

DergiParkta yer alan dergilerde özet kısmına bakıldığında en çok tercih edilen kelimelerin, turizm, yaratıcı ve yaratıcı turizm olduğu tespit edilmiştir. Turizm kelimesi 66 kez kullanırken yaratıcı kelimesi 47, yaratıcı turizm kelimesi ise 33 defa kullanılmıştır.

Özet kısmında en çok kullanılan diğer kelimeler ise “Ekonomi”, “Faaliyet”, “Kaynak”, “Köy”, “Kültür”, “Sektör”, “Sürdürülebilirlik” ve “Turist” kavramları şeklindedir. Yukardaki tablolardan da anlaşılabacağı gibi en çok tercih edilen kelimelerin yaratıcı turizm ile ilgili olduğu görülmektedir. Makaleler dışında kalan bilimsel tezlerde de benzer bir durumun yaşandığı söylenebilir.

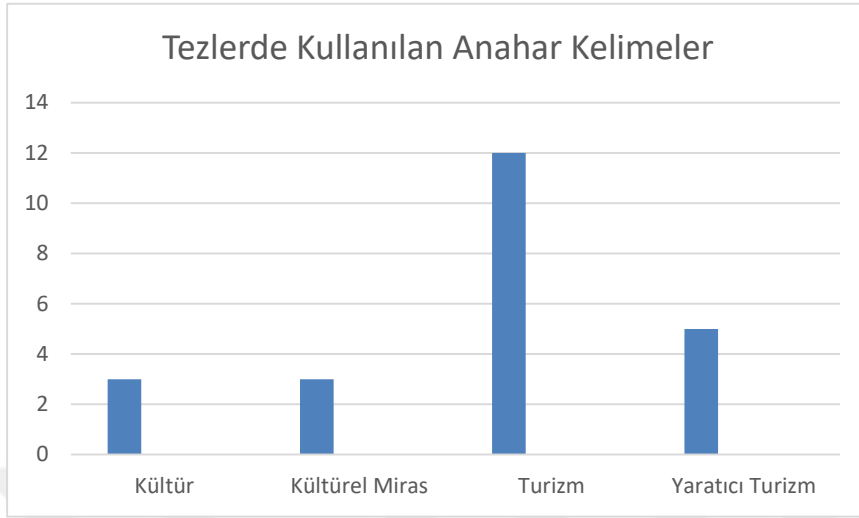

Şekil 57. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi’nde yapılan tezler

Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi’nde yapılan arama sonucunda (Şekil 57) yaratıcı turizm konusu ile alakalı beş teze ulaşılmıştır. Arama yapılırken ara kısmına, “yaratıcı turizm” aranacak alana başlığı, izin durumu ve tez türüne de ayrıca dikkat edilmiştir. Bu arama sonucuna göre biri doktora olmak üzere toplamda beş teze ulaşılmıştır.

Bu tezler şu şekilde sıralanmaktadır: “Sürdürülebilir turizm kapsamında yaratıcı turizm: Antalya ili örneği (2016)”, “Yaratıcı turizmin etkilediği destinasyon bileşenlerinin belirlenmesi (2020)”, “Somut olmayan kültürel mirasların yaratıcı turizm kapsamında değerlendirilmesi, ince ekmek yapımı ve paylaşımı geleneği, Erzurum örneği (2021)”, “Yaratıcı turizm faaliyetlerinin unutulmaz turizm deneyimi üzerindeki etkileri (2022)” ve “Antakya Şehri’nde yaratıcı turizm (2023)” Bu tezlerden en erken yazılanı Aylin Güven’e ait olup danışmanlığı nu Doç. Dr. Yıldırım Yılmaz’ın üstlendiği “Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Yaratıcı Turizm: Antalya İli Örneği” isimli çalışmasıdır.

2016 yılından 2024 yılına kadar toplamda Türkiye’de beş tezin yazılmış olması yıllık ortalama 1 yayına ulaşmadığını göstermektedir.

Şekil 58. Tezlerde kullanılan anahtar kelimeler

YÖK tezde yapılan çalışmalarda anahtar kelimeler (Şekil 58)arattıldığında en çok turizm ve yaratıcı turizm kelimelerinin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Şekilde Turizm kelimesi 12, yaratıcı turizm 6, kültür ve kültürel miras ise ikişer kez kullanılmıştır. Bu veriler ışığında anahtar kelimelere bakıldığında yaratıcı turizm ile kültürel miras arasında bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

Şekil 59. Konuyla ilgili yıllara göre yapılan tezler

Yapılan tezlerin sekiz yıllık ortalaması(Şekil 31) 1'e denk gelmemiştir. Yani yaratıcı turizm ile ilgili yılda ortalama bir tez üretilememiştir. Yurt dışındaki çalışmalarla kıyaslandığında üretilen tezlerin az olduğu ifade edilebilir.

Şekil 60. Konuyla ilgili tez başlıklarında kullanılan kelimeler

YÖK tez merkezinde yapılan başlıklar incelendiğinde üç temel kavramın öne çıktığı anlaşılmaktadır. Şekil 32'ye göre, başlıklarda en çok kullanılan kelime turizm olmuştur. Yaratıcı ve yaratıcı turizm kavramları 5'er kez, turizm kelimesi ise 7 kez başlıklarda kullanılmıştır.

5. SONUÇ

Son zamanlarda yapılmış olan yaratıcı turizmle ilgili çalışmalara bakıldığında çok sayıda eserin ortaya konduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde özellikle de son yıllarda yaratıcı turizme bir ilginin olduğu tespit edilmiştir. Tez kapsamında yapılan literatür taramasında yaratıcı turizm ile ilgili bibliyometri ile ilgili her hangi bir eser bulunamamıştır. Bundan dolayı çalışma özgün ve kaynak oluşturabilecek nitelikte veriler sunmaktadır.

Çalışma kapsamında konuya dair Wos veritabanında ulaşılabilir bulunan dergiler ve YÖK'ün veri tabanında kayıtlı tezlerle DergiPark'ta yer alan dergiler araştırma kapsamında incelenmiştir. Bu bağlamda incelenen çalışmalar bibliyografik analize tabi tutulmuştur.

Çalışmada RStudio veri analizinde yaratıcı turizm ile ilgili 1996 ile 2004 yılları arasında toplam ulaşılabilir 232 çalışma incelenmiştir. Toplam 514 yazarın bulunduğu bu çalışmalarda 63 yazarın tek başına yayın yapıldığı anlaşılmıştır. Bu yayınlarda çalışma başına düşen atıf sayısı 15.32dir. Yıllara göre yayınlar değerlendirildiğinde en çok yayının 2023 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır. 2013 yılından önce ise Wos veri tabanında neredeyse hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu da son yıllarda yaratıcı turizmin ile ilgili çalışmaların revaçta olduğunu göstermektedir.

Yapılan tez çalışmasında RStudio' da dergiler incelendiğinde yaratıcı turizm ile ilgili en çok yayının Tourism Geographies'de çıktığı anlaşılmaktadır. Bu dergiyi Pasos-Revista De Turismo Y Patrimonio Cultural ve Journal of Sustainable Tourism izlemektedir. Yapılan incelemelerde dergiler içinde 507 atıfla en çok atıf alan dergi Annals Of Tourism Research olurken ikinci olarak da 471 atıfla Tourism Mange tespit edilmiştir.

Çalışmadaki yazarlara Wos veri tabanında bulunan dergilerde yapılan atıflara bakıldığında, ilk sırada Richards G yer almaktadır. Onu sırasıyla Duignan MB (5), Duxbury N (5), Bertella G (4), Dias A(4), (4), Ross D(4), Cockburn-Wootten C(3), Evde erett S (3) ve Gonzalez-Rodriguez MR (3) takip etmektedir. Bunun yanında yazarların yıllara göre yayınların da Richards G. Öne çıkmaktadır. Özellikle 2018 ile 2024 yılları arasında yayın sayılarının fazla olduğu tespit edilmiş ve ikinci sıradaki yazar ise Pappalepore I. şeklinde olmuştur.

Wos veri tabanı dışında kalan dergilerde ise en çok atıf sahibi yazar "Strategic Use of Information Technologies in The Tourism Industry Author links Open Overlay Panel"

isimli çalışmasıyla Dimitrios Buhalis. Dmitrios toplam 436 atıfla yıllık ortalama 16,15 atıf almıştır. Onu takip eden diğer bilim insanı ise “Tourism Imaginaries: A Conceptual Approach Author Links Open Overlay Panel” makalesiyle 257 atıfla Noel B. Salazar’dır. Bu yazarın ise yıllık atıf oranı 19,77’dir. Yaratıcı turizm konusunun incelendiği RStudio’nun verilerine göre üçüncü sıradaki yazar ise Piotr Niewiadomski’dir. Yazar toplam 171 atıf almıştır. Niewiadomski en çok atıfı “COVID-19: From Temporary De-Globalisation to a re-Discovery of Tourism?” isimli çalışmasından almış ve yıllık ortalama atıf sayısı ise 34,20’dir.

RStudio programı aracılığıyla 232 makalede yazarların kullanıldığı anahtar kelimelerin sıklığı incelendiğinde bunlar sırasıyla tourism, creative tourism ve cultural tourism kavramları olmuştur. Yazarların özetlerde kullandıkları kelimelerin sıklığı ise şöyle olmuştur: Tourism kelimesi yazılan makalelerin özetlerinde 654 defa, Creative ise 356, Cultural 234, Study 233 ve Research da 179 kere kullanılmıştır.

Tezde RStudio aracılığıyla oluşturulan kelime bulutu incelendiğinde, dergilerin kullandığı anahtar kelime bulutunda turizm ve yaratıcı turizm kavramları ilk sırayı almakla beraber bu kavramları sırasıyla Cultural Tourism, Co-creation, Creative gibi anahtar kelimeler takip etmektedir. Web of Science veri tabanında yaratıcı turizmi ile ilgili yazılan çalışmalardan elde edilen bilgiler ikili anahtar şekliyle incelendiğinde ise en çok kullanılan beş kelime şu şekildedir: Creative Tourism, Tourism Experiences, Covid-pandemic, Food Tourism ve Heritage Tourism’dır.

WoS’ta yer alan makalelerde kullanılan kelimelerin yıllara göre trend olma dağılımı incelendiğinde son 5 yılda en fazla tourism ve creative tourism kavramlarının öne çıktığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda tezin incelendiği zaman olan 2024 yılının son aylarında tourism kelimesinin 41 defa kullanıldığı tespit edilmiştir. Aynı kelime 2023’te 36; 2022’de 24; 2021’de 20 ve 2020 yılında da 15 defa kullanılmıştır.

Makalelerin anahtar kelimelerinde tematik haritalandırılmasına bakıldığında motor temalarda etkinlik turizmi, turizmin geleceği, kültürel turizm, yaratıcılık, yaratıcı turizm ve turizm gibi kavramların kullanıldığı tespit edilirken Niş temalara da ise yaratıcı düşünce, yönetim, turizm eğitim gibi kavramların öne çıkmıştır. Ortaya çıkan veya kaybolan/gerileyen temalarda ise popüler kültür, Koronavirüs ve Çin gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir.

Tematik haritalardaki başlıklara göz atıldığında motor temalarda yaratıcı turizm, azot projeleri ve yaratıcı azot, turist yaşam tarzı ve girişimcilik öne çıkarken; Niş temalarda yemek turizmi, miras turizmi ve kırsal turizm; kaybolan ya da yeni ortaya çıkan kavramlar da yemek turizm, kültürel miras ve yaratıcı ekonomi bulunurken son

olarak gelişemeyen ve son tema olarak basit temalar da ise turizm deneyimi ve sosyal medya kavramları tespit edilmiştir.

Makalelerde yapılan ülkeler arası iş birliği dağılıma incelendiğinde 27 farklı ülkeden bilim insanının olduğu anlaşılmıştır. Yazılan makalelere göre İngiltere'nin, Malezya, Norveç, Yeni Zelanda ve Kanada gibi ülkelerle iş birliği yaptığı ortaya çıkmıştır. İkinci olarak Portekiz ve İspanya'nın oluşturduğu küme, üçüncü kümede ise İtalya, Finlandiya ve Güney Amerika'nın yer aldığı anlaşılmış ve ağ içerisinde Türkiye, Kore ve Polonya'nın da bir küme oluşturduğu ayrıca tespit edilmiştir. Üniversiteler arası işbiliğinde ise University Seville, Aucland University Technology ve University Coimbra gibi üniversitelerin iş birliği gerçekleştirdiği anlaşılmıştır.

Türkiye'de üretilen makale ve tezlerin alan araştırması incelendiğinde, çok az sayıda çalışmanın yapıldığı fark edilmiştir. Bu anlamda Dergi Park'ta toplam beş makaleye rastlanmıştır. Yapılan çalışmaların anahtar kelimelere bakıldığında 11 çalışmanın anahtar kelimesinde “yaratıcı turizm” kavramına ulaşılmıştır. Bunlardan yedi makale doğrudan yaratıcı turizm ile bağlantılı çıkmıştır. Word Excel programı aracılığıyla analiz edilen bu çalışmaların dördünün 2023 yılında yazıldığı tespit edilmiştir. Diğer ülkelerdeki yaratıcı turizm çalışmaları göz önüne alındığında Türkiye'de Dergi Park veri tabanının göre ilk makalenin 2017'de yazıldığı düşünüldüğünde, çalışmaların dünya literatürüne göre Türkiye'de bu geç başladığı ifade edilebilir. Buna göre 2017 yılında iki, 2019 yılında bir, 2023 yılında üç ve 2024 yılında da bir makale yazılmıştır.

Makalelerde başlık içinde kullanılan kelimelere bakıldığında, turizm (10) kelimesinin, yaratıcı (8), yaratıcı turizm (7), uygulama ve yönelik kelimeleri (2) en çok tekrar eden kelimeler olarak tespit edilmiştir. Bu anlamda makale başlığında en çok tekrar eden kelimeler, turizm, yaratıcı ve yaratıcı turizmin olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmalardaki anahtar kelimelerde kullanılan kelimeler ise turizm, yaratıcı, yaratıcı turizm, kültür ve sürdürülebilirlik olmuştur. Turizm (13), yaratıcı (12), yaratıcı turizm (7), kültür (4) ve sürdürülebilirlik (2) defa kullanılmıştır. Çalışmaların özet kısımlarına bakıldığında ise ekonomi, faaliyet, kaynak, köy, kültür, sektör, sürdürülebilirlik ve turist kavramları şeklindedir. Makalelerde en çok tercih edilen kelimelerin yaratıcı turizm ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

YÖK tez merkezindeki tezlere bakıldığında, yaratıcı turizm konusu ile ilgili biri doktora olmak dördü yüksek lisans üzere toplamda beş teze ulaşılmıştır. Bu tezlerdeki anahtar kelimeler incelendiğinde turizm ve yaratıcı turizm kelimelerinin daha çok kullanıldığı anlaşılmaktadır. Turizm kelimesi 12, yaratıcı turizm 6, kültür ve kültürel

miras ise 2'ser kez kullanılmıştır. Başlıklarda ise en çok kullanılan kelime, yine turizm olmuştur. Yaratıcı ve yaratıcı turizm kavramları 5'er kez, turizm kelimesi ise 7 kez başlıklarda kullanılmıştır.

Bu anlamda türkiye'de yaratıcı şehirler ağına dahil edilebilecek şehirlerin varlığı unutulmamalıdır. Özellikle Diyarbakır yazar ve şair yetiştirme potansiyeli ile edebiyat alanında yaratıcı şehirler ağına dahil olabilecek şartları neredeyse sağlamaktadır.

Ayrıca DergiPark'ta yer alan makale bilgilerinin de güncellenmesi ve Wos veritabanı gibi başka programlarda verilerin analizinin yapılmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilmelidir.

Sonuç olarak hem Türkiye'de hem de diğer ülkelerde yaratıcı turizm ile ilgili yazılan tezlerin son yıllarda arttığı; alanla ilgili daha çok çalışmanın yapılabileceği ve özellikle Türkiye'de yaratıcı şehirler bağlamında gerek Dergi Park'ta gerek YÖK tez merkezinde çalışmaların yetersiz olduğu ve alanla ilgili çalışmaların sayısının zamanla artabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel ve Şeyşenbekova , A. (2022). Kırgızistan’da yapılan Dede Korkut çalışmaları. *Comparative Turkish Dialects and Literatures*, 1(2), 1-15.
- Akdu, U. (2019). Sürdürülebilir Turizm Gelişimi ve Yaratıcı Turizm 10. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(10), 132-139.
- Akdu, U. ve Boztoprak, B. (2023). Somut olmayan kültürel miraslara yönelik yaratıcı turizm uygulamaları: pasinler lavaşı örneği. *Erciyes Akademi*, 4(37), 1535-1565.
- Akgöl, Y. (2012). *Gastronomi turizmi ve Türkiye’yi ziyaret eden yabancı turistlerin gastronomi deneyimlerinin değerlendirilmesi*. Mersin: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Akgün, M., Gürel , B. ve Cenk , M. (2024). Bir toplumun hafızası: Türkiye’nin somut olmayan kültürel mirasının önemi ve geleceğe aktarılması. *Karaelmas Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 49-66.
- Akşit Aşık, N. (2014). Yaratıcı (Kreatif) turizm. *Journal Of International Social Research*, 7(31).
- Aktaş, A. (2002). *Turizm işletmeciliği ve yönetimi, 2. Baskı, Detay Yayıncılık*,. Antalya: Detay Yayıncılık.
- Ar , H. (2015). Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında turist rehberlerinin rolü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Aria, M., ve Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 4(11), 959-975.
- Arınç, K. (2002). Rekreatyonel açıdan değerlendirilmesi gereken bir yöre; Gürpınar Çağlayanı ve çevresi (Şuhul vadisi/Darende). *Türk Coğrafya Dergisi*(39), 5-21.
- Arslan, (2019). *International Journal of Geography and Geography Education. Burdur’da doğa turizmi ile ilişkili alternatif rotaların belirlenmesi*(40), 332-346.
- Asiltürk O., Y. (2022). Yeni nesil bir turizm ürünü olarak yaratıcı turizm. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 561-568.
- Asuman, P. (2008). *Turistik satın alma davranışında destinasyon imajının rolü afyonkarahisar bölgesinde bir araştırma Afyonkara*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar
- Aycıl, T. (2023). Kırkpınar yağlı güreş festivali temalı filatelik tasarımlar üzerine bir değerlendirme. *Medeniyet Kültürel Araştırmalar Belleteni*,, 3(5), 134-146.
- Aydoğan Çiftçi, M. (2020). Yaratıcı turizmin etkilediği destinasyon bileşenlerinin belirlenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Balcı, F. (2019). Cezveden kültüre 40 yıl: Türk kahvesi ve geleneği. *The Journal of Academic Social Science*, 87(87), 315-328.
- Baquero, A. ve Rivelles, R. (2020). Talaiotic cultural heritage as a tourism resource in the Balearic islands. *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*, 3(1), 64-70.
- Baykan, E. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*(2), 30-49.
- Bayrak, V. (2023). *Alternatif turizm çeşitleri ve bölge ekonomisine etkisi; Hatay örneği*. İskenderun: İskenderun Teknik Üniversitesi/Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/Ekonomi Finans Ana Bilim Dalı.
- Besimoğlu, C. (2015). Türkiye'deki ziraat fakültelerinin tarımsal araştırma eğilimleri: 1996-2011 yılları yaşam bilimleri veri tabanı yayınlarının bibliyometrik analizi. *Bilgi Dünyası*, 16(2), 242-274.
- Boyras, H. ve Sandıkçı, M. (2023). Coğrafi işaretli ürünlerin somut olmayan kültürel miras Türk mutfak kültürü unsurlarıyla karşılaştırılması: UNESCO gastronomi şehri Afyonkarahisar ili örneği. *Tourism and Recreation*, 5(2), 172-185.
- Bozkurt, Ç. ve Çetin, Ö. (2016). Girişimcilik ve kalkınma dergisinin bibliyometrik analizi. *Journal of Entrepreneurship ve Development/Girisimcilik ve Kalkinma Dergisi*, 11(2).
- Bükey, A. ve Göral, M. (2022). Türkiye'de çay kültürü ve gastronomik değeri. Y. Oğan içinde, *Gastronomi Alanında Tematik Çalışmalar* (s. 30-37). Çizgi Kitapevi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadenizli, Ş., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (13. Baskı b.). Ankara: Pegem.
- Chang, H.-W. ve Chang, H.-L. (2003). A strategic study of bicycle tourism in Taiwan. *Journal of the Eastern Asia Society for Transportation Studies*, 5(8), 1675-1685.
- Civelek, M. (2022). Somut olmayan kültürel miras unsurlarından karagöz sanatının turizm bağlamında değerlendirilmesi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 12(2), 417-439.
- Cousquer, G. ve Simon, B. (2013). Professionalism in mountain tourism and the claims to professional status of the International Mountain Leade. *Journal of Sport ve Tourism*, 18(3), 185-215.
- Çolakoğlu, M., Kabalcı, E. ve Derici A. (2021). Hacı Bektaş Veli'nin kültür turizmi bağlamında değerlendirilmesi. S. Dedeoğlu içinde, *750. yıl hünkâr hacı bektâş veli anma ve armağan kitabı* (s. 65-76). Ankara: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları.
- Davulcu, M. (2015). Ahlat yöresi taş ustalığı geleneğinin somut olmayan kültürel miras açısından önemi ve yapı ustası Tahsin Kalender. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 3(7), 48-80.

- Diker, O. (2019). Somut olmayan kültürel miras ile ilişkisi bağlamında etnik turizm. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 671-684.
- Doğaner, T. (2001). *Türkiye turizm coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Eser, Dalgın , T. ve Çeken , H. (2010). Sürdürülebilir kültür turizmi: Efes örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(2), 27-34.
- Fagence, M. (2003). Tourism and local society and culture . S. Singh, D. Timothy,, ve R. Dowling. içinde Cambridge: Cabi Publishing.
- Gizem, Ç ve U. Y. (2016). Somut olmayan kültürel miras kaynağı olarak yöresel yiyeceklerin turizm endüstrisinde kullanılması . *Journal of Tourism ve Gastronomy Studies*(4.Special Issue 1), 110-115.
- Haviland, W. (2002). *Kültürel antropoloji*. (H. İnanc ve S. Çiftçi, Çev.) İstanbul: Kaktüs.
- Hoecklin, L. (1995). *Managing cultural differences, strategies for competitive advantage*. Wokingham: Addison-Wesley Publishing Company. England: Addison-Wesley, Wokingham.
- Hoffman, D. ve Leeuw, J. (1992). Interpreting multiple correspondence analysis as a multidimensional scaling method. *Marketing Letters*, 259-272.
- <https://yakegm.ktb.gov.tr>. (2024, 11 12). Geleneksel mey zanaatkarlığı ve icrası: <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-259058/geleneksel-mey-zanatkarligi-ve-icrasi.html> adresinden alındı
- <https://yakegm.ktb.gov.tr>. (2024, 11 12). sedef kakma sanatı: <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-359148/sedef-kakma-sanati.html> adresinden alındı
- <https://yakegm.ktb.gov.tr/>. (2024, 11 10). Zeytin yetiştiriciliği ile ilgili geleneksel bilgi, yöntem ve uygulamalar: <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-359130/zeytin-yetistirciligi-ile-igili-geleneksel-bilgi-yontem-ve-uygulamalar.html> adresinden alındı
- İsmail, N., Masron, T. ve Ahmad, A. (2014). Cultural heritage tourism in Malaysia: Issues and challenges. *In SHS Web of Conferences* (s. 2-9). EDP Sciences.
- Karabulut , T. ve Kaynak , İ. (2016). İnanc turizmi bağlamında kentsel turizm ve kültürel turizm: Konya örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(35), 185-191.
- Kodaş, D. ve Eröz, A. (2012). Kırsal turizm ile kültürel turizmin bütünleşmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*2012(1), 169-174.
- Kozak , M., Evren ve Çakır, O. (2013). Tarihsel süreç içinde turizm paradigması. *Anatolia. Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 7-22.

- Kozak, N., Kozak, M. ve Kozak , M. (2001). *Genel turizm ilkeler ve kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Mai, , N., Tuan, , H., Tien, N., Van Tho, D., Trang, N. ve Mai, N. (2023). Cultural tourism resources: state policy and solutions for SMEs in tourism industry. . *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 1-17.
- Maitland, R. (2010). Everyday life as a creative experience in cities." *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality. International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 4(3), 176-185.
- McKercher, B. ve Du Cros, H. (2002). *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*. Routledge.
- Mete, F., Candegir, Ü., ve Koca , T. (2017). Somut olmayan kültürel miras: Ferfene (Ankara Örneği). *Millî Folklor*, 29(114), 100-112.
- Nepal, N., ve Chipeniuk, R. (2005). Mountain tourism: Toward a conceptual framework 7.3 (2005): 313-333. *Tourism Geographies* , 7(3), 313-333.
- OECD. (2014). *Tourism and the Creative Economy*. Paris: OECD. Paris.
- Oğuz , D., Çetinkaya, A. ve Cinkara, A. (2016). Hava sporları turizmi ve Safranbolu'nun hava sporları potansiyelinin belirlenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 84-100.
- Okubo, Y. (1997). *Bibliometric indicators and analysis of research systems: Methods and examples*. Paris: OECD.
- Okutan, Y. A. (2023). Yaratıcı turizmin sürdürülebilir turizm kapsamında değerlendirilmesi. *Journal of New Tourism Trends*, 4(2), 1-15.
- Öter, Z. ve Ünal , E. (2017). Somut olmayan kültürel mirasın Beypazarı turizm destinasyonunda yerel ekonomiye katkıları. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 26-37.
- Özden, Ö. (2006). Türk ramazan kültürü. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 12(30), 83-109.
- Öztürk, Y. ve Yazıcıoğlu , İ. (2002). Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(10), 183-195.
- Özünel, E. (2019). Geleneğin geleceği: somut olmayan kültürel miras unsuru olarak aşıklık. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 39-45.
- Pelit, E. ve Türkoğlu, T. (2019). Somut olmayan kültürel miras değerlerinin turizme yansımaları ebru sanatı üzerine bir inceleme.3(1), *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 101-118.

- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics . *Journal of documentation* .
- Pun-arj, C. (2012, 01 10). *Creative tourism 2.0*. 2024
- Reisinger, Y. ve Steiner, C. (2006). Reconceptualising interpretation: The role of tour guides in authentic tourism. *Current issues in tourism*, 9(6), 481-498.
- Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*(36), 12-21.
- Richards , G. ve Marques, L. (2012). *Exploring creative tourism: Editors introduction*. Plymouth: University of Plymouth.
- Richards, G. (2013). Routledge Handbook of Leisure Studies. G. Richard içinde, *Cultural tourism*. Routledge.
- Richards, G. (2019). Creative tourism: opportunities for smaller places? *Tourism and Management Studies*(15. special Issue), 7-10.
- Richards, G. ve Raymond, C. (2000). Creative tourism. *ATLAS news*, 23(8), 16-20.
- Richards, G. ve Smith, M. (2013). *The routledge handbook of cultural tourism*. New York: Routledge.
- Richards, G. ve Wilson, J. (2006). Tourism development trajectories: from culture to creativity. In Greg. R. In Greg, ve W. Julie içinde, *Tourism, Creativity and Development* (s. 23-56). London: Routledge.
- Ross, B. (2020). *The philosophy of transhumanism: A critical analysis*. Emerald Publishing .
- Runco, M. ve Jaeger, G. (2012). The standard definition of creativity. *Creativity Research Journal*, 24(1), 92-96.
- Sarıca, V., ve Özbay, G. (2023). Somut olmayan kültürel miras kapsamında fonksiyonel gıdalar: Mesir macunu örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 665-676.
- Steinberg, C. (2001). Recognising culture: A series of briefing papers on culture and development. F. Matarasso içinde, *Culture and Sustainable Tourism* (s. 39-44)). London: The Department of Canadian Heritage, UNESCO, World Bank.
- Şahin, A. (2024, 08 08). <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/gol-turizmi>.
turkiyeturizmansiklopedisi.com: <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/>
adresinden alındı
- Şahin, B. ve Bozyiğit, R. (2023). Ortaöğretim coğrafya ders kitaplarında tematik harita kullanımının incelenmesi. *International Journal of Geography and Geography Education*,(48), 1-20.

- Şahin, T. ve Pamukçu, H. (2018). Geleneksel türk okçuluğunun turizme kazandırılması. *1.Uluslararası Turizmde Yeni Jenerasyonlar ve Yeni Trendler Konferansı*, (s. 128-133). Sakarya .
- Tan, N. (2013). UNESCO somut olmayan kültürel miras kavramı çerçevesinde nasreddin hoca fıkralarının sürdürülebilirliği. *Türk Dünyası Dil Ve Edebiyat Dergisi*, 36, 93-105.
- Temizkan, P., Dönüş, Ç. ve Özdemir, C. (2015). Bibliometric profile of articles published on health tourism Sağlık turizmi konusunda yayınlanan makalelerin bibliyometrik profili. *Journal of Human Sciences* , 12(2), 394-415.
- Teyin, G. (2020). Kültürel bir miras: Tören keşkeği geleneği. *Gastroia: Journal of Gastronomy And Travel Research*, 4(2), 313-321.
- Turak, G. ve Savsa , G. (2023). Kültürel zekâ kapsamında somut olmayan kültürel miras öğelerinin değerlendirilmesi, *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 6(2), 483-494.
- Turgay, B. ve Ülker Erdoğan, A. (2013). Türkiye’de gastronomi turizmi üzerine genel bir değerlendirme. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 203-216.
- Turhan, M. (1994). *Kültür değişimleri (sosyal psikoloji bakımından bir teknik)*, İstanbul: . İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Türker, A. ve Çelik, İ. (2012). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik alternatif öneriler. *Yeni Fikir Dergisi*, 4(9), 86-98.
- Türkmen, E. ve Gökdemir, T. (2021). Bisiklet turizmi motivasyonlarının belirlenmesi. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 4(1), 19-32.
- UNESCO. (2024, 09 10). *UNESCO Somut olmayan kültürel miras listeleri*. <https://www.unesco.org.tr: https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-Somut-Olmayan-Kültürel-Miras-Listeleri> adresinden alındı
- Üçer, M., ve Üçer, K. (2020). Somut olmayan kültürel miras ögesi olarak tezhib sanatı. *Lale*, 1(1), 22-31.
- Üstün, U. ve Uslu, Y. (2022). Türkiye’nin sağlık turizminde tercih edilme nedenleri üzerine bir çalışma: Medikal turizm endeksi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*(33), 344-353.
- Wilson, B. (1987). Secularization . M. Eliade içinde, *the encyclopedia of religion* (s. 159-165). New York: Macmillan Publishing Company.
- www.creativetourismnetwork.org. (2024, 11 15). <https://www.creativetourismnetwork.org/about/> adresinden alındı

- Yalçinkaya, P. (2018). Çanakkale'nin UNESCO yaratıcı şehirler ağı gastronomi teması kapsamında potansiyelinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Yayla, Ö. ve Şirin, E. (2022). Kentleşmenin ince ekmek yapımı ve paylaşımı geleneği üzerindeki etkisinin belirlenmesi: Kadirli örneği. *Journal of Academic Value Studies*, 8(4), 363-374.
- Yetiş, Ş. (2021). Kapadokya'da turistik ürün olarak kamping mi glamping mi? *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 131-148.
- Yücesoy, G., Okmeydan, T. ve Ekici, M. (2023). Somut olmayan kültürel miras unsuru olarak bahar bayramı Hidirellez." (). *Uluslararası 9. Balkan Kongresi*, (s. 899-910). Edirne.
- Zoğal, V. ve Emekli , G. (2017). yaratıcı turizme kavramsal ve coğrafi bir yaklaşım. *Ege Coğrafya Dergisi* 26.1 (2017).; 26(1), 201721-34.

ÖZGEÇMİŞ

2009 yılında Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Bölümünden mezun olan Esra Yetkiner, Mehdiye, Mir Hasan ve Deniz'in annesidir.

